

Kino ir teatro edukacijos poveikis jaunimui

Atvejų analizė: „Mokausi iš kino“ ir „Menų spaustuvė“ nauja neformalaus ugdymo erdvė mokyklų bendruomenei

2014

**PERKANČIOJI
ORGANIZACIJA:**

Viešoji įstaiga „Meno avilys“

**PERKANČIOSIOS
ORGANIZACIJOS
KONTAKTINIS ASMUO:**

Gintė Žulytė, direktorė

ATLIKĖJAS:

UAB „Socialinės informacijos centras“

PROJEKTO VADOVAS:

Jurgita Verikienė

ATASKAITĄ RENGĖ:

Viktorija Jonikova, Sigita Šumskienė

KONTAKTAI:

„SIC“, Upės g. 21, LT-08128 Vilnius, Lietuva
tel. (5) 205 45 11, fax. (5) 205 45 01, e-mail:
viktorija.jonikova@sic.lt, sigita.sumskiene@sic.lt

Turinys

1. Tyrimo kontekstas	3
2. Kiekybinio tyrimo metodologija	4
3. Kokybinio tyrimo metodologija.....	5
4. Kiekybinės apklausos metu apklaustų projektų dalyvių charakteristikos.....	7
5. Projektų veiklų vertinimas	10
5.1 Projekto „Menų spaustuvė“ teorinių seminarų vertinimas	10
5.2 Filmų ir spektaklių peržiūrų vertinimas	11
5.3 Kūrybinių dirbtuvių vertinimas	16
5.4 Projekto „Mokausi iš kino“ kūrybinių dirbtuvių pedagogams vertinimas.....	20
5.5 Veiklų vertinimo įtaka bendram projektų vertinimui.....	21
6. Netradicinės mokymosi aplinkos vertinimas	22
7. Projektų veiklų įtaka dalyvių kompetencijoms, vartojimui ir savanoriškai veiklai	28
7.1 Projektų veiklų įtaka specialiosioms dalyvių kompetencijoms	28
7.2 Projektų veiklų įtaka vartojimui ir savanoriškai veiklai	32
7.3 Projektų veiklų įtaka bendrosioms kompetencijoms.....	37
8. Su projektais sietų lūkesčių pateisinimas.....	41
9. Bendrasis projektų vertinimas	47
9.1 Projektų poveikis pažinimui	47
9.2 Projekto sąsajos su mokyklos ugdymo programomis	48
9.3 Ar patiko projektai?	49
9.4 Projektų naudingumo vertinimas.....	50
9.5 Pakartotinio dalyvavimo tikimybė	51
9.6 Projektų rekomendavimo tikimybė.....	53
9.7 Projektų NPS (Net Promoter Score)	54
9.8 Projektų trūkumai	55
10. Tyrimo rezultatų santrauka.....	57
11. Apibendrinimas.....	62

1. Tyrimo kontekstas

Tyrimas "Kino ir teatro edukacijos poveikis jaunimui. Atvejų analizė: "Mokausi iš kino" ir "Menų spaustuvė": nauja neformalaus ugdymo erdvė mokyklų bendruomenei" (toliau *KTEP*) atitinka Kultūros rėmimo fondo lėšomis dalinai finansuojamą veiklą "Kultūros ir meno poveikis visuomenės gerovei, ypač: vaikams, jaunimui, senjorams" (2013 m. lapkričio 19 d. įsakymo Nr. IV- 774 42 priedas).

Tyrimas inicijuotas, atsižvelgiant į tyrimų, skirtų kultūros ir meno edukacinių projektų poveikio jaunimo bendrosioms kompetencijoms ir kultūros produktų vartojimui, stoką. Nors Lietuvoje įgyvendinami įvairūs kultūros ir meno sričių bei tarpsritiniai edukaciniai projektai, didžioji tyrimų dalis kultūros ir meno edukacijos srityje skiriama neformaliojo švietimo paslaugų pasiūlai bei paklausai. Atliktuose tyrimuose nėra analizuojami nacionaliniai meno ir kultūros edukacijos projektai, neišskiriamos meno sritys bei konkrečių jų ugdymo metodų poveikis jaunimui.

Tyrimas apima dviejų meno sričių, teatro ir kino, edukacinę veiklą. Tarpsritinio tyrimo pasirinkimą lemia lyginamosios analizės teikiami privalumai. Kinas ir teatras turi meninės raiškos panašumų, tačiau taip pat ir esminių skirtumų: kino menas yra glaudžiai susijęs su audiovizualinėmis technologijomis, o scenos menuose pagrindine medija paprastai tampa kūnas ir materialūs objektai. Šių menų sričių skirtumai lemia skirtingas ugdymo metodikas. Todėl galima kelti hipotezę, kad kai kurie skirtingi ugdymo metodai daro skirtingą įtaką ugdymo procesų dalyviams, stipriau veikdami vienas ar kitas jų kompetencijas, įvairių kultūros produktų vartojimą bei savanorišką veiklą.

Tyrimui pasirinkti du Lietuvoje didžiausi dalyvių skaičiumi bei geografinė aprėptimi kino ir teatro edukacijos projektai: kino edukacijos projektas "Mokausi iš kino" (toliau – *projektas „Mokausi iš kino“*) bei scenos menų edukacijos projektas "Menų spaustuvė": nauja neformalaus ugdymo erdvė mokyklų bendruomenei" (toliau – *projektas „Menų spaustuvė“*).

*mokausi
iš kino*

*menų spaustuvė

Projektų pasirinkimą lėmė kelios priežastys:

- projektai įtraukė dalyvius iš skirtingų Lietuvos regionų, todėl tyrimo respondentus galima skirstyti pagal gyvenamąją vietą į tris grupes: didžiųjų miestų, miestų bei miestelių/ kaimo gyventojus, ir atlikti lyginamąją analizę geografiniu aspektu;
- projektai pasibaigę 2013 metų vasarą, todėl galima vertinti jų ilgalaikį poveikį.

Tyrimo objektas: kino bei scenos menų kūrybinių praktikų įtaka 14-19 metų jaunimo bendrosioms kompetencijoms, kultūros produktų vartojimui bei savanoriškai veiklai kultūros srityje.

Tyrimo tikslai:

1. Įvertinti kino ir scenos menų kūrybinių praktikų metodų įtaką 14-19 metų jaunimo bendrosioms (iniciatyvumui ir kūrybingumui, kultūriniam sąmoningumui, emocinei kultūrai, komunikaciniams gebėjimams, socialiniam aktyvumui ir kt.) ir specialiosioms kompetencijoms.
2. Remiantis ESSnet Culture (Europos statistinės sistemos tinklas kultūrai) kultūrinių praktikų tipologizacija (<http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/documents/ess-net-report-oct2012.pdf>), nustatyti sąsają tarp 14-19 metų jaunimo dalyvavimo kino ir teatro kūrybinėse dirbtuvėse bei kultūros produktų vartojimo ir savanoriškos veiklos kultūros srityje.

Tyrimo metu bus derinamos kiekybinės ir kokybinės sociologinių tyrimų metodologijos.

2. Kiekybinio tyrimo metodologija

Toliau ataskaitoje pateikiamos metodologinės kiekybinio tyrimo įgyvendinimo gairės, apklausos vykdymo techninė ataskaita, duomenų analizės principų aprašai.

Apklausos metodas

Projektų dalyvių kiekybinė apklausa buvo atliekama apklausos internetu metodu (CAWI: *computer assisted web interview*), t.y. projektų dalyviai į savo e-pašto dėžutes gavo laiškus, primenančius projektus, jų veiklas, vykdymo laiką ir kartu kvietimus dalyvauti apklausoje. Projektų dalyvių kontaktinę informaciją (e-pašto adresus) Paslaugų teikėjui suteikė Perkančioji organizacija. Projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių apklausai buvo pateikti 116 galiojantys ir nesikartojantys e-pašto adresai. Projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių apklausai buvo pateikti 220 galiojantys ir nesikartojantys e-pašto adresai.

Tyrimo tikslinė grupė

Tyrimo metu numatyta apklausti vyresniųjų klasių moksleivius. Iš viso projekte "Mokausi iš kino" dalyvavo 3195 5-19 metų amžiaus jaunuoliai; projekte „Menų spaustuvė“ dalyvavo 240 vyresniųjų klasių moksleivių.

Tikslinės grupės imtis ir atranka

Į tyrimą siekta įtraukti 30% 14-19 metų amžiaus projekto "Mokausi iš kino" dalyvių (apie 300 respondentų) bei 50% projekto "Menų spaustuvė" dalyvių (apie 120 respondentų). Kvietimai dalyvauti apklausoje buvo išsiųsti visiems projektų dalyviams, kurių kontaktus (e-pašto adresus) turėjo Paslaugų teikėjas.

Tyrimo instrumentas

Apklausa buvo atliekama naudojant Paslaugų teikėjo sukurtas ir Perkančiosios organizacijos patvirtintą standartizuotą klausimyną. Klausimynas buvo sukurtas remiantis 6 pagilintų interviu su tyrimo tikslinės grupės atstovais analizės rezultatais.

Apklausos atlikimo techninė ataskaita

Apklausa pradėta vykdyti 2014 metų spalio 7 dieną, baigta 2014 metų lapkričio 14 dieną. Apklausos metu apklausti 199 projekto "Mokausi iš kino" dalyviai bei 104 projekto "Menų spaustuvė" dalyviai. Tikrinant apklaustų projektų dalyvių charakteristikas, pastebėta, kad projektą „Mokausi iš kino“ įvertino ir nemažai jaunesnių projekto dalyvių (nuo 8 metų amžiaus). Pasitarus su Perkančiąja organizacija buvo nuspręsta kiekybinei duomenų analizei palikti tik 13 metų ir vyresnius projekto „Mokausi iš kino“ dalyvius. Todėl projekto „Mokausi iš kino“ vertinimas bus atliekamas remiantis 173 projekto dalyvių vertinimais.

Numatytų tikslinės grupės imčių apklausti nepavyko dėl kelių priežasčių:

- nepilnos galutinės projektų dalyvių kontaktų (e-pašto adresų) duomenų bazės;
- pasikeitusios, jau nebegaliojančios projektų dalyvių kontaktinės informacijos;
- projekto „Mokausi iš kino“ atveju buvo pateikta ne projektų dalyvių – moksleivių, o projekto dalyvių – mokytojų kontaktinė informacija. Mokytojai, atsakydami į kvietimą persiųsti nuorodas į apklausą projekte dalyvavusiems moksleiviams, informavo, kad a) neturi moksleivių e-pašto adresų (nėra klasės auklėtojas), b) projekte dalyvavę moksleiviai jų mokykloje jau nebesimoko (perėjo į gimnaziją), c) negali siųsti moksleiviams kvietimo dalyvauti apklausoje neturėdami klasės auklėtojo bei moksleivių tėvų leidimo dalyvauti apklausoje, d) projekte dalyvavę moksleiviai dar yra per maži dalyvauti apklausoje (pradinukai, jiems sudėtinga apklausa) ir pan.;
- vangaus projektų dalyvių dalyvavimo apklausoje (Paslaugų teikėjas, administruodamas apklausos serverį matė, jog didelė dalis moksleivių nuorodas dalyvauti apklausoje gavo, tačiau iškart jas uždarydavo, net nepradėję pildyti);
- projektų dalyvių skundų, kad projektai vyko seniai, sunku prisiminti projektų detales.

Apklausoje atlikimo metu abiejų projektų dalyviams mažiausiai 5 kartus priminimus dalyvauti apklausoje siuntė Paslaugų teikėjas; kelis kartus kvietimus dalyvauti apklausoje siuntė Perkančiosios organizacijos atstovai. Projekto „Menų spaustuvė“ atveju, turint ir projekte dalyvavusių moksleivių telefonų numerius, Paslaugos teikėjas kiekvienam asmeniškai paskambino, prašydamas dalyvauti apklausoje.

Duomenų analizė

Analizuojant projektų dalyvių atsakymus į klausimus ataskaitoje pateikiami bendrieji atsakymų pasiskirstymai. Atsakymų pasiskirstymai pagal įvairias respondentų charakteristikas pateikiami atskirame ataskaitos priede (Excell formatu).

Statistiškai reikšmingi skirtumai skaičiuojami naudojant statistinių duomenų apdorojimo programą SPSS. Kintamieji tarpusavyje yra krostabuliuojami. Tuomet, naudojant χ^2 kriterijų, tikrinama, ar egzistuoja statistiškai reikšmingas ryšys tarp kintamųjų (reikšmingumo koeficientas p ne didesnis nei 0.05). Jei statistiškai reikšmingas ryšys egzistuoja, tuomet ieškoma, kuriose celėse (atsakymų pasiskirstymuose) jis egzistuoja (naudojant funkciją Adjusted Residuals).

Vienas iš pagrindinių kiekybinės duomenų analizės uždavinių palyginti abiejų projektų vertinimus. Projektų dalyvių išsakytų vertinimų kiekybinių išraiškų statistiškai reikšmingi skirtumai grafinėse iliustracijose ar lentelėse bus žymimi spalvomis. **Žalia spalva nurodys statistiškai reikšmingai didesnes teigiamas reikšmes, o mėlyna spalva nurodys statistiškai reikšmingai didesnes neigiamas reikšmes.**

Statistinė duomenų paklaida

Vertinant rezultatus, būtina kreipti dėmesį į statistinę paklaidą, kuri atsiranda dėl to, jog yra daroma respondentų atranka. Ši paklaida yra apskaičiuojama matematiškai.

Tolesnėje lentelėje pateikiamos paklaidos esant įvairiam respondentų skaičiui bei atsakymų pasiskirstymui. Didžiausia statistinė paklaida, vertinant visų respondentų (200 projektų dalyvių) atsakymus yra lygi $\pm 6,9\%$ (esant 95% patikimumo lygmeniui).

Atrankos dydis	Atsakymų pasiskirstymas									
	50	45/55	40/60	35/65	30/70	25/75	20/80	15/85	10/90	5/95
50	13.9	13.8	13.6	13.2	12.7	12	11.1	9.9	8.3	6
75	11.3	11.3	11.1	10.8	10.4	9.8	9.1	8.1	6.8	4.9
100	9.8	9.8	9.6	9.3	9	8.5	7.8	7	5.9	4.3
150	8	8	7.8	7.6	7.3	6.9	6.4	5.7	4.8	3.5
200	6.9	6.9	6.8	6.6	6.4	6	5.5	4.9	4.2	3

Pavyzdys: Tarkime, 200 projekto dalyvių atsakė į klausimą, ar jų lūkesčiai, dalyvaujant projekte, buvo patenkinti. Tarkime, kad 36% jų pasakė, kad lūkesčiai buvo patenkinti. Tai reiškia, kad su 95% tikimybe galima teigti, jog lūkesčiai buvo patenkinti $36\% \pm 6,6\%$ dalyvių.

3. Kokybinio tyrimo metodologija

Toliau ataskaitoje pateikiamos metodologinės kokybinio tyrimo įgyvendinimo gairės, apklausoje vykdymo techninė ataskaita, duomenų analizės principų aprašai.

Apklausoje metodas

Projektų dalyvių kokybinė apklausa buvo atliekama pagilintų interviu (toliau – ID) ir fokusuotos grupinės diskusijos (toliau – FGD) metodais. Projektuose dalyvavę mokiniai buvo apklausiami valandos trukmės pusiau struktūruoto interviu metodu, tuo tarpu Projektuose dalyvavę mokytojai – fokusuotos grupinės diskusijos metodu.

Tyrimo tikslinė grupė

Dvi tyrimo tikslinės grupės – Projektuose dalyvavę mokiniai bei Projektuose dalyvavę mokytojai.

Tyrimo tikslinės grupės imtis ir atranka

Viso atlikta 12 pagilintų interviu su 12 mokinių: 6 ID su „Mokausi iš kino“ bei 6 ID su „Menų spaustuvės“ dalyviais. Atliekant mokytojų Projektų vertinimo analizę viso įgyvendintos 2 FGD (po vieną FGD su „Mokausi iš kino“ ir „Menų spaustuvės“ Projektų dalyviais). Viso FGD metu apklausta 11 mokytojų iš Vilniaus ir kitų Lietuvos miestų.

Tyrimo instrumentas

Apklausiai atlikti Paslaugų teikėjas parengė ir su Perkančiąja organizacija suderino diskusijų ir interviu scenarijus.

Apklaustos atlikimo techninė informacija

Kokybinis tyrimas su Projekto dalyviais įgyvendintas dviem etapais:

- 2014 m. rugpjūčio-rugsėjo mėnesiais atlikti pagilinti interviu su mokiniais.
- 2014 m. lapkričio-gruodžio mėnesiais atliktos fokusuotos grupinės diskusijos su mokytojais.

Projekto „Mokausi iš kino“ tyrimo metu buvo apklausti Vilniaus, Anykščių, Panevėžio mokiniai bei Vilniaus, Elektrėnų, Baltosios Vokės mokytojai.

Projekto „Menų spaustuvė“ tyrimo metu buvo apklausti Vilniaus, Troškūnų, Panevėžio mokiniai bei Vilniaus ir Kauno mokytojai.

4. Kiekybinės apklausos metu apklaustų projektų dalyvių charakteristikos

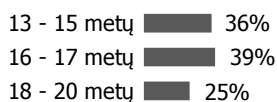
Projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių charakteristikos

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=199

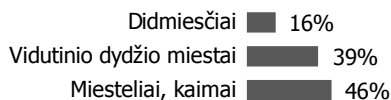
Lytis:

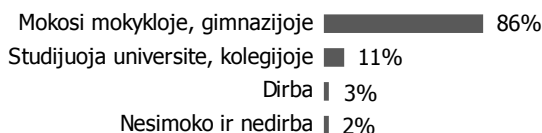
Amžius:

Gyvenamoji vieta:

Dabartinis užsiėmimas:

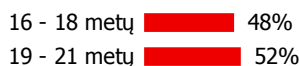
Projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių charakteristikos

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=104

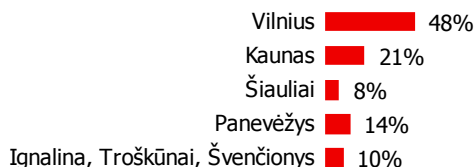
Lytis:

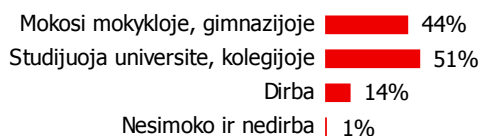
Amžius:

Gyvenamoji vieta:

Dabartinis užsiėmimas:

Trys iš keturių projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių nurodo dalyvavę filmų peržiūrose atvykus „Kino busui“, kas penktas dalyvis filmus žiūrėjo kino teatre (pusė jų neprisimena kino teatro pavadinimo). 41% šio projekto dalyvių dalyvavo filmų aptarimuose/ diskusijose, panaši dalis (46%) – kūrybinėse kino dirbtuvėse.

Kiekybinės apklausos metu apklausti 173 projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai bei 104 „Menų spaustuvės“ projekto dalyviai. Abiejų projektų atvejais aktyviau apklausoje dalyvavo merginos. Tarp apklaustų projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių vaikinių – trečdalis, o projekto „Menų spaustuvė“ atveju vaikinai sudaro penktadalį apklaustųjų.

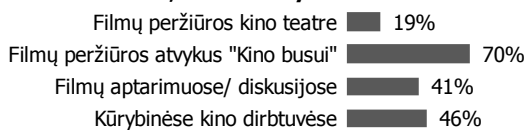
Projekto „Mokausi iš kino“ atveju tyrimo klausimyną užpildė 36% 13 – 14 metų jaunuoliai, 39% - 16-17 metų jaunuoliai, o 25% projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių jau yra sulaukę 18 – 20 metų amžiaus ir dažnu atveju studijuoja. Projekto „Menų spaustuvė“ atveju apklausti 16-21 metų amžiaus projekto dalyviai: 48% šių jaunuolių yra 16-18 metų amžiaus, 52% jaunuolių – 19 – 21 metų amžiaus.

Apžvelgiant apklaustų jaunuolių pasiskirstymą pagal geografinį projektų vykdymo aspektą, reikėtų turėti omeny ir tai, kad, vykdant projektus, mokyklos buvo pasirenkamos remiantis skirtingais jų atrankos principais: projekto „Mokausi iš kino“ atveju buvo siekiama aprėpti kuo įvairesnius Lietuvos regionus, o projekto „Menų spaustuvė“ veiklos dažniausiai buvo vykdomos didmiesčiuose (Vilniuje, Kaune, Šiauliuose, Panevėžyje) bei Ignalinoje ir Troškūnuose. Apklaustų jaunuolių „geografinis“ pasiskirstymas atspindi skirtingus projektų veiklos arealus. Beveik kas antras apklaustas projekto „Mokausi iš kino“ dalyvis gyvena nedideliame miestelyje ar kaime, 39% jų gyvena vidutinio dydžio miestuose ir tik 16% - didmiesčiuose. Didžioji dauguma projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių gyvena didmiesčiuose, o beveik pusė apklaustųjų (48%) – Vilniuje. Kas penktas apklaustas projekto „Menų spaustuvė“ dalyvis gyvena Kaune.

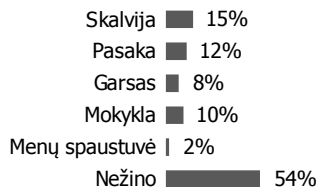
Logiška yra tai, kad didžioji dauguma pagal amžių jaunesnių projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių yra moksleiviai arba gimnazistai, ir tik kas dešimtas nurodo jau studijuojantis. Tuo tarpu, projekto „Menų spaustuvė“ atveju, jau studijuoja pusė apklaustų šio projekto dalyvių, o 14% - dirba.

Projekto "Mokausi iš kino" dalyvių charakteristikos
% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=199

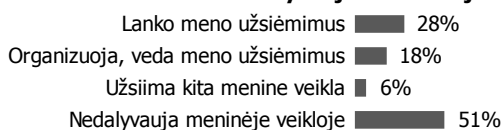
Veiklos, kuriose dalyvavo:

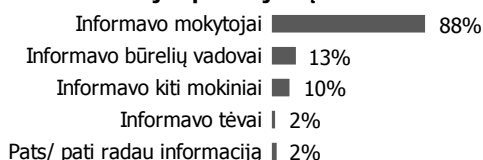
Kino teatras, kuriame dalyvavo (n=63):

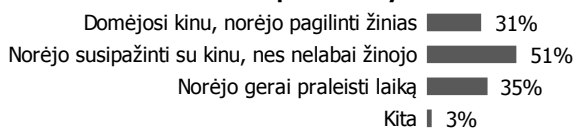
Ar laisvalaikiu dalyvauja su meninėje veikloje:

Iš kur sužinojo apie Projektą:

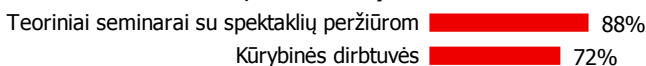

Kodėl nusprendė dalyvauti:

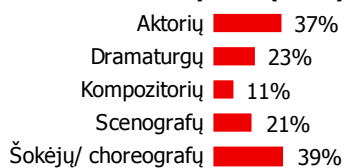

Projekto "Menų spaustuvė" dalyvių charakteristikos
% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=104

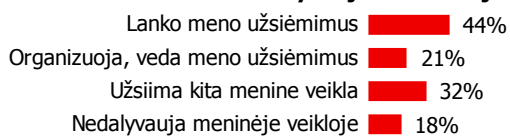
Veiklos, kuriose dalyvavo:

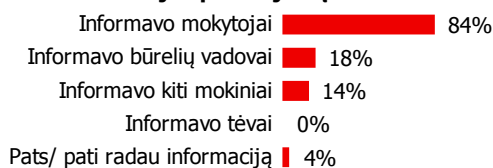
Kuriose dirbtuvėse dalyvavo (n=75):

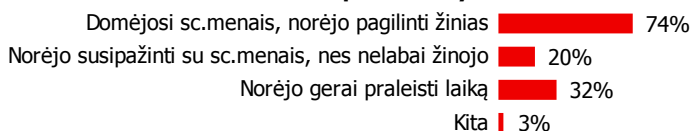
Ar laisvalaikiu dalyvauja su meninėje veikloje:

Iš kur sužinojo apie Projektą:

Kodėl nusprendė dalyvauti:

Pagrindinis informacijos apie projektą „Mokausi iš kino“ šaltinis buvo mokytojai. Kas dešimtas apie projektą sužinojo iš būrelių vadovų ar kitų mokinių.

Pusė apklaustųjų projekto dalyvių projekte dalyvavo, nes iki šiol nieko nežinojo apie kiną, norėjo susipažinti su kinu, jo kūrimo procesu. Kas trečias nurodo kinu jau domėjęs ir anksčiau, o projekto metu tikėjosi pagilinti ar patikrinti turimas žinias ir įgūdžius. Dar trečdalis dalyvavimo projekte motyvas (ar vienas iš motyvų) buvo noras tiesiog gerai praleisti laiką.

Apklauskos atlikimo metu kas antras projekto „Mokausi iš kino“ dalyvis jokioje su menu susijusioje veikloje nurodė nedalyvaujantis. 28% projekto dalyvių lanko su menu susijusius užsiėmimus (šoka, piešia, lanko muzikos mokyklą, teatro ar dramos būrelį, groja muzikos instrumentais, dainuoja chore ir pan.), o 18% apklaustųjų teigia patys organizuojantis, vedantis meno užsiėmimus. Vienas buvęs projekto „Mokausi iš kino“ dalyvis nurodo kuriantis kino projektus, filmus, dalyvaujantis „performansuose“; dar vienas projekto dalyvis nurodo ne tik kuriantis filmus, bet ir rašantis jiems scenarijus.

Dauguma (88%) apklaustųjų projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių nurodo dalyvavę teoriniuose seminaruose su spektaklių peržiūromis, didelė dalis (72%) jų nurodo dalyvavę ir kūrybinėse dirbtuvėse. 60% apklaustųjų projekto dalyvių nurodo dalyvavę ir teorinėse seminaruose su spektaklių peržiūrom, ir kūrybinėse dirbtuvėse; 29% mokinių nurodo dalyvavę tik teoriniuose seminaruose su spektaklių peržiūromis, o 13% - tik kūrybinėse dirbtuvėse.

Didesnė dalis apklaustųjų mokinių nurodo dalyvavę aktorių (37%) bei šokėjų/ choreografų (39%) dirbtuvėse. Mažiausiai (11%) apklaustųjų dalyvavo kompozitorių kūrybinėse dirbtuvėse.

Apie šį projektą dauguma mokinių taip pat sužinojo iš mokytojų, nedidelę dalį jų informavo būrelių mokytojai, kiti mokiniai ir tik pavieniai projekto dalyviai apie projektą nurodo sužinoję patys.

Trys iš keturių apklaustųjų projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių teigia ir iki projekto domėjęsi scenos menais, o projekto metu norėję pagilinti/patikrinti turimas žinias. Tik vienas iš penkių projekto dalyvių teigia nieko apie scenos menus iki projekto nežinojęs ir projekto metu norėjęs susipažinti su scenos menais. Kas trečias projekto dalyvis teigia projekte norėjęs ir gerai praleisti laiką.

Skirtingai nei projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai, projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai aktyviai dalyvauja meninėje veikloje. Jokioje su menais susijusioje veikloje nurodė nedalyvaujantis tik kas penktas

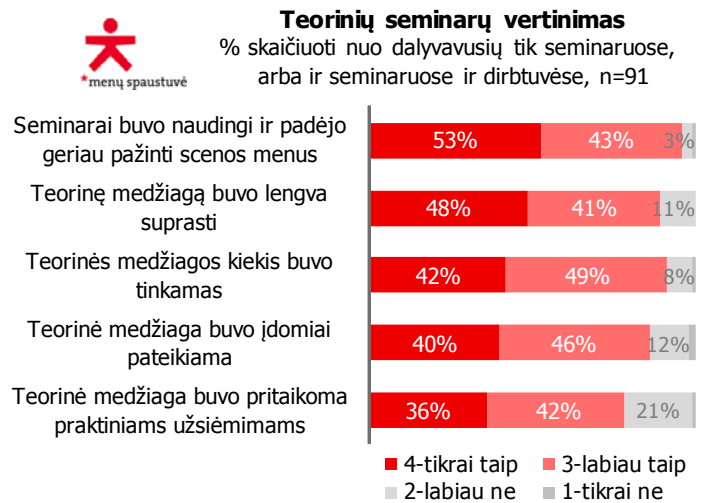
projekto dalyvis. 44% „Menų spaustuvės“ dalyvių nurodo lankantys meno užsiėmimus, 21% jų organizuoja arba veda meno užsiėmimus, dar trečdalis jų teigia užsiėmantis kita menine veikla. Net 31% apklaustas projekto dalyvis užsiima su scenos menais susijusia menine veikla ir šiuo metu (lanko dramos ar teatro būrelius/ studijas, šoka). Kai kurie apklaustieji dalyviai detaliau nurodo dabartinius, su menu susijusius, užsiėmimus: „dirbu aktoriumi Juozo Miltinio dramos teatre“, „dirbu su aktoriais ir režisieriais akademijoje“, „vaidinu Jaunimo teatro grupėje“, „lankau „Skalvijos“ kino akademiją“, „vaidinu VU teatre MINIMUM, pasirinkau „Režisūros pagrindų“ LMTA modulį“.

Abiejų projektų dalyvių dalyvavimo projektuose motyvų skirtumai (projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai dar prieš prasidedant projektui turėjo gerokai daugiau susijusių žinių bei įgūdžių nei projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai) bei įsitraukimas į menines veiklas šiuo metu patvirtina ir dar vieną projektų organizacinės schemos skirtumą. Projektui „Menų spaustuvė“ buvo parenkamos mokyklos su sustiprinta teatro edukacija. Projekto „Mokausi iš kino“ mokyklų atranka buvo priešinga: projektą buvo siekiama vykdyti su mokiniais iš labiau probleminės socialinės aplinkos. Tai reiktų turėti omeny ir analizuojant apklausoje surinktus projektų vertinimus bei gautų žinių įtaką bendrosioms bei specialiosioms dalyvių kompetencijoms. **Projektų poveikio lyginimas dvejose iš esmės skirtingose moksleivių grupėse gali būti pakankamai komplikotas. Galime kelti išankstinę prielaidą, kad projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių išankstinė motyvacija dalyvauti projekte buvo stipresnė.**

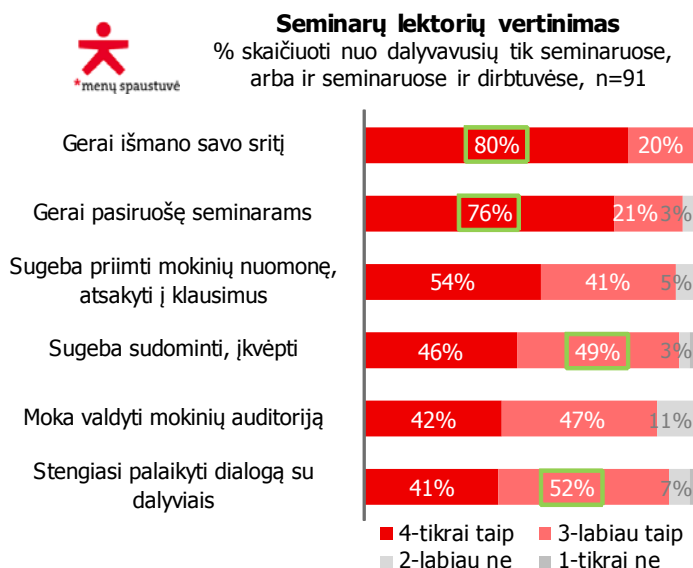
5. Projektų veiklų vertinimas

5.1 Projekto „Menų spaustuvė“ teorinių seminarų vertinimas

Visi teorinių seminarų aspektai vertinami labai gerai: nuo 78% iki 96% apklaustų projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių teorinius seminarus vertina gerai ir labai gerai. Sąlyginai geriausiai vertinamas teorinių seminarų naudingumas geriau susipažįstant su scenos menais. Labai gerai vertinama ir teorinių seminarų medžiaga – ją buvo lengva suprasti, jos kiekis buvo tinkamas, o pateikiama ji buvo įdomiai. Kokybinio tyrimo metu minėta, kad teorinės medžiagos supratimą kartais apsunkindavo per daug mokslinės informacijos, kurią sudėtingiau suprasti jaunesnei auditorijos daliai: „buvo paskaitų, kurios buvo itin naudingos ir įdomios, bet buvo ir itin nuobodžių ir tikrai buvo sunku ten išsėdėti ir klausytis. Bet jei bendrai peržvelgus viską, tai buvo įdomu. Labai daug mokslinės medžiagos, kurią tikrai nebuvo lengva visiems suprasti, nes buvo ir jaunesnių žmonių“. Taip pat minėta, kad teorinė projekto dalis apskritai paliko mažesnę įspūdį nei praktinė: „buvo truputį pabodę, bet manau, kad jų vis tiek reikia“; „didžiausią įspūdį paliko pačios dirbtuvės. O kaip sunkiausiai... Nežinau – sunkiausia buvo su teorinėmis paskaitomis, kurioms buvo prasčiau pasiruošta“. Interviu respondentų nuomone, teorinių paskaitų medžiagą geriau įsisavinti padėjo vizualinė medžiaga, realūs pavyzdžiai bei lektorių dalijimasis patirtimi: „buvo labai įdomios demonstracijos, buvo kalbėta apie pačią sceną, kaip ji pastatyta, kuo skiriasi scenų tipai, kuo skiriasi visa vaizdo ir garso režisūra. Buvo įdomu pasižiūrėti, kaip iš tikrųjų tai veikia“; „tu gali pristatyti techninę pusę labai paprastai, bet gali parodyti visas galimybes iš tikro, scenoje, ir tada viskas daug labiau įsimena“; „buvo pora nuostabių lektorių, kurie valandą su puse truncančią teorinę paskaitą papildydami video medžiaga, savo patirtimi, sugebėjo kažkaip padaryti, kad norėjosi ir antros, ir trečios jų paskaitos...“. Kiekybinio tyrimo duomenimis tik vienas iš penkių projekto dalyvių nurodė, kad teorinę medžiagą buvo sunkiau pritaikyti praktiniams užsiėmimams. Interviu metu taip pat fragmentiškai minėta, kad teorinė medžiaga nelabai siejosi su praktinėmis užduotimis kūrybinių dirbtuvių metu: „labai atskirai viskas buvo, nes kūrybinės dirbtuvės buvo visai nesusiję su tuo, ką mes veikėm iki šiol. Teorija buvo kaip ir supažindinimas su pačia teatro erdve, scena, istorija, o praktikoje mes atlikinėjom visiškai nesusijusius dalykus“.

Apie scenos menus iki projekto nelabai žinoję dalyviai kiek dažniau nei kiti nurodė, kad teoriniai seminarai buvo labai naudingi, medžiagos kiekis buvo tinkamas, o medžiaga pateikta buvo labai įdomiai. Visus su teoriniais seminarais susijusius aspektus geriau vertino ir teoriniuose seminaruose, ir kūrybinėse dirbtuvėse dalyvavę projekto dalyviai. Tik teoriniuose seminaruose dalyvavusieji teorinius seminarus vertino kiek prasčiau. Teorinę medžiagą kiek lengviau buvo suprasti vilniečiams; kiek daugiau vilniečių ir kauniečių taip pat nurodė, kad teorinė medžiaga buvo pateikiama įdomiai.

Vertindami teorinių seminarų lektorius, didžioji dauguma mokinių mano, kad lektoriai gerai išmano savo sritį bei yra gerai pasiruošę seminarams (pateikia vaizdinę medžiagą, pavyzdžius). Sąlyginai kiek daugiau abejonių buvo vertinant lektorių gebėjimą valdyti, sudominti bei įkvėpti auditoriją bei pastangas palaikyti dialogą su dalyviais. Interviu metu dalis respondentų nurodė, kad tai sėkmingai atlikti pavyko ne visiems seminarų lektoriams, o auditorijos suvaldymą

apsunkino ir skirtingas klausytojų amžius: „kaip visada – yra lektorių, kurie moka kalbėti ir įtraukti publiką, užvesti ir sudominti net pačiu neįdomiausiu dalyku. Tačiau yra lektorių, kuriems kalbėti sekasi ne taip gerai – jie gali dėstyti įdomiausią dalyką, o kai kartu yra vienuoliktokų, dešimtokų grupė – suvaldyti publiką nėra taip lengva. Kartais būdavo visko“. Anot respondentų, prasčiausiai pasirodė lektoriai, kurie dėstė „sausą“ teorinę medžiagą nesiremdami papildoma medžiaga, nesiedami jos su praktika: „atsistojo, susakė viską, ką žinojo, ir viskas“.

Tuo tarpu mokytojai FGD metu teigiamai vertino tai, kad vadovai teorinių seminarų metu suteikė ne tik teorinių, bet ir praktika pajavairintų žinių bei kūrė kitokią, lygiavertį, motyvuojantį santykį su mokiniais: „pakankamai aiškiai ir tokių pikantiškų žinių apie meną, ne viską gali rasti vadovėliuose ir straipsniuose, gali net nežinot kas tai yra, o gyva asmenybė kai pradeda pasakoti, tai būna gerai“; „tas santykis lektorių su vaikais, jis juos kaip į studentus kreipiasi, gražu. Ne kaip vaikučiams aiškina, bet veda ir jie visi tokie tik stengiasi, stiebiasi. Santykis gražus, labai pagarbus, auginantis“.

Kiekybinio tyrimo duomenimis, teorinių seminarų lektorių vertinimas iš dalies priklauso nuo projekto dalyvių motyvacijos dalyvaujant projekte: norėjusieji tik pagilinti turimas žinias apie scenos menus seminarų lektorius linkę vertinti kiek prasčiau (gebėjimas valdyti auditoriją, palaikyti dialogą su auditorija, priimti dalyvių nuomonę (net jei ji neigiama)); ir, savo ruožtu, apie scenos menus iki projekto nelabai žinoję, seminarų lektorius beveik visais aspektais linkę vertinti geriau.

Seminarų lektorių vertinimas priklauso ir nuo to, kokiose projekto veiklose dalyvavo mokiniai: dalyvavę ir teoriniuose seminaruose, ir kūrybinėse dirbtuvėse, kiek geriau nei dalyvavusieji tik teoriniuose seminaruose vertina lektorių sugebėjimą sudominti auditoriją bei palaikyti su ja dialogą. Vilniečiai ir kauniečiai projekto dalyviai kiek geriau nei gyvenantys kituose miestuose vertina lektorių gebėjimą sudominti auditoriją, o dabar jau studijuojantys projekto dalyviai kiek dažniau linkę manyti, kad teorinių seminarų lektoriai užsiėmimams buvo gerai pasiruošę.

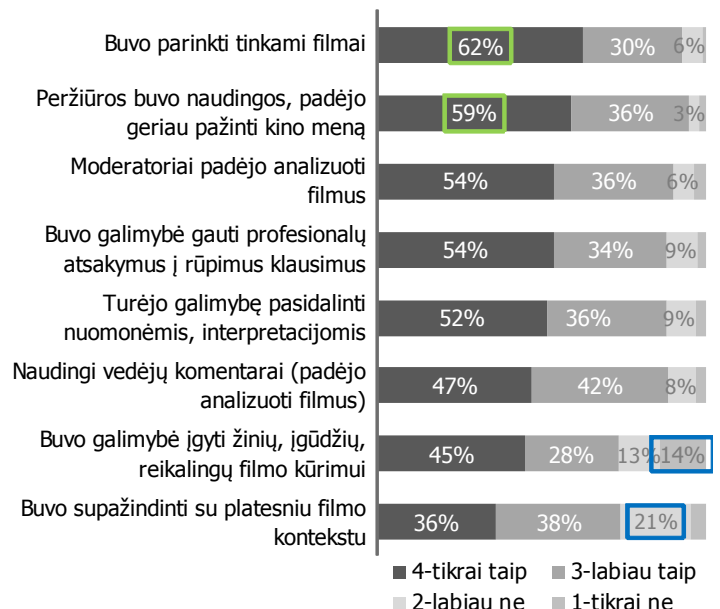
5.2 Filmų ir spektaklių peržiūrų vertinimas

Dauguma projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių filmų peržiūras ir jų aptarimus vertina gerai ir labai gerai. Interviu metu dauguma mokinių kalbėdami apie teigiamus filmų ir peržiūrų aspektus akcentavo galimybę susipažinti su *kitokiu* netradiciniu kinu bei diskusijų naudą, kaip galimybę gauti nuomonių ir filmo vertinimo įvairovę: „per peržiūras pamačiau labai įdomių filmų, kitokių. Visi populiariaji filmai tau nesukelia jokių emocijų, pamatai ir pamiršti, nieko nelieka. Labai įdomu kai būna pateikta kitaip, kai tu turi mąstyti“; „įdomu žiūrėti tą kiną, kurio tu šiaip nepamatsi“; „įdomu klausyt ką žmonės mato, dažnai nuomonės skyrėsi“; „įdomu aptarti filmą, padiskutuoti – visų interpretacijos būna skirtingos“; „diskusija – daug naudingiau, nes tau suteikiama galimybė mąstyti savarankiškai. Jei bandai įsijungti ir pats – tai tikrai daug naudingiau. Daugiau lieka atmintyje“. Kiekybinio tyrimo duomenimis sąlyginai didesnė dalis projekto dalyvių labai gerai vertina filmų peržiūroms parinkimą bei pačių peržiūrų naudingumą geriau susipažįstant su kino menu. Kiek mažiau projekto dalyvių labai gerai vertina galimybę filmų peržiūrų metu įgyti žinių ar įgūdžių, reikalingų filmo kūrimui bei supažindinimą su platesniu filmo kontekstu (istorine epocha, režisieriaus asmenybe, šalies papročiais, tradicijomis). Interviu metu dalis mokinių taip pat minėjo, kad filmų peržiūros ir diskusijos leido geriau pažinti save bei ugdė kritinį vertinimą: „buvo filmas, kurį žiūrėjo visa mokykla ir paskui kino klubas ar tai klasė pasiliko aptarinėti. Buvo įdomu, klausinėjo kas užsiliko. Tada supranti į ką tu kreipi dėmesį, tai ir atspindi tavęs daug. Man žiauriai

mokausi iš kino

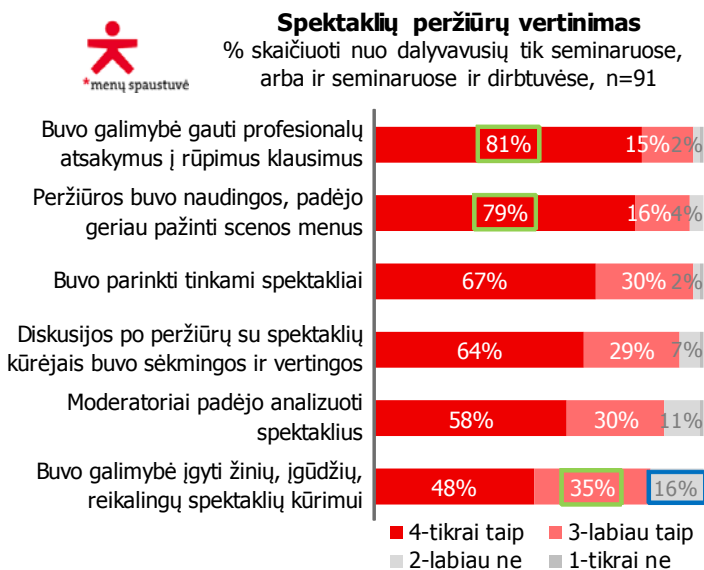
Filmų peržiūrų ir jų aptarimų vertinimas

% skaičiuoti nuo visų, išskyrus tuos kurie dalyvavo tik dirbtuvėse, n=149

patiko erdvės, tokios tamsios. Aš fotografuoju tokius dalykus. Įdomu suprast, kad nejučia tau tai užkimba“; „išmokau kritiškiau žiūrėti į patį filmą – pastebėjau, kad mano vertinimas pasidarė kritiškesnis. Po kiekvieno filmo tavo vertinimas tobulėja – pasižiūri į viską iš kito kampo. Vis dėlto to taip pat reikia išmokyti. Nes mūsų „holivudiniai“ filmai tokie, kad, pasižiūrėjęs, tu juos tiesiog „numeti“, pamiršti. Dėl to mes neturėjome įgūdžių, leidžiančių kritikuoti, mąstyti apie pagrindines filmo mintis. Tiesiog išmokė kitaip vertinti“. Kalbėdami apie tobulintinus šio etapo aspektus dalis respondentų nurodė, kad dalyvauti filmų peržiūrose ir diskusijose trukdė nepatogus laikas, tuo tarpu pačias diskusijas iš dalies riboja tai, kad jos apsiribodavo tos pačios klasės dalyviais: „man laikas buvo netinkamas dėl užimtumo“; „kai vieną kartą rinkomės tai žmonių nebuvo, nes buvo po pamokų, bet per pamokas irgi kartais nelabai gerai, ypač vyresniems iš pamokų eiti“; „galbūt į diskusijas būtų galima įtraukti daugiau žmonių. Norėtusi įvairesnės auditorijos. Vis tiek bendraklasių pažįstu beveik dvylika metų. Jau beveik žinai, kas ką pasakys. Visų nuomonės nėra vienodos, bet jau gali nuspėti, kas kam patinka ir kas ką galvoja“.

Dalyvavusieji filmų peržiūrose kino teatre kiek prasčiau nei dalyvavusieji peržiūrose „Kino busuose“ vertino moderatorių pagalbą analizuojant filmus, galimybę gauti profesionalų atsakymus į rūpimus klausimus bei galimybę pasidalinti skirtingomis nuomonėmis, interpretacijomis. Tuo tarpu kalbėdami apie įsitraukimą filmų peržiūrų metu, interviu metu dalyviai nurodė, kad filmų peržiūros kino teatre leido labiau įsijausti ir susikoncentruoti ties filmu nei peržiūra mokykloje: „kine yra, kas be ko, patogiau. Daug duoda pati aplinka. Kai sėdi mokykloje – joje teko žiūrėti keletą filmų – vis tiek mokykla yra mokykla, galvoje sukasi mintys, kokios pamokos tau dar liko, ką turėsi padaryti. O kino teatre tu atsipalaiduoji, labiau susikoncentruoji į filmą“. Projekte dalyvavusios merginos kiek geriau nei vaikinai linkusios vertinti peržiūrų naudingumą pažįstant kino meną. Projektų dalyviai ir šiuo metu dalyvaujantys veiklose, susijusiose su menu kiek geriau linkę vertinti galimybę peržiūrų metu įgyti praktinių, techninių žinių, įgūdžių, reikalingų filmo kūrimui (pvz. kameros darbą, spalvas, atmosferą, veikėjų charakterius ir pan.). Apskritai galima pastebėti, kad dalyviai, projekto metu norėję pagilinti turimas žinias apie kino meną visus su filmų peržiūromis susijusius aspektus linkę vertinti kiek geriau nei tie dalyviai, kurie dalyvaudami projekte norėjo tiesiog gerai praleisti laiką.

Didžioji dauguma projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių gerai ir labai gerai vertino ir spektaklių peržiūras. Kokybinis tyrimas atskleidė, kad labiausiai „Menų spaustuvės“ dalyviai vertino galimybę susipažinti su spektaklių įvairove, jaunų bei užsienio kūrėjų darbais: „susipažinom su labai skirtingom spektaklių rūšim. Būdavo tradiciniai spektakliai, spektakliai, kuriuose nebūdavo garso, kurie būdavo dėl šviesos režisūros pastatyti. Visi labai skyrėsi“; „spektakliai buvo parinkti specialiai jaunų kūrėjų, pačių jauniausių“; „pirmą kartą pamačiau šokio spektaklį“. Tą patį nurodė ir mokytojai fokus grupių metu: „buvo įdomu nes ne visi buvo matę šokių spektaklį, kad visas spektaklis toks būtų, daug kam buvo naujiena“. Kiekybinio tyrimo duomenimis iš visų su spektaklių peržiūromis siejamų kriterijų sąlyginai kiek geriau buvo įvertinta galimybė peržiūrų metu gauti profesionalų atsakymus į rūpimus

klausimus bei peržiūrų naudingumas geriau pažįstant scenos menus. Interviu metu dauguma dalyvių teigė, kad tokios diskusijos su spektaklių režisieriais, aktorais ne tik leido geriau suprasti spektaklį, bet apskritai Lietuvoje yra gana retai organizuojamos dėl to buvo vertinga ir įdomi patirtis: „galbūt tau vienaip atrodo kai pamatai spektaklį, bet kai turi šansą paklausti režisieriaus ir pačių aktorių, kaip jie jautėsi tuo metu, kas padėjo įsikūnyti į personažą, tas spektaklis įgauna visiškai kitokią prasmę“; „diskusijų Lietuvoje apie meną apskritai trūksta“; „buvau nustebinta aptarimais – neteko dalyvauti tokiuose. Iš tiesų likau labai sužavėta, nes galėjau paklausti tų klausimų, kurie iškyla žiūrint spektaklį pačių aktorių, kurie vaidina“. Kiekybinio tyrimo duomenimis sąlyginai kiek prasčiau buvo įvertinta galimybė spektaklių peržiūrų metu įgyti žinių, įgūdžių, reikalingų spektaklių kūrimui. Kas dešimtas peržiūrų dalyvis nurodo nesantis patenkintas ir moderatorių pagalba analizuojant spektaklius. Interviu metu dalis respondentų nurodė, kad ne visiems moderatoriams sėkmingai pavyko į diskusiją įtraukti nedrąsią publiką: „diskusiją reikia mokėti moderuoti, ir būdavo moderatorių, kurie nesugebėdavo iš publikos „ištraukti“ klausimų. Nes iš lietuviškos publikos klausimus „traukti“ reikia. Kitaip būna taip, kad visa diskusija – moderatoriaus, aktorių ir kūrėjų pokalbis. Tad atmetinas moderatoriaus pasirinkimas

ne visada yra gerai“; „gal būtų galima kažką patobulinti, nes, atrodo, bijo visi klausinėt, nedrįsta“. Fragmentiškai minėta, kad į diskusijas padėdavo įsitraukti spektaklių aktoriai, tuo tarpu moderatoriai labiau padėdavo pradėti diskusiją: „patys aktoriai pateikė labai daug klausimų publikai. Jiems patiems buvo įdomu ištirti tą jauną žiūrovą. Sakyčiau, kad kūrėjų iniciatyva kartais buvo didesnė, nei moderatoriaus“; „pirmą žingsnį jie [moderatoriai] žengė, po to kitiems buvo drąsiau klausinėti“; „diskusijai prasidėti padėdavo moderatoriai. Jei niekas neuždavinėdavo klausimų, užduodavo klausimus, diskusija įsibėgėdavo – duodavo pradžią“. Tuo tarpu mokytojų vertinimu, diskusijų po spektaklių peržiūrų moderatoriai gerai atliko savo darbą, prakalbindavo mokinius bei buvo geras pavyzdys patiems mokytojams mokantis, kaip vesti panašaus pobūdžio aptarimus: „ir išmokimo, kaip veda diskusiją, žiūri ir pats mokaisi kaip tai daryti“.

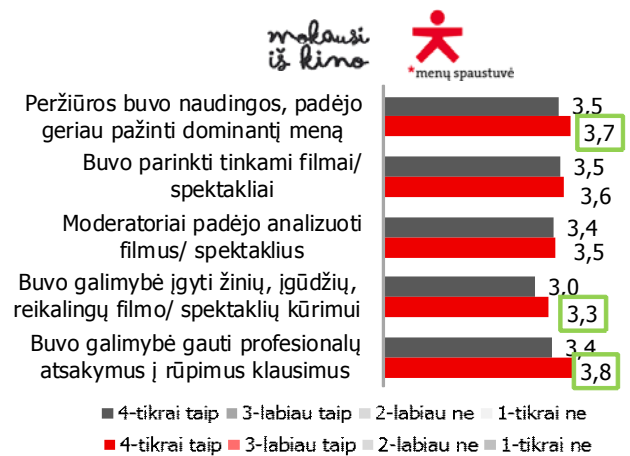
Analizuojant kiekybinio tyrimo duomenis pastebima, kad mokiniai, projekto metu norėję susipažinti su scenos menais, jų kūrimu, kiek geriau linkę vertinti po peržiūrų vykusias diskusijas su spektaklių kūrėjais bei galimybę peržiūrų metu įgyti praktinių, techninių žinių, įgūdžių, reikalingų scenos menų kūrimui. Merginos kiek geriau nei vaikinai linkusios vertinti galimybę po peržiūrų gauti profesionalų atsakymus į rūpimus klausimus.

Lyginant abiejų projektų metu vykusių filmų/ spektaklių peržiūrų vertinimus, pastebima, kad galimybę gauti profesionalų atsakymus į rūpimus klausimus, galimybę įgyti žinių, įgūdžių reikalingų filmų/ spektaklių kūrimui bei peržiūrų naudingumą susipažįstant su dominančiais menais, kiek geriau vertina projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai. Filmų/ spektaklių peržiūroms parinkimą bei moderatorių pagalbą analizuojant peržiūrėtus kūrinius abiejų projektų dalyviai vertina panašiai.

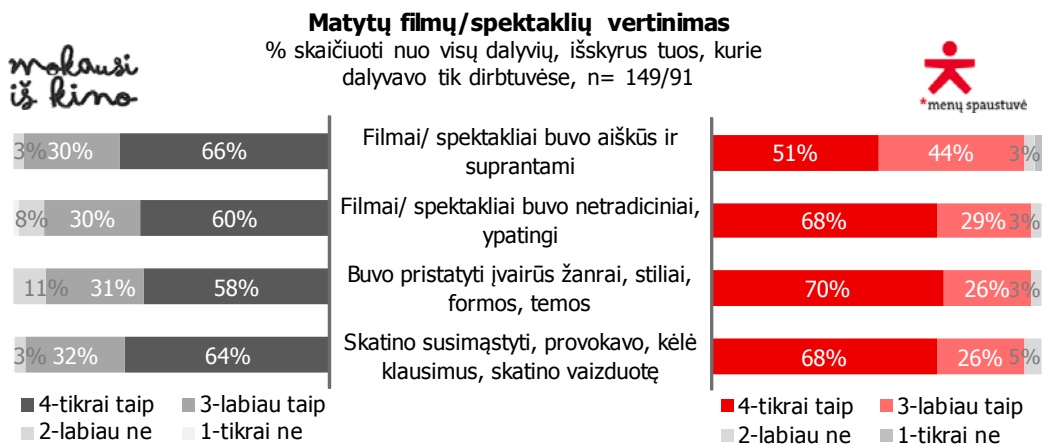
Matyti filmai ar spektakliai abiejų projektų dalyvių yra vertinami gerai arba labai gerai. Projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai kiek geriau vertina matytų filmų aiškumą ir suprantamumą bei tai, kad matyti filmai skatino susimąstyti, provokavo, kėlė klausimus, skatino vaizduotę. Sąlyginai kiek mažiau šio projekto dalyvių labai gerai vertina filmų ypatingumą bei žanrų, stilių bei temų įvairovę. Dalis „Mokausi iš kino“ dalyvių interviu metu nurodė, kad peržiūrose dalyvavo tik kartą – du, tad galima teigti, kad toks matytų filmų žanrų, stilių bei įvairovės vertinimas gali būti susijęs su ribotu matytų filmų skaičiumi: „aš pati buvau gal viename filme“; „aš peržiūrose nelabai dalyvavau. Buvau vienoje peržiūroje, diskusijoje – ne“. Projekte mokinius lydėję mokytojai kalbėdami apie rodomų filmų aiškumą ir suprantamumą nurodė, kad toli gražu ne visi mokinių matyti filmai jiems buvo aiškūs ir suprantami: „dėl filmų peržiūros šį kartą teko žiūrėti per tris amžiaus grupes, pradinukams buvo gražu, vaikai išėjo spindinčiom akim. O 9-10 klasėse teko tramdyti seanso metu mokinius, nes su mobiliais ir, matyt, neužkabino turinys. Kaip parinkti tą filmą? Nežinau. Užduotis, atviras klausimas...“; „nepamenu kas pasirinko tą filmą, gal aš pati. Vaikams nepatiko, neįdomu. Ir kai sakau einam į kiną, tai sako tik ne į Skalviją.“ Anot mokytojų, tokiam mokinių vertinimui iš dalies įtakos turėjo ir tai, kad po filmų ne visada pavykdavo dalyvauti aptarimuose. Tuo tarpu mokytojams dalijama metodinė medžiaga, turėjusi pagalbėti darant savarankiškus filmų aptarimus klasėse, anot mokytojų, buvo mažiau efektyvi, nes mokiniai greitai pamiršdavo konkrečias scenas, o mokytojai šiuos bukletus gaudavo ne visada bei, be to net ir turėdami metodinę medžiagą ne visada jausdavosi turintys pakankamai žinių atlikti filmų aptarimus savarankiškai: „kai aptarimas vyksta iš 50 vaikų pasilieka tik 25 vaikai ir mes išėjom namo nepatarę, aš negalėčiau profesionaliai aptarti“; „mes gaudavom apie filmus bukletus. Tie bukletai didžiulė parama mokytojui. Jei aišku gautum filmą antrą ar trečią kartą pažiūrėti, būtų gerai. Bet neduoda.“; „bukletas tik vienas yra... Mūsų vaikai gali klausti, pusę plaukioja, bet kai matai iš filmo nuotraukėlę, tai kitaip. Žinoma, mes patys turėtume padaryti kopijas, tai tikriausiai mūsų problema“; „[tiems mokytojams] kurie nedalyvauja, kad duotų klausimus su atsakymais, kad galėtume aptarti“.

Dauguma projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių labai gerai vertina matytų spektaklių ypatingumą, žanrų, stilių bei temų įvairovę bei tai, kad matyti spektakliai skatino susimąstyti, provokavo, kėlė klausimus bei skatino vaizduotę. Tačiau kiek mažiau šio projekto dalyvių labai gerai vertino matytų spektaklių aiškumą ir suprantamumą. Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis galima daryti prielaidą, kad tokiam vertinimui įtaką galėjo daryti po spektaklio vykę aptarimai. Interviu respondentų teigimu spektaklių aptarimų metu neretai išaiškėdavo ir kitokia matyto spektaklio prasmė ar idėja: „tikrai buvo spektaklių, kai, atrodo, suprantanti ką nori pasakyti režisierius, bet po to jis pradeda šnekėti ir pasirodo, kad kažko nesupratau. Kitą kartą atrodo kažką

Filmų/spektaklių peržiūrų vertinimas
% skaičiuoti nuo visų dalyvių, išskyrus tuos, kurie dalyvavo tik dirbtuvėse, n= 149/91

praleidau"; „galbūt tau vienaip atrodo kai pamatai spektaklį, bet kai turi šansą paklausti režisieriaus ir pačių aktorių, kaip jie jautėsi tuo metu, kas padėjo įsikūnyti į personažą, tas spektaklis įgauna visiškai kitokią prasmę“. Fokus grupių metu ne Vilniaus mokyklų mokytojai teigė, kad spektaklį geriau suprasti pagalbėjo ir tai, kad jo aptarimas po oficialios dalies dažnai ir toliau vykdavo pakeliui namo, autobuse: „mes džiaugėmės tuo metu, kad esam ne iš Vilniaus, nes mes atvažiuodavom ir grįžtant ta diskusija tęsėsi mikroautobuse ir iki namų sesija tęsdavosi, kas buvo plusas...“.

Matytų filmų/spektaklių vertinimas
% skaičiuoti nuo visų dalyvių, išskyrus tuos, kurie dalyvavo tik dirbtuvėse, n= 149/91

veiklos ir šiuo metu yra susijusios su menu, geriau vertino visus matytų filmų aspektus.

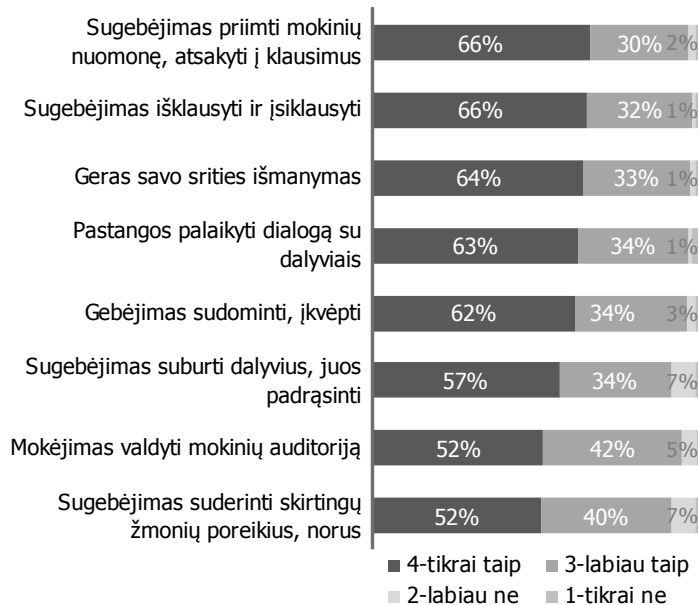
Projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai, norėję projekto metu pažinti iki šiol nežinomą scenos meną, kiek dažniau gerai įvertino matytų spektaklių savybę provokuoti, kelti klausimus. Dalyvavusieji ir teorijos seminaruose su spektaklių peržiūromis, ir kūrybinėse dirbtuvėse, kiek geriau nei dalyvavusieji tik teoriniuose seminaruose su spektaklių peržiūromis, įvertino pristatytų spektaklių žanrų, stilių, formų, temų įvairovę bei gebėjimą provokuoti, kelti klausimus.

Projekto „Mokausi iš kino“ diskusijų moderatoriai didžiosios daugumos dalyvių buvo įvertinti taip pat gerai ir labai gerai. Interviu metu visi „Mokausi iš kino“ respondentai kalbėdami apie diskusijų moderatorius nurodė, kad jų dalyvavimas padėjo tiek geriau suprasti rodytą filmą, tiek įsitraukti į diskusiją, o bendravimas su

Skirtingas projektų programų vertinimas atspindi ir abiejų projektų peržiūrėtų kūrinių vertinimo palyginime: matyti filmai buvo vertinami kaip aiškesni ir suprantamesni nei matyti spektakliai. Tačiau peržiūrėtų spektaklių žanrų, stilių, formų bei temų įvairovė bei ypatingumas buvo vertinamas kiek labiau nei analogiškos matytų filmų savybės.

Projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai, projekte siekė pagilinti turimas žinias apie kino meną, kiek dažniau nei kitus dalyvavimo projekte motyvus turintieji nurodė, kad peržiūrų metu buvo pristatyti įvairūs filmų žanrai, stiliai ir temos. Aiškesni ir suprantamesni patyti filmai pasirodė vidutinio dydžio miestų bei miestelių ir kaimų gyventojams. Merginos geriau nei vaikinai įvertino matytų filmų ypatingumą ir savybę provokuoti, kelti klausimus. Projekto dalyviai, kurių

Diskusijų moderatorių vertinimas
% skaičiuoti nuo visų, išskyrus tuos kurie dalyvavo tik dirbtuvėse, n=149

jais buvo lengvas ir paprastas: „**Kas padėjo susikaupti?** Turbūt moderatorė, kuri klausdavo, kurios vietos nesuprantame. Tu pasakai, ir ji bando tau paaiškinti, galbūt – pagelbėti, nukreipti reikiama linkme“; „moderatoriaus pastebėjimai išvystydavo tolimesnę diskusiją. Manau, kad moderatoriaus tikrai reikia, nes ne viskas filmuose yra lengvai suprantama – tai tikrai sudėtinga, kai kurios vietos likdavo neaiškios“; „bendraujantys, nuoširdūs, paprasti. Atrodo, kad lengva bendrauti“. Sąlyginai kiek daugiau diskusijų dalyvių labai gerai įvertino diskusijų moderatorių gebėjimą priimti mokinių nuomonę (net jei ji neigiama), atsakyti į klausimus; gebėjimą išklausti ir įsiklausti; gerą savo srities išmanymą; pastangas palaikyti dialogą su dalyviais; gebėjimą sudominti ir įkvėpti. Kiek mažiau dalyvių labai gerai įvertino diskusijų moderatorių gebėjimą suburti dalyvius, juos padrašinti; mokėjimą valdyti mokinių auditoriją bei gebėjimą suderinti skirtingų žmonių poreikius ir norus. Tuo tarpu fokus grupių metu „Mokausi iš kino“ projekte mokinius lydėję mokytojai teigiamai vertino diskusijų moderatorius. Anot jų, moderatoriai sugebėdavo prakalbinti vaikus ir atrasti skirtingas, veiksmingas klausimų formuluotes, kurios padėdavo įtraukti mokinius į diskusijas: „su pradinukais žiūrėjom „Tinkę“, buvo įdomu stebėti, kad taip pasukdavo klausimus, kad išklaUSDavo“; „mūsų mokinės labai tokios nesocialios, sunku jas prakalbinti, bet mokėjimas visas pakalbinti padarė įspūdį“; „mato, kad atsakymo nėra ir jis tada kitaip paklausia. Rasdavo būdą kaip kitaip pakalbindavo, kaip kitaip išklaUSDavo...“.

Visus su diskusijų moderatoriais susijusius aspektus kiek geriau linkę vertinti projekto dalyviai filmų žiūrėję atvykus „Kino busui“ nei filmus žiūrėjusieji kino teatruose. Taip pat moderatorius geriau linkę vertinti ir tie projekto dalyviai, kurie, ateidami į projektą „Mokausi iš kino“ norėjo pagilinti turimas žinias apie kino meną, o ne susipažinti su nežinomu kino menu. Didmiesčiuose gyvenantys mokiniai kiek prasčiau vertino diskusijų moderatorių gebėjimą suburti dalyvius, juos padrašinti bei gebėjimą išklausti ir įsiklausti. Merginos kiek geriau nei vaikinai įvertino diskusijų moderatorių gebėjimą valdyti auditoriją, suburti dalyvius bei suderinti skirtingų žmonių poreikius, norus.

5.3 Kūrybinių dirbtuvių vertinimas

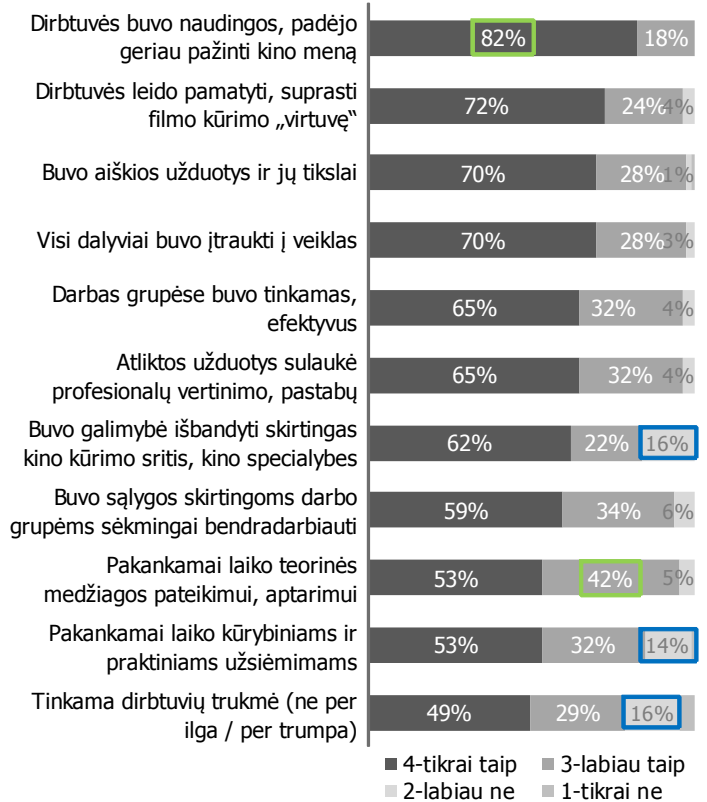
Didžioji dauguma projekto „Mokausi iš kino“ kūrybinių dirbtuvių dalyvių dirbtuvių organizavimą įvertino gerai ir labai gerai. Sąlyginai geriausiai (daugiausiai vertinusių labai gerai) šiame kontekste buvo įvertintas kūrybinių dirbtuvių naudingumas pažindinantis su kino menu. Dauguma dirbtuvių dalyvių gerai įvertino ir tai, kad dirbtuvių metu galėjo pamatyti kino kūrimo virtuvę „iš vidaus“, užsiėmimų metu teikiamos užduotys ir jų tikslai buvo aiškūs, visi dalyviai buvo įtraukti į veiklas, darbas grupėse buvo tinkamas ir efektyvus, o atliktos užduotys buvo įvertintos kino meno profesionalų. Interviu metu dauguma „Mokausi iš kino“ mokinių nurodė, kad kūrybinės dirbtuvės jiems buvo įsimintiniausias projekto etapas. Anot respondentų, lyginant su kitais etapais, kūrybinėse dirbtuvėse buvo laisviausia atmosfera, tinkama kūrybiniam darbui, ką papildomai skatino ir jaunas kūrybinių dirbtuvių vedėjų amžius, kuris, anot respondentų, padėjo sukurti artimesnį, betarpiškesnį santykį su mokiniais: „buvo smagu, smagiau nei peržiūros, nes laisvesnė atmosfera, savo idėjas galvoji, visokių nesąmonių primąstai, labai smagiai.

Dėstytojai labai gerai, bent jau mums papuolė labai linksmas, leidžia daryt visokias nesąmones. Mes kaip draugai buvom visi. Nebuvo to tokio, kad jis viršesnis“; „kino dirbtuves vesdavo jauni žmonės. Pats jausmas jau kitoks. Jie patys laisvai šneka ir tu pats tada. Taip retai būna, kad gali taip su suaugusiais žmonėm bet ką pasakyt ir paklaust, nors tai ir kvaila būtų visai“. Vis dėlto, mokinių nuomone, nepaisant draugiško, lygiavertinio santykio su dirbtuvių vadovais mokiniai jautė didesnę atsakomybę už atliekamą darbą, o tai padėjo suartėti ir su visa komanda: „abu kartus buvo labai sunku dirbtuvėse, tu supranti, kad viskas yra ant tavo pečių. Nesitikėjau, kad taip gali būt. Bet smagu vis tiek. Montuodavom naktim susėdę. Iš pradžių atrodė kad sunku, tu pavargęs, bet paskui pamiršti tuos dalykus, prisimeni kitus. Labai smagu, kad su žmonėm suartina, gerai būna su tais, su kuriais darai kažką“. Aptariant atskiras kūrybinių dirbtuvių veiklas, daugelis „Mokausi iš kino“ projekto dalyvių teigė, kad nors darbų krūvis kūrybinių dirbtuvių metu buvo didelis, nepaisant to visos užduotys buvo reikalingos ir naudingos: „manau, kad nebuvo kažko, kas būtų mažiausiai naudinga. Nes aptarti reikia viską. Kadruočių piešimui vienas laikas, kostiumams – taip pat keletas minučių. Nebuvo nieko, kas netiktų ar atrodytų nereikalinga“; „montavimo darbai buvo atliekami paskutinę dieną. Visi pavargę, „nusikalė“... Nuovargis tikrai jautėsi – visas tris dienas įtemptai dirbome, darbo buvo daug“.

Kiekybinio tyrimo duomenimis, vertinant „Mokausi iš kino“ kūrybinių dirbtuvių organizavimą, yra ir sąlyginai prasčiau įvertintų aspektų: ne visi dirbtuvių dalyviai gerai vertina galimybę dirbtuvių metu išbandyti skirtingas kino kūrimo sritis, kino specialybes; laiką, skirtą kūrybiniam ir praktiniam užsiėmimams; dirbtuvių trukmę (3 dienas). Dalis mokinių pokalbių metu taip pat minėjo, kad ne visi turėjo galimybę išbandyti norimas kino kūrimo sritis ir tam iš dalies trukdė nepakankama kūrybinių dirbtuvių trukmė bei pernelyg griežtas veiklų atskyrimas: „aš noriu išmokyti montuoti. Gal per mažai noriu, nes kai būna su draugais darai, yra žmogus, kuris tai moka ir padarys žiauriai gerai, tai tu kažkaip ir nesikiši. Visi žiūrim, aptarinėjame kaip čia ką geriau padaryt, o jis išpildo visa tai. Aš jau stebėjus kaip montuoja tai nežinau kiek kartų esu, bet nebuvo kad pati realiai prie to prisiliesčiau. Man reikėtų to...“; „kiek žinau tie, kurie montavo, su tuo jau buvo susidūrę. Nežinau, galbūt kažkiek ir praplėtė akiratį – sunku pasakyti“; „mes pasiskirstydavome darbais – režisieriai, aktoriai. Galbūt reikėjo pajavairinti veiklas, kad galėtų pabandyti ir kiti. Tarkime – vieną dieną filmuojasi vieni, kitą – kiti. Būtent

Kūrybinių dirbtuvių organizavimo vertinimas
% skaičiuoti nuo dalyvavusių dirbtuvėse, n=79

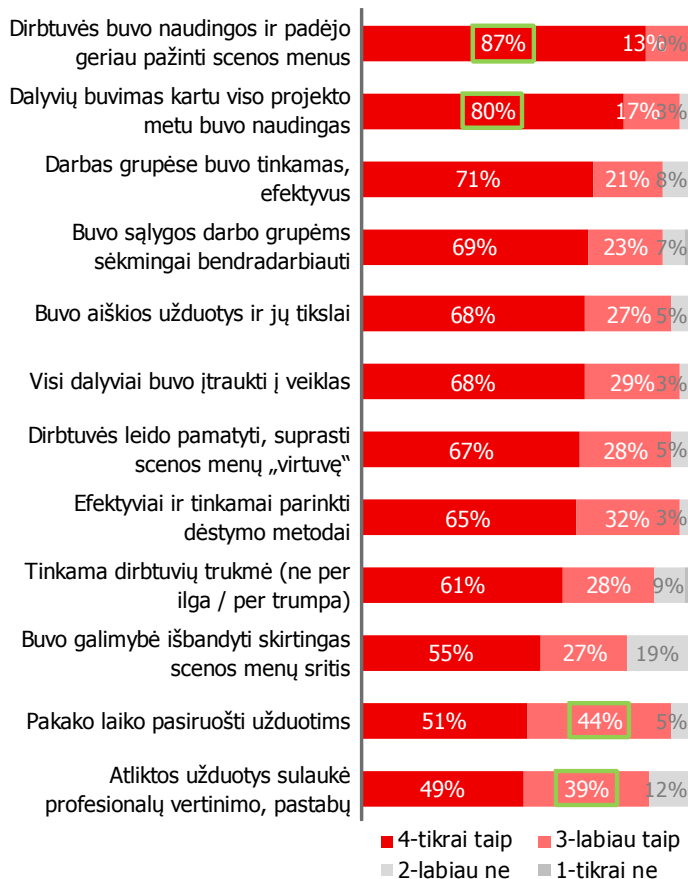

tas darbų paskirstymas – kad tu negali daryti nieko kito, tik tai, ką tu pasirinkai. Čia normalu, kad tu negali visko suspėti. Bet bent truputėlį – pasižiūrėti, įsijausti į kitą rolę“. Fragmentiškai taip pat minėta, kad pernelyg griežtas dalyvių suskirstymas atsakomybėmis trukdė nuosekliam bendradarbiavimui, bendram rezultatui bei lėmė neefektyvų laiko išnaudojimą: „vis tiek dalyvauti nori visi. Ir kai tu turi kelių minučių darbą – pasakyti, ką tau apsirengti arba ką atsinešti, ir paruošti aikštelę, po to lieki nuošalyje“; „tik vėl grįžtu dėl pasiskirstymo veiklomis – man tai neatrodė geras pasirinkimas. Galbūt tas, kuris kuria kostiumus – mums tai atrodo gražu, o aktoriui nepatiks. Manau, kad reikėtų daugiau bendradarbiavimo“; „kiti pasakojo, kad nelabai jiems patiko. Aš juos susitikdavau, tai pasakojo, kad nelabai viskas ten organizuotai, daug laisvo laiko, nelabai įdomu. Buvo nusivylę daug kas“. Tą patį nurodė ir mokytojai lydėję vaikus į kūrybines dirbtuves: „ten kažkas buvo, bet dalis vaikų lyg ir nieko neveikė, kai filmavom... Sunku prisiminti. Gal tą veiklą organizuoti labiau įtraukiant, laiko vadybos“; „šią problemą spręstų mažesnės grupelės. Visos eitų per procesą ir visos turėtų ką veikti. Dalinti į mažesnes grupes ir įtraukti“.

Kūrybinių dirbtuvių organizavimo vertinimas

% skaičiuoti nuo dalyvavusių dirbtuvėse, n=75

Labai gerai vertinamas ir projekto „Menų spaustuvė“ kūrybinių dirbtuvių organizavimas. Interviu metu mokiniai teigė, kad veiklos kūrybinių dirbtuvių metu vyko pagal planą, buvo gerai išdėstytos ir apgalvotos: „man labai patiko tai, kad buvo gerai suskirstytas laikas, labai viskas buvo punktualiai, vadovai nevelavo, viskas vyko labai sklandžiai kaip buvo parašyta“; „dirbi dirbi... pavargau, po to pertrauka ir po pietų jau einam, faina vėl“. Ir nors didžioji dauguma respondentų teigė, kad užsiėmimų krūvis dirbtuvių metu buvo didelis, tik nedidelė dalis respondentų nurodė, kad darbo krūvis buvo pernelyg didelis: „šokėjai šiek tiek skundėsi, dėl to, kad labai pavargu fiziškai. O jeigu grįžtumėme prie to, kur buvau aš, tai daugiau ar mažiau viskas buvo sudėliota tikrai tinkamai“. Kiekybinio tyrimo duomenimis didžioji dauguma dirbtuvių dalyvių labai gerai vertina dirbtuvių naudingumą pažindinantis su scenos menais, dalyvių buvimą kartu viso projekto metu. Gerai vertinamas ir darbo grupėse efektyvumas, sudarytos sąlygos darbo grupėms bendradarbiauti, užduočių aiškumas, dalyvių įsitraukimas į veiklas, dėstymo metodų tinkamumas bei galimybė pamatyti kino kūrimo virtuvę „iš vidaus“. Interviu metu dauguma mokinių labiausiai džiaugėsi „Menų spaustuvė“ kūrybinių dirbtuvių metu gauta praktika, galimybe viską atlikti patiems, savarankiškai: „mano nuomone vertingiausia buvo pati praktika“; „patiko, kad jau buvo veiksmas. Kad galėjome kurti, jau nebereikėjo klausytis teorijos“.

Mokinių teigimu, įsitraukti į kūrybinių dirbtuvių veiklą labiausiai padėjo dėmesys bei užduotus susipažinimui pirmosiomis dirbtuvių dienomis, apšilimo pratimai pradėdant kiekvieną dieną bei atsiribojimas nuo išorinio pasaulio, reikalų: „pirmą kartą kai atėjom, buvo labai nedrąsu, tai buvo susipažinimo žaidimas. Jis pralaužė visus ledus, visi labai atsipalaidavo ir pradėjo vieni su kitais draugiškai sutarti, nebijojo nei pačios dėstytojos kažko paklausti atvirai, prieiti“; „mes ryte susitikdavome, darydavom apšilimą, kuris išvarydavo tuos visus mūsų miegus, tą visą tinginį, nuteikdavo ir įtraukdavo mus visai dienai“; „reikėdavo išsijungti telefoną ir padėti jį į šalį. Nes dabartinis įprotis būti nuolat prilipus prie telefono, jį visada turėti kišenėje, tikrinti feisbuką, dar kažką...“. Dauguma mokinių taip pat teigiamai vertino ir sąmoningai projekto metu išlaikytą bendradarbiavimą tarp skirtingų kūrybinių dirbtuvių grupių. Anot dalyvių, tai padėjo ne tik sukurti bendrą rezultatą, bet ir realiau įvertinti patį kūrybos procesą bei jo metu kylančius realius iššūkius: „man labai patiko bendradarbiavimas. Aš jo tokio nesitikėjau – vieni parašė, kiti stato, kažkas mums pridėjo muziką, ir viskas persipina. Tai, kad viskas buvo taip gerai subendradarbiauta ir supinta man tuo metu tikrai atrodė nuostabu“; „dramaturgai žiūrėjo į savo parašytą pjesę, bet jau suinterpretuotą mūsų. Jiems, be abejo, nepatiko. Iš tikro po to tiek režisūros, tiek dramaturgijos dirbtuvių vedėjai mums sakė, kad jie taip padarė specialiai – norėjo parodyti, kad teatre konfliktas tarp dramaturgo ir režisieriaus visada yra“. Kaip teigiamus projekto aspektus interviu dalyviai taip

pat nurodė tai, kad kūrybinių dirbtuvių metu nebuvo apsiribota tik viena erdve, dalis kūrybos vyko ir mieste, kas savo ruožtu praplėtė scenos menų suvokimą bei galiausiai leido geriau pažinti Vilniaus miestą regionų mokiniams: „labai didelį įspūdį paliko tai, kad neapsiribojom savo patalpomis, savo scena, gatvėje darydavom visokius dalykus ir gaudydavome aplinkinių žmonių nuotaikas“; „Vilnius tapdavo vis labiau pažįstamas per tas dirbtuves. Buvo galimybė pažinti miestą“. Pozityviai mokiniai vertino ir tai, kad kūrybinių dirbtuvių metu jiems buvo rodomi spektakliai, nors, fragmentiškai taip pat minėta, kad ne visoms grupėms buvo sudarytos palankios galimybės juos pamatyti: „kai buvo ta savaitė [kūrybinės dirbtuvės], taip pat būdavo spektakliai. Bet kažkaip buvo toks nesuderinimas, kad viena grupė kažkaip negalėdavo“. Kitas svarbus su kūrybinėmis dirbtuvėmis susijęs aspektas – gyvenimas viešbutyje. Dauguma dalyvių teigiamai vertino tai, kad visi mokiniai kūrybinių dirbtuvių metu gyveno kartu. Ypač keistai iš pradžių į tai reagavę nurodė dirbtuvėse dalyvavę vilniečiai. Nors ir netiesiogiai, tačiau tai, anot dalyvių, taip pat turėjo įtakos darbui kūrybinių dirbtuvių metu, mat gyvendami kartu jie tarpusavyje labiau susidraugavo, išnyko pasiskirstymas tarp mokinių iš skirtingų miestų, dalyviai galėdavo ruošti užduotims vakarais bei netrukdomi išorinio pasaulio dar labiau įsitraukti į visą procesą: „režisūroje daugiausiai rašė, grįždavo į viešbutį ir užsidarydavo, rašydavo tas pjeses“; „keista buvo tai, kad ir vilniečiai gyveno viešbutyje. Bet atskirai tikriausiai būtumėme labai „išsimušę“ iš ritmo. Viešbutyje mes atsikeldavome visi kartu, kaip grupė visi eidavome iki Menų spaustuvės, kartu valgydavome. Ir jeigu reikėdavo kažką parepetuoti naktimis, ar net pasilinksminti – visi eidavome kartu, nes gyvenome vienoje vietoje. Kitu atveju tikriausiai būtumėme „išsibarstę“. Fragmentiškai minėta, kad būtent gyvenimo viešbutyje metu trūko papildomų bendrų veiklų organizavimo ar savarankiškų užduočių: „mes grįždavom į viešbutį ir va tada atsirasdavo tos laiko spragos, mes nebeturėdavom ką veikti. Tai mes tiesiog sėdėdavom, žaisdavom stalo žaidimus ir galvodavom ką veikti. Trūko užduočių, kad reikėtų pasiruošti savarankiškai“; „buvo tokių, kurie ten siautėjo ir kitiem trukdė“.

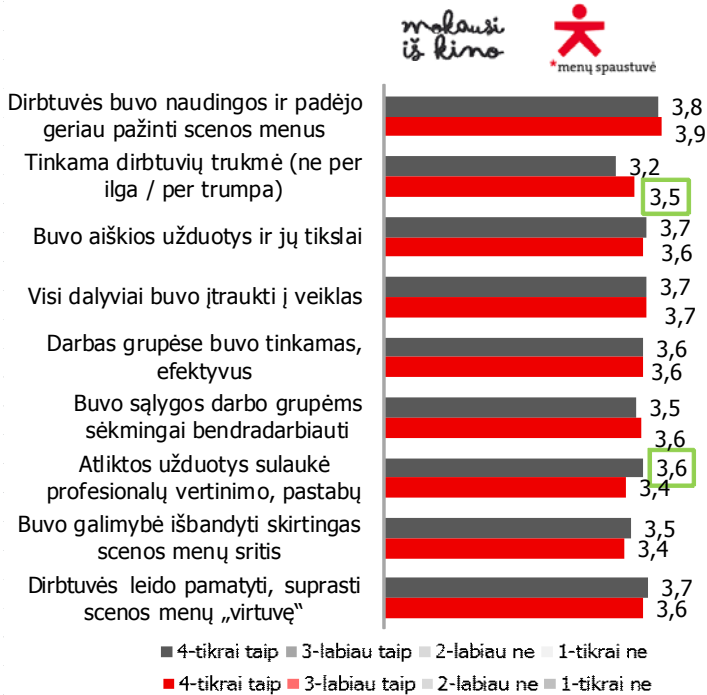
Kiekybinio tyrimo duomenimis kiek prasčiau vertinamas projekto „Menų spaustuvė“ laikas, skirtas pasiruošti užduotims bei šių užduočių profesionalų įvertinimas. Interviu metu fragmentiškai minėta, kad kritiškesnis vadovų vertinimas būtų padėjęs dar labiau tobulėti: „galbūt trūko iš pačios dėstytojos to profesionalaus žvilgsnio. Aišku, čia negali būti labai profesionaliai pasižiūrėta, nes mes nesam profesionalai, bet trūko kritiškesnio žvilgsnio. Tai būtų padėję pasitempti, kažką pataisyti, padaryti kitaip“. Kas penktas kūrybinių dirbtuvių dalyvis nurodo, kad nebuvo sudaryta galimybė išbandyti skirtingas scenos menų sritis. Interviu metu dalyvių nuomonė šiuo klausimu taip pat skyrėsi. Dalis moksleivių teigiamai vertino laika skirtą kitoms scenos menų sritims pažinti, tačiau fragmentiškai minėta ir tai, kad laiko tam buvo per mažai arba tos veiklos apskritai nereikėjo: „dirbtuvėse mes galėjom prisiliesti prie skirtingų sričių, paragauti scenografų, šokėjų, dramaturgijos. Pasižiūrėti į tuos procesus iš arčiau“; „norėtusi, gal ne vienoje veikloje būti, o visose veiklose, ir pabandyti visas ilgiau. Nes, pavyzdžiui, dar labai norėjau pabandyti šokį, tačiau turėjau tik vieną pamoką“; „man labiausiai nepatiko diena, kai mes galėjom pasivaikščioti po visas kūrybines dirbtuves“; „nueidavom pasižiūrėt ką aktorai daro, bet vis tiek labiau norėjom pas save pabūti“. Tuo tarpu mokytojai FGD metu teigė, kad asmeninis įvairių sričių išbandymas padėjo mokiniams geriau įvertinti kitų grupių darbą bei skatino empatiją ir draugiškumą tarp skirtingų scenos menų grupių: „jie patys pabandė ir suprato, kad galbūt nėra taip viskas paprasta. Tada jau ir kitaip žiūrėjo į kitų grupių darbą, jau suprasdami, nebebuvo tokie kritiški“. Kalbant apie konkrečios scenos menų srities pasirinkimą, dalis respondentų taip pat nurodė, kad ne visi pateko į norimos srities grupę. Vis dėlto retrospektyviai vertindami dauguma respondentų teigė, kad tai padėjo geriau susipažinti su kitomis scenos menų sritimis bei atrasti naujų savo gebėjimų: „dauguma norėjo eiti į aktorių grupę, bet vietų skaičius buvo ribotas. Dėl to kai kurie buvo supykę. Iš pradžių ir aš buvau labai nepatenkinta, nes norėjau eiti į aktorių grupę. Bet, dabar pagalvojus, tikrai nesigailiu, kad tai buvo šokis – vis dėlto patyriau kažką naujo, buvo ne kaip visada“; „kadangi vietų daug nebuvo – tai kai kurie turėjo eiti kitur, ne ten, kur norėjo. Bet manau, kad tikrai atrado savo vietą kai kurie“.

Interviu su mokiniais metu kalbant apie neigiamus bei tobulintinus kūrybinių dirbtuvių aspektus taip pat fragmentiškai minėta, kad tam tikrose grupėse trukdė pernelyg didelis kūrybinėse dirbtuvėse dalyvavusių mokytojų kišimasis į mokinių darbą, nuoseklios informacijos apie kūrybinių dirbtuvių eigą bei nuoseklumo veiklose: „vienintelis dalykas – kartais su mumis užsiėmimuose dalyvaudavo kartu su mumis atvažiuavę mokytojai ir tai išmušdavo iš vėžių. Jie kažkaip nukreipia viską, pakreipia. Tiesiog vaikai klauso savo mokytojo, jis yra autoritetas, nebeliko savarankiškumo. Būtų geriau jei būtume tik mes ir mūsų vadovas“; „galbūt trūko konkretumo, nes nebuvo aišku, kodėl mes tai darom, nebuvo konkretaus galutinio tikslo. Pavyzdžiui, būdavo užduotis lavinti sceninę iškalbą ir mes mokydavomės, mokydavomės, vykdavom įvairias užduotis, vaidindavom vieni kitiems, bet nebuvo galutinio tikslo, kad mums reikės kažką atlikti. Paskutinį vakarą tik sužinojom, kad visa tai, ką mes darėm iki šiol, turėsime parodyti, o parodyti nebuvo ką“; „sudėtingiausia turbūt buvo dirbti su scenografija... reikėjo sukurti etiudą su lėle. Mes jau buvome sukūrę etiudą ir tą lėlę reikėjo įterpti į jį. Viskas labai susimaišė ir reikėjo kažką sugalvoti“. Taip regionų mokiniai fragmentiškai minėjo, kad papildomų sunkumų sukėlė nepakankamas informavimas apie projekto metu reikalingus turėti atributus:

„neigiamas aspektas būtų tai, kad nebuvo pranešta, ką pasiimti su savimi. Buvo pasakyta tik režisieriams – kad reikės kompiuterių. Ir kompozitoriams. Daugiau niekam nebuvo pasakyta. Kadangi buvau šokėja – mums prieš pasirodymą reikėjo ir kitokios aprangos, kad visi būtų vienodi. Tiems, kurie gyvena Vilniuje – labai gerai, o mums reikėjo kažką galvoti iš to, ką turime, atsivežėme, skolintis, lakstyti“.

Kūrybinių dirbtuvių organizavimo vertinimas

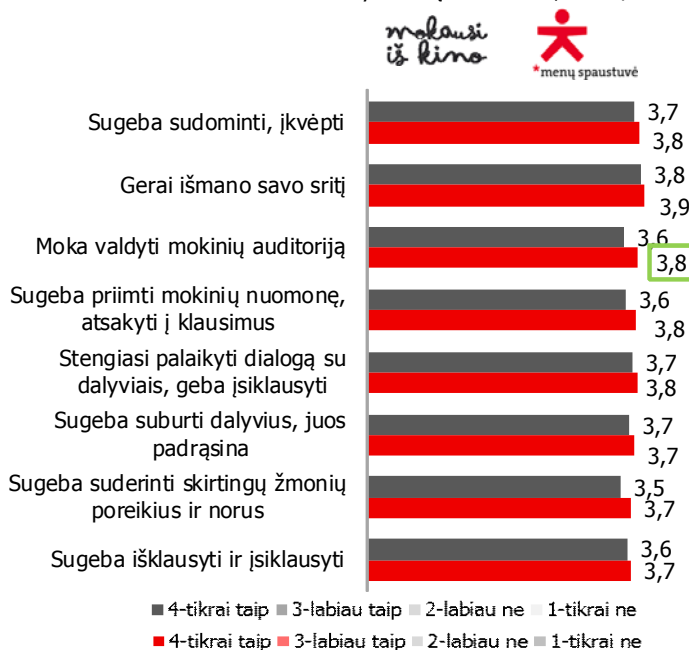
vidurkiai skaičiuoti nuo dalyvavusių dirbtuvėse, n=79/75

■ 4-tikrai taip ■ 3-labiau taip ■ 2-labiau ne ■ 1-tikrai ne
 ■ 4-tikrai taip ■ 3-labiau taip ■ 2-labiau ne ■ 1-tikrai ne

Kūrybinių dirbtuvių vadovų vertinimas

vidurkiai skaičiuoti nuo dalyvavusių dirbtuvėse, n=79/75

■ 4-tikrai taip ■ 3-labiau taip ■ 2-labiau ne ■ 1-tikrai ne
 ■ 4-tikrai taip ■ 3-labiau taip ■ 2-labiau ne ■ 1-tikrai ne

Lyginant abiejų projektų kūrybinių dirbtuvių organizavimo aspektų vertinimą, pastebimos iš esmės panašios tendencijos. Atkreiptinas dėmesys nebent į tai, kad projekto „Mokausi iš kino“ kūrybinių dirbtuvių dalyviai geriau vertina atliktų užduočių profesionalų įvertinimą, o projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai kiek geriau vertina kūrybinių dirbtuvių trukmę (ji buvusi nei per trumpa, nei per ilga).

Vertinant kūrybinių dirbtuvių vadovus abiejų projektų atveju taip pat vyrauja labai geri vertinimai. Iš visų testuotų aspektų projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai sąlyginai kiek geriau vertino dirbtuvių vadovų srities išmanymą, pastangas palaikyti dialogą su dirbtuvių dalyviais, gebėjimą sudominti ir įkvėpti, suburti dalyvius, juos padrašinti, gebėjimą išklausti ir įsiklausyti. Mokytojai fokus grupių metu, savo ruožtu nurodė, kad geram vadovų ir mokinių tarpusavio dialogui padėjo tai, kad kūrybinių dirbtuvių vadovai buvo jauni, kas mokiniams darė didesnę įspūdį: „kūrybininkai jauni žmonės kalbą bendrą su mokiniais labai greitai randa“. Vis dėlto interviu metu „Mokausi iš kino“ dalyviai fragmentiškai minėjo, kad, deja, ne visi kūrybinių dirbtuvių vadovai išpildė dalyvių lūkesčius, o bendravime su vadovais pasitaikydavo ir nemalonių akimirų, neįautrių vadovų reakcijų: „buvo toks vadovas, kuris nelabai susirūpinęs kitais, savim labiau susirūpinęs. Jis, atrodo, nelabai mums dėstyt norėjo. Labiau norėjo pasirodyti“; „visokie aštresni juokeliai į mūsų pusę, komentarai kai mes savo nuomonę pasakom... buvo tokių dalykų. Kai mums davė užduotį ir mes pasakėm ką galvojam pradėjo laidyti visokius juokus apie mūsų nuomonę. **Čia buvo kritika?** Kritika ir yra kritika, o čia buvo toks pasijuokimas iš tavo nuomonės. Tada nesinori nieko sakyti, jau geriau paklausysiu“.

Tuo tarpu projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai, savo ruožtu, kiek geriau vertino dirbtuvių vadovų srities išmanymą, gebėjimą sudominti ir įkvėpti, mokėjimą valdyti mokinių auditoriją, palaikyti dialogą su dalyviais, įsiklausyti į juos. Interviu metu projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai taip pat teigiamai vertino tai, kad dalis vadovų nuosekliai dalyvavo tiek

teorinėje, tiek praktinėje projekto dalyje bei akcentavo betarpišką, draugišką vadovų santykį su dirbtuvių mokiniais: „ji [vadovė] buvo labiau ne autoritetas, bet pavyzdys. Nebuvo didelės baimės prieiti, paklausti kažko ar neįjaukiai jaustis šalia. Buvo pavyzdys, įdomu klausytis, norėdavosi kalbėtis daugiau“; „labai faina, visą laiką bendraudavo, jeigu ko nesupranti – padėdavo. Labai patiko tas, kad ji duodavo daug pratimų, kad tu turi pasitikėt, įsitraukt į tą veiklą“; „kai kurie [teorijos dėstytojai] tapo mūsų kūrybinių dirbtuvių vadovais. Buvo labai smagu matyti, kad tie patys žmonės mus moko toliau“. Tuo tarpu mokytojai FGD metu teigiamai vertino, kad kūrybinių dirbtuvių vadovai su mokiniais elgėsi, kaip su suaugusiais, studentais, lanksčiai reaguodavo į esamą situaciją ir jei to reikėdavo, pakoreguodavo užduotis, kritiškai nevertindami mokinių darbo bei

orientuodami viską į procesą, o ne rezultatą: „vaikus vežė tikėjimas jais, jei net užduotis sudėtinga, vadovai žvelgė į juos su tokiu [požiūriu], kad padarysit puikiai ir jie padaro. Pagarba ir tikėjimas, kad jie gali. Mes labiau nepasitikim jais, kaip jie kad tikėjo. Man stebuklinga tai“; „jie buvo paslankūs keisti kažką, jei matė, kad reikia“; „net nebuvo akcento į rezultatą, bet koks rezultatas yra rezultatas“.

Tiek projekto „Mokausi iš kino“, tiek projekto „Menų spaustuvė“ kūrybinių dirbtuvių vadovų vertinimas yra labai geras ir iš esmės nesiskiria. Galima būtų išskirti tik vieną kūrybinių dirbtuvių vertinimo aspektą – gebėjimas valdyti mokinių auditoriją, - kurį kiek geriau vertina projekto „Menų spaustuvė“ kūrybinių dirbtuvių dalyviai.

5.4 Projekto „Mokausi iš kino“ kūrybinių dirbtuvių pedagogams vertinimas

Dalis fokusuotose grupinėse diskusijose dalyvavusių projekto „Mokausi iš kino“ mokytojų dalyvavo projekto kūrybinėse dirbtuvėse, skirtose pedagogams. Apie įvykusias dirbtuves visi dalyvavę mokytojai atsiliepė labai teigiamai: „susirinkdavo publika suinteresuota, juos valdė, visi noriai dalyvavo ir vaidino“. Anot mokytojų, dirbtuvių pedagogams metu jie gavo įdomių, nestandartinių užduočių, kurios ne tik lavina bendrusius gebėjimus, bet kurias galima pritaikyti ir praktikoje dirbant su vaikais, taip pat galimybę patiems geriau pamatyti ir suprasti kino kūrimo specifiką bei su tuo susijusias realijas: „pastato prieš visus žmogų ir jį visi tartum nuskanuoja. Reikėjo pasakyti kas jis iš kur, ką dirba. Pratimų sugalvoja, kuriuos gali pritaikyti darbe“; „man ta užduotis taip patiko, kad kilo mintis nufilmuoti žmogų, kuris 10 minučių kalba apie save ir tada parodyti prieš. Klausymo kalbėjimo įgūdžiams lavinti“.

Kalbėdami apie tobulintinus kūrybinių dirbtuvių aspektus, mokytojai, kaip ir mokiniai, nurodė, kad trūko galimybės išbandyti save įvairiose (ne vienoje) filmo kūrimo srityje: „gal man norėjos pramokti montavimo, bet suprantu daug žmonių, jei paskyrė kitą, tai žiūrėdama neišmoksi. Bet ir nepadarysi, kad visi visko išmokytų. Paskirdavo dėstytojai patys? Taip. Filmo prodiuserė būdama nieko ten negalėjau išmokti. Tai galima buvo paklausti kas ką daryt nori? Taip, bet gal aš ir pati nedraši, nepasisiūliau...“.

Tuo tarpu projekto „Menų spaustuvė“ mokytojai spontaniškai išsakė norą panašioms projektams, skirtiems mokytojams: „kaskart būtų gerai su profesionalais dalyvauti, nes dalyvaujant seminaruose ir reikia ne teorijos, o praktikos, reikia tokio projekto ir mokytojams“.

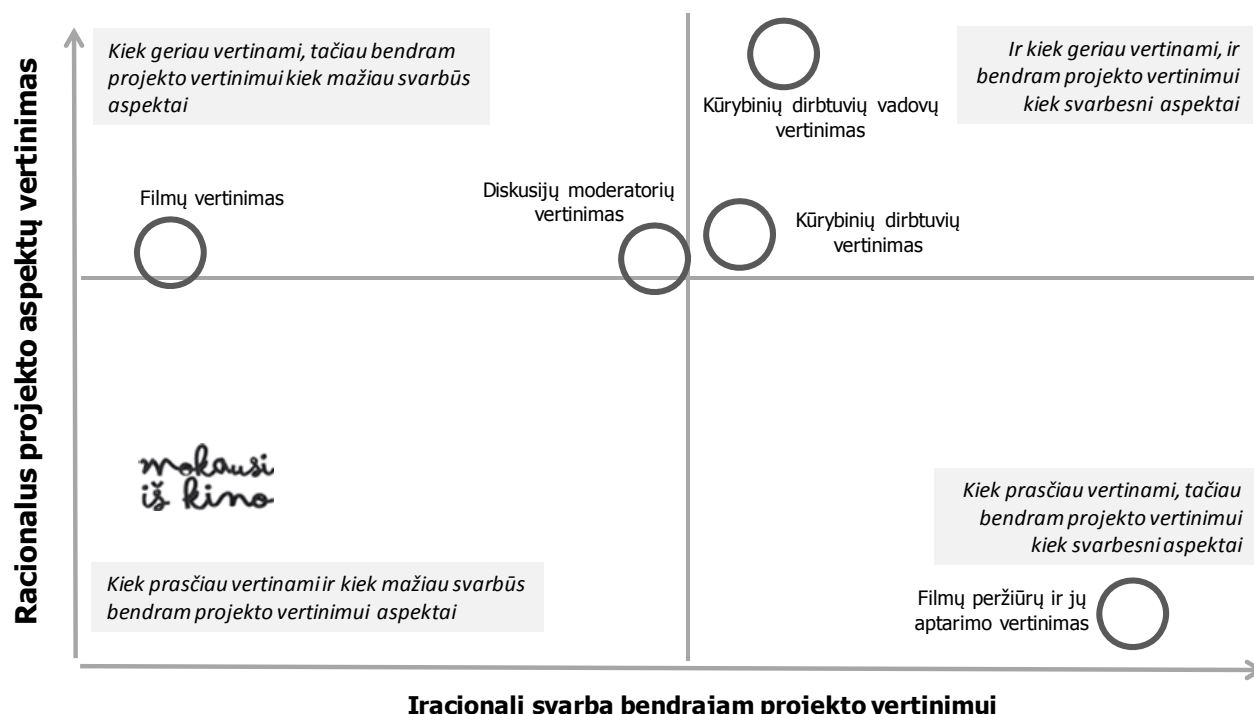
5.5 Veiklų vertinimo įtaka bendram projektų vertinimui

Siekiant apibendrintai apžvelgti projektų veiklų ir jų moderatorių/ vedėjų vertinimus toliau ataskaitoje pristatomos projektų veiklų vertinimo įtakos bendriesiems projektų vertinimams matricos. Matricą sudaro dvi susikertančios ašys: (1) „iracionali svarba bendrajam projekto vertinimui“¹ ir (2) „racionalus projekto aspektų vertinimas“². Matricose kiekviena veikla ar jos moderatorius/ vedėjas priskiriamas į vieną iš keturių segmentų:

- geriau vertinamos bei bendrajam projekto vertinimui didesnę įtaką turinčios veiklos, jų moderatoriai/ vedėjai;
- geriau vertinamos, tačiau bendrajam projekto vertinimui mažesnę įtaką turinčios veiklos, jų moderatoriai/ vedėjai;
- prasčiau vertinamos, tačiau bendrajam projekto vertinimui didesnę įtaką turinčios veiklos, jų moderatoriai/ vedėjai;
- prasčiau vertinamos ir mažesnę įtaką bendrajam projekto vertinimui turinčios veiklos, jų moderatoriai, vedėjai.

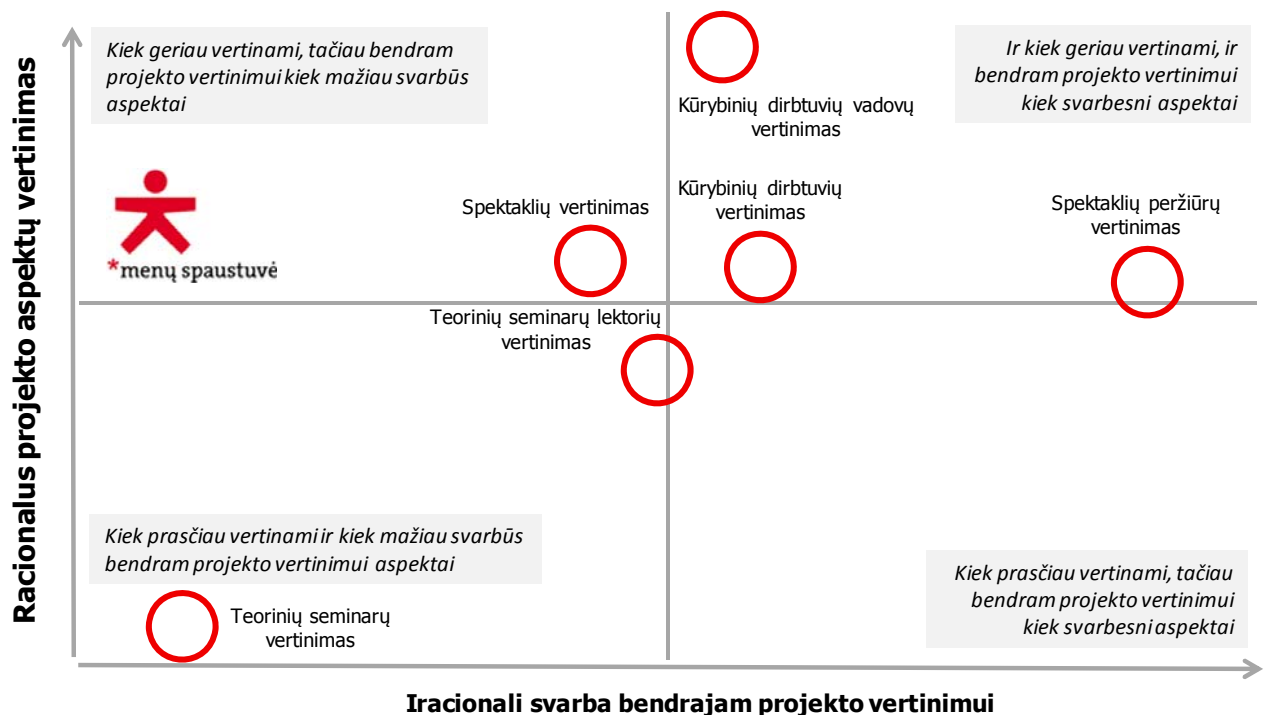
Atkreipiamas dėmesys į tai, kad šis veiklų skirstymas į segmentus – sąlyginis, nes dauguma veiklų ir/ar jų moderatorių/ vedėjų daugumos projektų dalyvių buvo įvertintos „labai gerai“ arba „gerai“. Todėl „prasčiau vertinama veikla“ rekomenduojama interpretuoti kaip „kiek prasčiau bendrame gero vertinimo kontekste vertinamą veiklą“.

Teigiamam projekto „Mokausi iš kino“ vertinimui kiek didesnę įtaką turi gerai projektų dalyvių vertinamos kūrybinės dirbtuvės ir jų vadovai. Tačiau filmų peržiūrų ir jų aptarimo vertinimas, tikėtina, lemia kiek prastesnius ir projekto vertinimus: filmų peržiūras ir jų aptarimą projekto dalyviai vertina prasčiau nei kitas veiklas, o jų vertinimo įtaka bendrajam projekto vertinimui yra didesnė nei vidutinė. Žiūrėti filmai ir diskusijų moderatoriai, nors ir yra kiek geriau vertinami, bendrajam projekto vertinimui įtaką turi mažesnę.

¹ „Iracionali svarba bendrajam projekto vertinimui“ apskaičiuojama koreliuojant projektų veiklų aspektų vertinimą su bendruoju projektų vertinimu (B8 klausimas klausimyne). Bendrasis projektų vertinimas – mega kintamasis, apskaičiuojamas vidurkinant jį sudarančių teiginių vertinimus.

² „Racionalus projekto aspektų vertinimas“ – konkretaus projekto dalyvių projekto veiklų įvertinimas. Veiklų vertinimui apskaičiuoti mega kintamieji, t.y. tarkim, „Kūrybinių dirbtuvių vertinimas“ apskaičiuojamas vidurkinant šį klausimyno bloką sudarančių teiginių vertinimą.

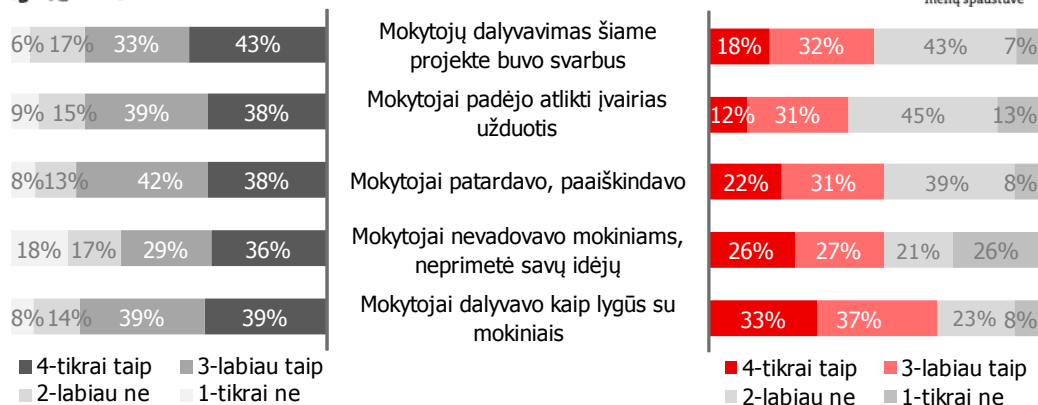
Projekto „Menų spaustuvė“ teigiamam vertinimui didesnę teigiamą įtaką daro aukštesnis nei kitų veiklų kūrybinių dirbtuvių ir jų vadovų bei spektaklių peržiūrų vertinimas. Patys matyti spektakliai, nors ir yra gerai vertinami, didesnės įtakos bendrajam projekto vertinimui neturi. Teoriniai seminarai ir jų lektoriai projekto dalyvių bendrame kontekste yra vertinami prasčiau, tačiau šių projekto aspektų vertinimas bendram projekto vertinimui turi mažesnę įtaką.

6. Netradicinės mokymosi aplinkos vertinimas

Prieš vertinant mokymosi netradicinėje aplinkoje privalumus ir trūkumus, mokiniai buvo paprašyti įvertinti įvairius su mokytojų dalyvavimu projekte susijusius aspektus: mokytojų vaidmenį projektų veiklose, pagalbą atliekant užduotis, patarimus, dalyvavimą lygiomis teisėmis su mokiniais bei neutralumą diskusijose. Apibendrintai galima teigti, kad mokytojų vaidmuo abiejų projektų veiklose buvo labiau teigiamas nei neigiamas.

Didesnė dalis projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių nurodo, kad mokytojai projekte dalyvavo kaip lygūs su mokiniais, padėjo atlikti įvairias užduotis, patardavo, paaiškino. Kiek didesnis mokytojų dalyvavimo projekte trūkumas trečdalyje dalyvių nuomone buvo mokytojų vadovavimas mokiniais, savų idėjų primetimas. Tokią nuomonę išsakė ir dalis mokinių interviu metu.

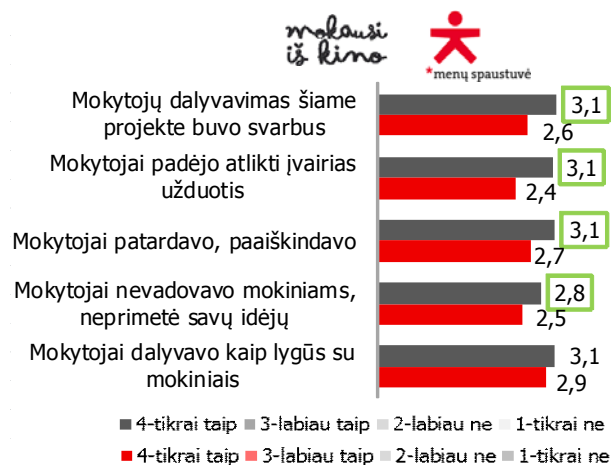
Beveik trys iš keturių projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių sutinka su tuo, kad mokytojai projekte su mokiniais dalyvavo kaip lygūs su lygiais. Pusės dalyvių teigimu mokytojai padėjo atlikti įvairias užduotis, patardavo, paaiškino. Ir nors kas antras projekto dalyvis nurodo, kad, vykdant projekto veiklas, mokytojai vadovavo mokiniais, neretai primesdavo jiems savo nuomonę, pusė projekto dalyvių teigia, kad mokytojų vaidmuo projekte buvo svarbus.

Lyginant abiejų projektų dalyvių mokytojų vaidmens vertimus, vėlgį, reikėtų akcentuoti faktinį mokytojų vaidmens projektų veiklose skirtumą. „Menų spaustuvė“ projekte mokytojai buvo įtraukti kaip dalyviai; dirbo, kūrė kartu su mokiniais. „Mokausi iš kino“ projekte, savo ruožtu, mokytojai buvo mokinių veiklų stebėtojai arba visai nedalyvavo mokinių veiklose. Šį organizacinį skirtumą atspindi ir mokytojų vaidmens vertinimo abiejų projektų atveju palyginimas: projekto „Mokausi iš kino“ atveju dalyviai mokytojų vaidmenį vertino sąlyginai geriau, nei projekto „Menų spaustuvė“ atveju. Tai galima būtų paaiškinti tuo, kad „Menų spaustuvė“ projekto atveju mokiniai turėjo didesnius sąlyčio taškus su mokytojais, todėl ir trinties, nepasitenkinimo net teoriškai galėjo būti daugiau, nei projekto „Mokausi iš kino“ atveju, kai mokytojai į veiklas nesikišo, stebėjo jas, o neretu atveju ir visai nedalyvavo jose. Mokinių vertinimu mažesnę mokytojų dalyvavimo projekte „Menų spaustuvės“ svarbą, pagalbą atliekant užduotis bei patarimus iš dalies paaiškina ir FGD metu išsakyta mokytojų pozicija. Anot jų, nors ir dalyvaudami projekte lygiomis teisėmis, mokytojai sąmoningai stengėsi atsiriboti nuo mokinių, suteikti jiems daugiau savarankiškumo bei nesikišti į mokinių veiklą, jų vertinimą: „mano vaidmuo buvo kaip pilkojo kardinolo – stengiausi nesikišti“; „sąmoningai nežiūrėdavau, nevertindavau savo vaikų, nes manau, jiems svarbu, kad paskaitoje būtų vienas vadovas, o ne du“; „mano tikslas buvo nesikišti, net tada, kai norėjosi“; „už tą vaiką jautiesi atsakingas, nori gal patarti ką nors, bet suvaldai save, kad nereikia...“.

Mokytojų dalyvavimo projekte vertinimas

% skaičiuoti nuo visų dalyvių, n= 173/104

Analizuojant mokytojų vaidmens vertinimą pagal kitas dalyvių charakteristikas, pastebimos tokios tendencijos:

Projektas „Mokausi iš kino“:

- mokytojų dalyvavimo vertinimas nesiskiria nei pagal tai, kokioje aplinkoje projekto veiklos buvo vykdomos (mokykloje/ ne mokykloje), nei pagal veiklas, kuriose projekto dalyviai dalyvavo;
- projekto dalyviai iki projekto apie kino meną turėję nedaug žinių ir norėję geriau su šiuo menu susipažinti, kiek dažniau nurodo, kad mokytojai padėjo atlikti įvairias užduotis;
- projekto dalyviai – merginos – kiek dažniau nei vaikinai nurodė, kad mokytojai vadovavo mokiniams, primetė jiems savo nuomonę;
- mokytojų dalyvavimas projekte svarbiu kiek dažniau atrodo jauniausio amžiaus projekto dalyviams (8-14 metų amžiaus).

Projektas „Menų spaustuvė“:

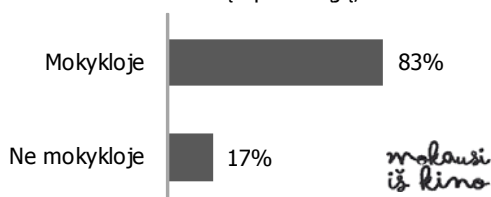
- mokytojų dalyvavimo vertinimas pagal veiklas, kuriose projekto dalyviai dalyvavo, nesiskiria;
- projekto dalyviai iki projekto apie scenos meną turėję nedaug žinių ir norėję geriau su šiuo menu susipažinti, kiek dažniau nurodo, kad mokytojai padėjo atlikti įvairias užduotis, patardavo,

paiškindavo. Susipažinti su scenos menais norėję projekto dalyviai taip pat kiek dažniau nurodo, kad mokytojai vadovavo mokiniams, prinesdavo jiems savo nuomonę;

- mokytojų vaidmuo projekte svarbus kiek dažniau atrodo ne didmiesčių gyventojams (Troškūnų, Ignalinos, Švenčionių); Vilniaus ir Kauno mokyklų mokiniai kiek rečiau mano, kad mokytojų vaidmuo projekte yra svarbus;
- vyriausio amžiaus projekto dalyviai (18-21 metų amžiaus) kiek dažniau nurodo, kad mokytojai mokiniams vadovavo, primetė jiems savo nuomonę; dabar jau studijuojantys projekto dalyviai taip pat kiek rečiau nei jaunesnio amžiaus mokiniai mano, kad mokytojai projekte su mokiniais dalyvavo kaip lygūs su lygiais.

Kur vyko projekto "Mokausi iš kino" veiklos?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173

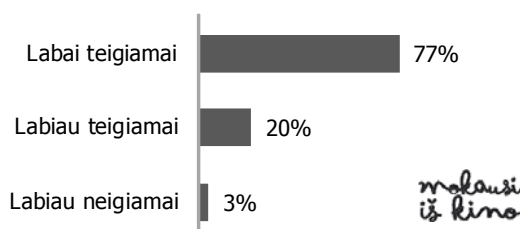

Daugumos apklausoje dalyvavusių projekto „Mokausi iš kino“ projekto veiklos vyko mokykloje. Ne mokykloje organizuotose projekto veiklose dalyvavo 17% apklaustų projekto dalyvių.

Beveik visi projekto dalyviai, dalyvavę ne mokykloje vykdytose projekto veiklose, ne mokyklos aplinką šių veiklų organizavimui vertina teigiamai. Mokyklos aplinkai tokių veiklų organizavimui prioritetą teiktų tik keli projekto dalyviai, dalyvavę veiklose ne mokykloje.

Kaip vertina veiklų organizavimą ne mokykloje?

% skaičiuoti nuo dalyvavusių veiklose ne mokykloje, n=30

Svarbiausi mokymosi ne mokykloje privalumai

% skaičiuoti nuo dalyvavusių veiklose ne mokykloje, n=30

Svarbiausi mokymosi ne mokykloje privalumai tokioje aplinkoje organizuotose veiklose dalyvavusiems projekto „Mokausi iš kino“ dalyviams yra trys: (1) labai gerai yra tai, kad, būdamas ne mokykloje, jautiesi mažiau suvaržytas, lankstesnis, neturintis atitikti daugybės normų ir taisyklių; (2) veikloms vykstant ne mokykloje yra įmanomas ne toks formalus, labiau draugiškas bendravimas su dirbtuvių vadovais ar diskusijų vedėjais bei (3) veikloms vykstant ne mokykloje yra didesnė galimybė gauti daugiau praktinių įgūdžių. Interviu metu „Mokausi iš kino“ mokiniai taip pat minėjo, kad visi šie mokymosi ne mokykloje privalumai be visa ko skatina ir kūrybiškumą: „praktikos labai daug. Vien tas, kad su mumis kaip su savais bendrauja duoda mūsų vaizduotei pasireikšti. Kūrybiškumo labai daug visur yra. Mokykloj to taip nėra. **Ar naudinga, kad viskas vyko ne mokykloje?** Manau, kad taip. Vis tiek pabėgi nuo tos aplinkos, kasdienybės, atsiduri kažkur kitur, atsiranda minčių kažkokių. Man patiko Pasakos aplinka, tokia laisva, meniška“. Interviu metu taip pat fragmentiškai minėta, kad mokymasis ne mokykloje

padeda geriau pažinti kitus bei atsikratyti rutinos pojūčio: „smagu ir pakeisti aplinką. Todėl, kad mokyklinė rutina atsibosta“; „kitokie santykiai. Mokykloje kalbi apie pamokas, namų darbus. Santykiai, jei esi tiesiog bendraklasis, o ne draugas – labiau dalykiški. O kai esi kine – bendras darbas, aplinka – visas bendravimas pasikeičia. Visi suartėja“. Tą pačią mokymosi ne mokykloje naudą nurodė ir mokinius lydėję mokytojai: „nuo rutinos pabėgimas... Visiškai kitokia pamokos tvarka, struktūra“; „nebėra skambučio, visiškai viskas kitaip, nes

gi nusibosta mokykloje...". Vis dėlto kalbant apie veiklos ne mokykloje organizavimą, mokiniai atkreipia dėmesį, kad tai įgyvendinti yra sudėtingiau dėl mokytojų: „su mokytojais kilo problemų. Nes mokytojai negali išėiti iš pamokų palikdami kitus savo mokinius. Su mokytojais tai kažkaip reikėtų derinti... Ir mūsų auklėtoja tuo nebuvo patenkinta“.

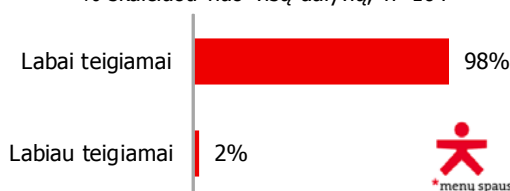
Sprendžiant iš kiekybinio tyrimo duomenų galima teigti ir tai, kad veiklas organizuojant ne mokykloje, mokymas nėra labiau koncentruotas ar fokusuotas; ne mokykloje nėra lengviau įsisavinti teorines žinias. Mokantis ne mokykloje nebūtinai yra ir didesnis įsitraukimas į aptariamą temą, o bendravimas tarp mokinių ir mokytojų nesikeičia, nepriklausomai nuo to, kurioje aplinkoje vykdomos veiklos.

Kiekybinio tyrimo duomenimis galvodami apie netradicinėje mokymo aplinkoje organizuojamų mokymų trūkumus projektų dalyviai pateikė tokias nuomones: „ne mokykloje mokantis yra daugiau chaoso“, „mokykloje viskas yra griežčiau, o griežtumas kai kuriems mokiniams tikrai nepakenkia“, „kai kurie į mokymąsi ne mokykloje žiūri nerimtai“, „labai visi garsiai kalbėjosi“, „mažesnis susikaupimas, nežiūrima taip rimtai į tai ką išmoksti, reikia sugebėti pritaikyti gautas žinias“, „ne visi sugeba mokytis ne mokykloje; šios „pamokos“ neatrodo tokios svarbios“, „mokiniai būna išsiblaškę, sunku juos kontroliuoti“, „sunku susirinkti, tačiau daug smagiau nei mokykloje“, „tokiam mokymuisi kartais trūksta sistemingumo, aiškumo, tačiau tik kartais“, „toks mokymas gerai ir įdomus, tačiau kai tai vyksta ne nuolat“, „prastas transportas“. Apibendrintai galima teigti, kad mokymosi netradicinėje aplinkoje trūkumu galima būtų laikyti tai, kad tokioje aplinkoje sunkiau susikaupti, sunkiau nusiteikti rimtai priimti teikiamas žinias. O diskusijų ar dirbtuvių vedėjams, savo ruožtu, sunkiau valdyti išsiblaškiusių mokinių auditoriją. Daliai mokinių tokioje chaotiškoje, triukšmingoje aplinkoje mokytis yra sunkiau nei mokykloje. Tai interviu metu taip pat patvirtino dalis mokinių: „smagu, kad tokių ribų labai nėra, bet iš kitos pusės gal ir nėra labai gerai kai gal per daug viskas galima. Mes labai atsipalaidavę buvom, nori – išėini, nori – būni. Gal per daug tos laisvės kartais. Tuo metu smagu viskas buvo, bet dabar kai pagalvoju, gal šiek tiek ir per laisvai gyvenom. **Kuo tai blogai?** Tiesiog atsipalaiduoji, ai vėliau padarysiu, vėliau susitarsime. Nerimtas požiūris į darbą gali pasidaryti“. Vis dėlto fragmentiškai taip pat minėta, dėmesį mokykloje blaško kitokie, su mokykla susiję rūpesčiai: „kai sėdi mokykloje – joje teko žiūrėti keletą filmų – vis tiek mokykla yra mokykla, galvoje sukasi mintys, kokios pamokos tau dar liko, ką turėsi padaryti. O kino teatre tu atsipalaiduoji, labiau susikoncentruoji į filmą“. Tuo tarpu kalbant apie aplinkos įtaką veiklai, jos įdomumui, anot respondentų, įdomi veikla nepriklauso nuo aplinkos, kurioje ji vykdoma: „mūsų filmavimai vyko mokykloje – visi aktorai dirbome čia. Bet taip pat... Net ir mokykloje buvo kitaip, įdomiau. Tuo metu tu nesėdi pamokoje ir nesimokai, o darai tai, kas yra įdomiau, linksmiau“.

Absoliuti dauguma projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių projekto veiklų organizavimą netradicinėje mokymosi aplinkoje vertina labai teigiamai.

Kaip vertina veiklų organizavimą ne mokykloje?

% skaičiuoti nuo visų dalyvių, n=104

Svarbiausi mokymosi ne mokykloje privalumai

% skaičiuoti nuo visų dalyvių, n=104

Tuo pačiu galima išskirti penkis projekto „Menų spaustuvė“ dalyviams svarbiausius mokymosi ne mokykloje privalumus: (1) netradicinėje mokymosi aplinkoje jaučiamasi mažiau suvaržytu, mažiau saistomų įvairių mokykloje įprastų taisyklių ir normų, (2) mokantis ne mokykloje yra įmanomas mažiau formalus, labiau draugiškas bendravimas su dirbtuvių vadovais ar seminarų vedėjais, (3) darbas scenos menų kūrimo aplinkoje padeda geriau suvokti kūrimo procesą, (4) dėstymas netradicinėje erdvėje yra įdomesnis nei mokykloje bei (5) netradicinėje aplinkoje yra geresnės sąlygos gauti daugiau praktinių įgūdžių. Interviu metu mokiniai taip pat nurodė, kad mokymasis ne mokykloje, draugiška aplinka skatina, padeda mokytis; praplečia asmens komforto zoną, žinių akiratį, lavina naujus įgūdžius, supažindina su visai kitokia nei mokykloje tvarka: „ta draugiška

aplinka, kurios dažnai galbūt nerandi mokykloje – skatina, padeda susikoncentruoti ir atrasti naujų jėgų „važiuoti“ toliau“; „kai pakeiti aplinką, tai yra tavo komforto zonos plėtimas ir peržengimas, plėti savo akiratį, nes nežinai, ką tu sugebėsi, susibendrauji su visiškai nauju kolektyvu. Taip pat savo žinių praplėtimas, todėl, kad visiškai viskas kitaip vyksta, visiškai yra kitokia tvarka, paskaitų lankymas nėra kaip pamokų lankymas“; „savo erdvėje gali užsidaryti, tik pasikviesti draugus, nes va – nenoriu, man gėda kažkur eiti, o ten esi, galima sakyti, priverstas – baisu, nebaisu, bet tu eini. Ir tu peržengi per save, tokį kaip ir slenkstį, ir po to džiaugiesi, kad išdrįsai tai padaryti“. Lygindami mokymąsi mokykloje ir ne mokykloje, „Menų spaustuvės“ dalyviai taip pat nurodė, kad ne mokykloje nėra tokio spaudimo ir griežto vertinimo, o nauji dėstytojai suteikia *kitokių* žinių bei skatina mokinių motyvaciją mokytis: „čia [projekte] visi susirinkdavom ir nebūdavo kažkokio konkretumo ar kažkokios užduoties, kad dabar darysim taip ir viskas. Nebuvo rėmų, spaudimo į juos. Buvo toks laisvesnis pasirinkimas. Jeigu kažko nesugebėdavai, tavęs nespausdavo, kad tai yra privaloma. Kiekvienas pagal save galėjo dirbti ir niekas nespaukė į kažkokius standartinius rėmus“; „toj mokykloj dvylika metų eini, o čia kažkur naujai, viskas nauja. Pamatai kažką naujo. Mokytojus visus pažįsti, jau visiem nusibodęs esi, o čia kiti dėstytojai tave pamato, viską paaiškina, padeda“; „čia [projekte] buvo laisva saviraiška. Vadovai padiktuodavo užduotį ir mes patys veiktavom, patys to norėdavom. Mokytojas buvo labiau kaip toks prižiūrėtojas“. Vis dėlto kalbėdami apie šiuos skirtumus mokiniai suvokė ir skirtingus mokyklos bei projekto tikslus: „visą laiką taip mokytis tu negalėtum. Mokykla – pagrindinė, vidurinė ar gimnazija – jos tikslas yra kitoks. Jos tikslas yra suteikti tam tikrą bendrąjį išsilavinimą, o dirbtuvių tikslas – konkrečiai dirbti viena kryptimi ir formuoti visai kitą požiūrį“. Tuo tarpu „Menų spaustuvė“ mokinius lydėjusių mokytojų nuomone, pagrindinė mokymosi ne mokykloje nauda yra ne tik geresnis scenos menų aplinkos pažinimas, bet ir didesnis vaikų atsipalaidavimas, kuris, mokytojų nuomone, itin reikalingas kūrybiniam darbui: „žiūri į tuos mokinius – jie greit paėmė padarė pavarė, net šiurpuliukai eina! Va, tau produktas! Tu pamokoje kankiniesi mėnesį kol gauni iš jų tą patį rezultatą“; „mokykloje yra kad kažkaip turi būti ir tie vaikai klausia, o kaip turi būti? Mes zulinam mokykloje iki rezultato, o čia padarė ir padarė nuostabiai ir procesas svarbiau, atleisk smegenis, paleisk protą pasivaikščioti ir rezultatai ateina!“.

Kiekybinio tyrimo duomenimis netradicinėje aplinkoje negarantuoja didesnio įsitraukimo į aptariamą temą, o mokinių ir mokytojų bendravimas išlieka toks pats kaip ir mokykloje. Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, galima daryti prielaidą, kad tokiam mokinių ir mokytojų tarpusavio bendravimo vertinimui iš dalies įtakos turėjo tai, kad mokytojai „Mokausi iš kino“ projekto metu mažiau dalyvavo projekto veiklose, o „Menų spaustuvė“ – sąmoningai stengėsi mažiau kištis į mokinių veiklą. Taip pat, fragmentiškai minėta „Mokausi iš kino“ mokytojų – jų santykį su mokiniais įpareigoja ir iš dalies riboja kitokie tikslai, atsakomybė ir ilgalaikė bendravimo perspektyva: „vadovai atsipalaidavę, aš labai norėčiau būti tokia žaisminga, bet man svarbu išmokyti, programa, rėmai, stresuojai, spaudi iš savęs. Jie [vadovai] neturi tos atsakomybės ir tai duoda tą lengvumą, jie nebijo pasidaryti draugai, o čia nusileisk ir ant sprando užlips“.

Tai, kad projekto metu buvo gera proga pamatyti Vilnių kitomis akimis nelaikoma mokymosi netradicinėje aplinkoje privalumu. Vis dėlto šį privalumą fragmentiškai minėjo mokiniai interviu metu: „Vilnius tapdavo vis labiau pažįstamas per tas dirbtuves. Buvo galimybė pažinti miestą“. Netradicinėje aplinkoje teorines žinias įsisavinti nėra lengviau nei mokykloje, o mokymas ne mokykloje nėra labiau koncentruotas ar labiau fokusuotas.

Tik du apklausti projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai nurodė savo nuomonę apie tai, kokie gali būti mokymosi netradicinėje mokymosi aplinkoje trūkumai:

- „jautresniems žmonėms, tas [nejprasta aplinka] prailgina prisitaikymo laiką“;
- „projekte dalyvauja motyvuoti mokiniai - taip visad susidaro lyg ir "tobula" terpė, kurioje galima džiaugtis tokiu mokinių susidomėjimu (nepaisant tam tikrų keblumų, problemų, kurių niekad nepavyksta išvengti). Tokioje terpėje daug lengviau dėstyti, mokyti, dalintis, kurti, diskutuoti. Ar taip nesusidaro pernelyg idiliška, draugiškai apgaulinga erdvė? Turbūt būtų visai kitoks poveikis, jei tokį projektą pavyktų įgyvendinti mokykloje su visais "problemiškaisiais", ne tik "geraisiais" mokiniais ir toje terpėje, kurioje verda moksleivių gyvenimas su įvairiomis savo apraiškomis. Nežinia, ar tai įmanoma, ypač per trumpą laiką. Bet ši pastaba - trūkumas labiau iššūkis-pasiūlymas“.

Tuo tarpu interviu metu tokio mokymosi netradicinėje aplinkoje trūkumų dauguma negalėjo nurodyti ir apie juos buvo kalbama nebent hipotetiškai: „kartais tokioje aplinkoje sunku laikytis disciplinos, nes tau suteikiama didelė laisvė. Bet projektui pavyko atrinkti, mokyklose atsirinkti tinkamus žmones – jie buvo pakankamai savyje susivokę. Nebuvo nei daug vėlavimų, nei daug piktnaudžiavimų, kad „man tai neįdomu, aš čia neisiu“. Bet iš tikro, jei žmonės būtų ne atrinkti, o atsitiktinai paimti iš gatvės – būtų sunku iš jų reikalauti disciplinos“.

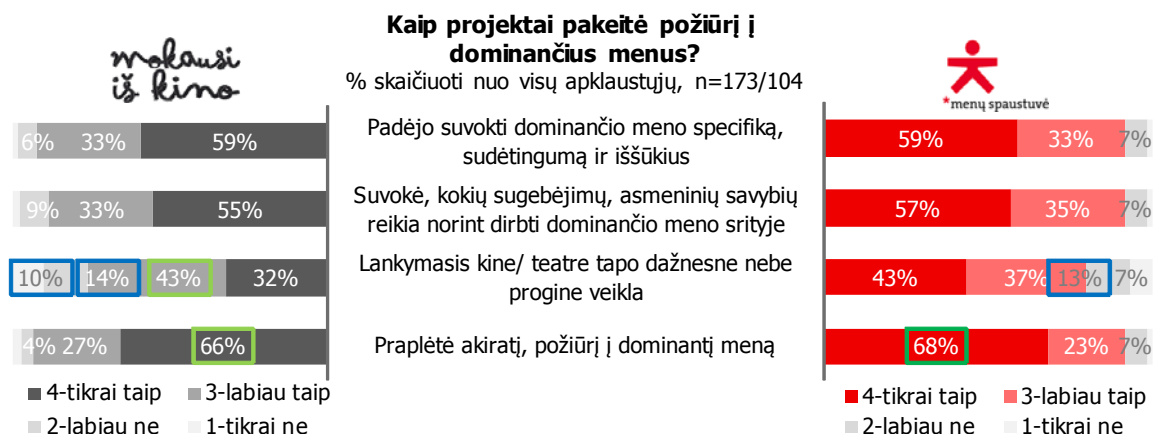
Mokytojai, lydėję mokinius abiejų projektų metu, diskusijų metu teigė, kad prie netradicinės mokymosi aplinkos prisidėjo ir tai, kad į mokymo procesą buvo įtraukti kiti, ne mokyklos aplinkos žmonės. Abiejų projektų mokytojai nurodė, kad naujų žmonių įtraukimas padeda mokiniams labiau sutelkti dėmesį, skatina jų susidomėjimą: „nusibodę tie mokytojai“; „aš kaip mokytoja daug aiškinu, o čia kitas žmogus ir iš karto sutelkia dėmesį“; „naujas veidas, įdomaus kažką pasakoja, imponuoja amžiaus grupė, artimesnė...“. „Menų spaustuvė“ projekto mokytojų nuomone, kitų žmonių įtraukimas į procesą nors ir netiesiogiai, tačiau „sustiprina“ ir pačių mokytojų autoritetą: „tą pačią tiesą pasako kitas žmogus, mums tai pastiprinimas“.

7. Projektų veiklų įtaka dalyvių kompetencijoms, vartojimui ir savanoriškai veiklai

Pagrindinis atliekamo tyrimo objektas siejamas su kino bei scenos menų kūrybinių praktikų įtaka jaunimo (1) bendrosioms ir (2) specialiosioms kompetencijoms, (3) kultūros produktų vartojimui bei (3) savanoriškai veiklai kultūros srityje. Todėl toliau ataskaitoje bus pristatomi mokinių vertinimai apie tai, ar kino ir scenos menų kūrybinės praktikos turėjo įtakos jų bendrųjų kompetencijų atsiskleidimui/atsiradimui (iniciatyvumui ir kūrybingumui, kultūriniam sąmoningumui, emocinei kultūrai, komunikaciniams gebėjimams, socialiniam aktyvumui ir kt.). Be to, remiantis surinktais projektų dalyvių vertinimais, bus nustatyta, ar yra sąsaja tarp mokinių dalyvavimo kino ar scenos menų kūrybinėse dirbtuvėse bei kultūros produktų vartojimo ir savanoriškos veiklos kultūros srityje.

7.1 Projektų veiklų įtaka specialiosioms dalyvių kompetencijoms

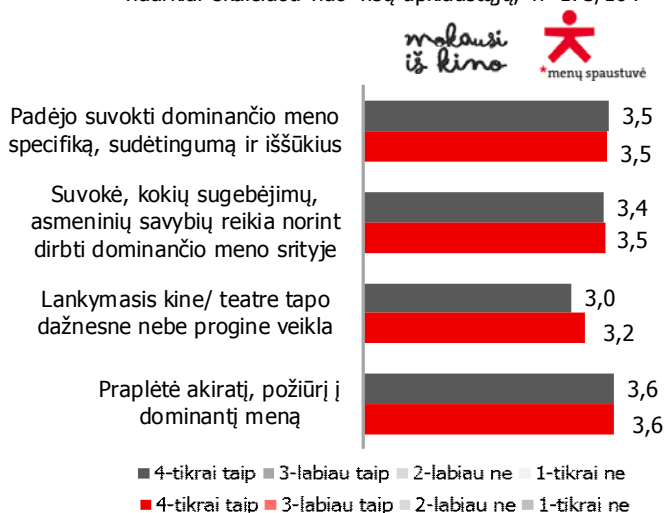
Apibendrintai galime teigti, kad abu projektai pakeitė didžiosios dalies jų dalyvių požiūrį į kino ar scenos menus. Projektų veiklos padėjo geriau suvokti dominančio meno specifiką, sudėtingumą ir iššūkius, o jų dalyviai suvokė, kokias asmenines savybes reikia turėti norint dirbti scenos menų ar kino srityje. Tačiau, nors projektų dalyvių akiratis ir žinios apie kino bei scenos menus prasitaplė, lankymasis kino teatre ar teatre ne visiems tapo dažna, nebe progine veikla.

Iš esmės galima teigti, kad abiejų projektų įtaka dalyvių požiūriui į kino ar scenos menus buvo panaši. Gal tik kiek didesnė projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių dalis nurodė jog pradėjo dažniau lankytis teatre.

Kaip projektai pakeitė požiūrį į dominančius menus?

vidurkiai skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173/104

Analizuojant projektų įtaką požiūriui į dominančią meno sritį pokytį pagal dalyvių charakteristikas, pastebimos tokios tendencijos:

projektas „Mokausi iš kino“:

- didesnę įtaką požiūriui apie kino meno sritį pasikeitimui turėjo dalyvavimas kūrybinėse kino dirbtuvėse; mažiau požiūris į kino meną pasikeitė dalyvavusiųjų filmų peržiūrose kino teatruose;
- požiūris į kino meną pasikeitimas priklauso ir nuo mokinių dalyvavimo motyvų: mažiausiai požiūris į kino meną pasikeitė tų dalyvių, kurių vienas iš dalyvavimo projekte motyvų buvo noras gerai praleisti laiką;

- mokiniais, ir dabar dalyvaujantiems su menu susijusiose veiklose, projektas padėjo geriau suvokti, kokių asmeninių savybių reikia norint dirbti kino meno srityje, bei atskleisti kino meno specifiką, sudėtingumą ir iššūkius;

projektas „Menų spaustuvė“:

- požiūris į scenos menus šio projekto atveju labiau pakito tų mokinių, kurie dalyvavo ir teoriniuose seminaruose su spektaklių peržiūromis, ir kūrybinėse dirbtuvėse; mažiau požiūris į scenos meną pakito tų moksleivių, kurie dalyvavo tik teoriniuose seminaruose su spektaklių peržiūromis;
- kiek labiau akiratis ir požiūris į scenos menus prasiplėtė tų mokinių, kurie, ateidami į projektą apie scenos menus žinojo nedaug arba visai nieko nežinojo;
- Vilniaus ir Panevėžio mokyklų mokiniai kiek dažniau nurodė, kad projektas jų akiračio ar nuomonės apie scenos menus nepakeitė; projekte dalyvavę Šiaulių, Ignalinos, Švenčionių bei Troškūnų mokyklų mokiniai kiek dažniau nurodė, kad projektas jų akiratį ir požiūrį į scenos menus praplėtė;
- merginos dažniau nei vaikinai nurodė, kad projektas praplėtė jų akiratį, pakeitė požiūrį į scenos menus;
- projekto dalyviai, dar tebesimokantys mokykloje (gimnazijoje) dažniau nei dabartiniai dalyviai-studentai nurodė, kad dažniau pradėjo lankytis teatre.

Nors didžioji dauguma projekto „Mokausi iš kino“ iš kino dalyvių nurodė, kad projektas turėjo didelę įtaką jų gebėjimų atsiskleidimui, didžiausią įtaką projektas turėjo kūrybinių kino dirbtuvių dalyvių gebėjimams. Absoliuti dauguma jų nurodo, kad dalyvaudami projekte jie pradėjo geriau išmanyti kino meno kalbos elementus (filmo stilių, kameros rakursus, filmavimo planus, apšvietimą ir t.t.), kino filmo kūrimo eigą, gebėti naudotis filmavimo technika.

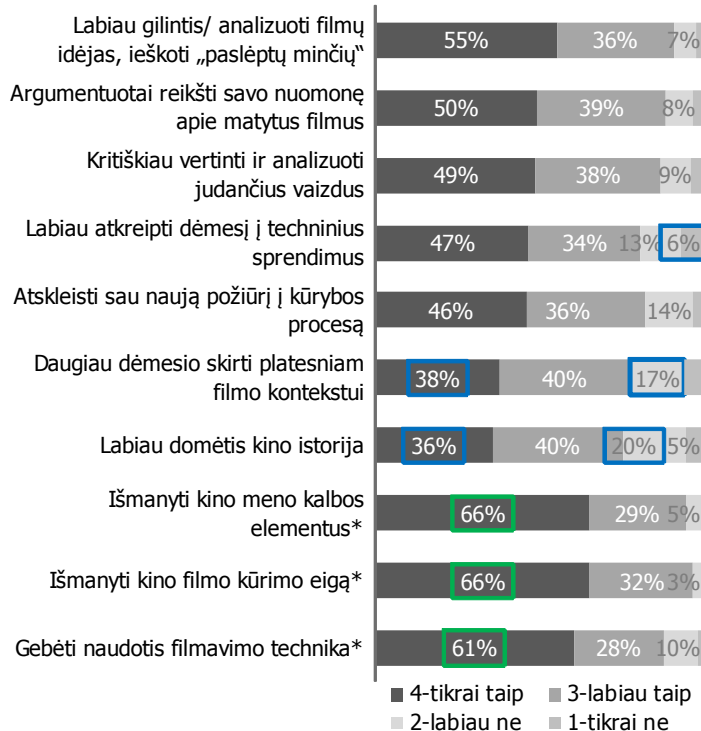
Kalbant apie visus projekto dalyvius, nepriklausomai nuo to, kokiose veiklose jie dalyvavo, pastebima, kad didesnę įtaką projektas turėjo kritiniams–analitiniams projekto dalyvių gebėjimams: išmokė labiau gilintis į filmo idėjas, ieškoti „paslėptų minčių“, argumentuoti reikšti savo nuomonę, kritiškiau vertinti ir analizuoti judančius vaizdus. Interviu metu „Mokausi iš kino“ dalyviai minėjo, kad įgijo filmavimo praktikos, o teorinių paskaitų bei peržiūrų metu – kitaip vertinti, analizuoti filmą: „nebuvo niekada asmeniškai filmavus niekur, tai buvo įdomu kaip ten su visom kamerom, buvo įdomu išmoks. Visi montavom, muziką rinkom“; „manau, kad [įgūdžių padėjo įgyti] ir dirbtuvės, ir pats filmų žiūrėjimas. Tai – įvairūs įgūdžiai, todėl manau, kad jiems padėjo ir viena, ir kita veikla“. Dalis mokinių teigė nemažą dalį gebėjimų turėję jau iš anksčiau, tad dėl to neįtę ypatingo patobulėjimo, o daugiausia gebėjimų įgijo toje srityje už kurią buvo atsakingi kūrybinių dirbtuvių metu: „viską mums papasakojo, aš tiesiog šitoj vietoj jau viską žinojau“; „viską prieš tai žinojai? Na taip. Papildomų žinių nelabai įgijau...“; „pavyzdžiui, naudotis filmavimo technika aš ir negalėjau išmoks taip gerai kaip kiti, nes aš kitokį darbą dirbau, tai natūralu. Jei būčiau norėjęs išmoks filmuot labai, tai būčiau pasiėmusi tą darbą. Bet norėjau kitų dalykų išmoks. Elementaru, kad visko taip nesutalpinsi“. Kiekybinio tyrimo duomenimis, projektui „Mokausi iš kino“ pasibaigus, ne visi projekto dalyviai domisi kino

mokausi iš kino

Kokių gebėjimų projektas išmokė, paskatino?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173

* skaičiuojama nuo dalyvavusių dirbtuvėse, n=79

istorija ar didesnę dėmesį skiria platesniam filmo kontekstui (istorinei epochai, režisieriaus asmenybei, šalies papročiams, kultūrai ir pan.).

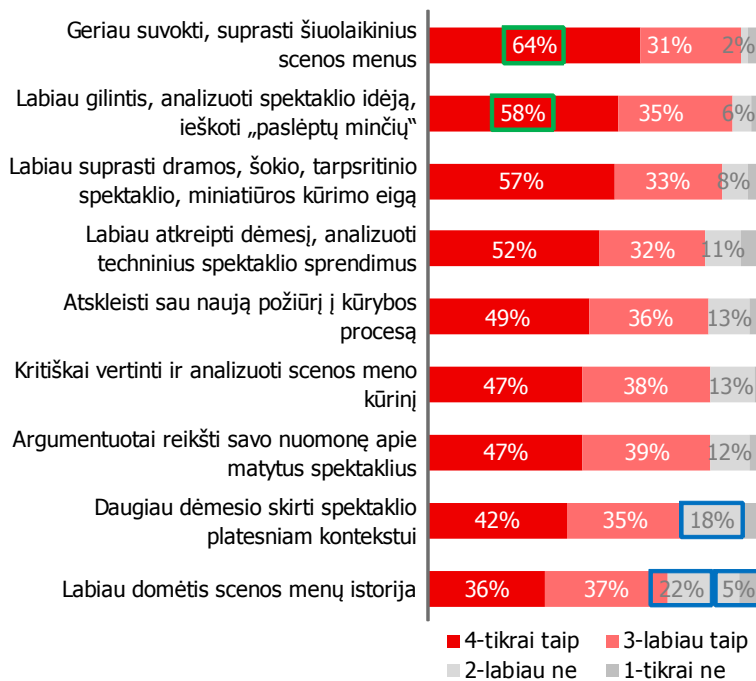
Analizuojant projekto „Mokausi iš kino“ įtaką dalyvių specialiosioms kompetencijoms pagal kitas mokinių charakteristikas pastebimi tokie dėsningumai:

- kūrybinių kino dirbtuvių dalyviai dažniau nurodo, kad dalyvavimas projekte išmokė juos labiau gilintis į filmų idėjas, atkreipti didesnę dėmesį į techninius sprendimus, argumentuotai reikšti savo nuomonę; naują požiūrį į kino kūrimo procesą dažniau susidarė kūrybinių dirbtuvių bei filmų aptarimų dalyviai;
- daugiau specialiųjų gebėjimų projektas padėjo atskleisti „motyvuotiems“ dalyviams, t.y. tiems, kurie į projektą atėjo vedini noro sužinoti apie nežinomą kino meną arba pagilinti turimas žinias;
- projekto dalyvius, kurie ir dabar dalyvauja su menu susijusiose veiklose, projektas kiek dažniau nei kitus paskatino savyje atskleisti kritinį analitinį mąstymą, išmokė didesnę dėmesį skirti platesniam kino kontekstui bei apskritai pakeitė požiūrį į kino kūrybos procesą.

Kokių gebėjimų projektas išmokė, paskatino?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173

Projektas „Menų spaustuvė“ kiek didesnę įtaką turėjo ne kritinio-analitinio dalyvių mąstymo ugdymui, o suteikė pagrindą išsamesnėms, specializuotoms dalyvių žinioms: didžioji dauguma projekto dalyvių nurodo išmokę geriau suprasti šiuolaikinius scenos menus, skaityti „tarp eilučių“, daugiau sužinoję apie dramos, šokio bei tarpsritinio spektaklio, miniatiūros kūrimo eigą. Interviu metu dalyviai teigė, kad šių gebėjimų jiems įgyti padėjo tiek teorinės, tiek praktinės užduotys: „žinios apie menų įvairovę, gebėjimas suprasti, analizuoti scenos menus, žinios apie šiuolaikinius menus. **Kas labiausiai padėjo įgyti?** Turbūt teorija ir susipažinimas su skirtingom grupėm, sritimis“. Fragmentiškai taip pat minėta, kad projektas „Menų spaustuvė“ padėjo išsiugdyti nuojautą, bendrą žinojimą apie šiuolaikinį meną, tačiau gebėjimų suprasti jį dar trūksta, labiausiai dėl šiuolaikinio meno specifikos: „taip pat sužinojau, kokių įvairiausių šiandien yra

menų, tačiau galbūt buvo kiek per mažai, nes sunku visus šiuolaikinius menus apibūdinti, apie juos papasakoti“; „žinios atsirado apie šiuolaikinius menu, bet apie supratimą to negalėčiau pasakyti. Žinai kaip tai atrodo, kaip tai iš principo vyksta, bet pats dar ne visai esi pasirengęs suprasti tą šiuolaikinį meną“. Interviu metu kalbėdami apie specialiuosius gebėjimus dauguma mokinių teigė įgiję daugiausiai žinių, gebėjimų susijusių su konkrečia sritimi, kurioje ir dalyvavo: „etiudų kūrimas, plastika, kūno judesiai, kūno kalba, apšvietimo parinkimas, dramaturgija, teksto kūrimas, muzikos spektakliui parinkimas ir scenografijos kūrimas. **O kodėl jie šiek tiek?** Mes tik truputį prie to prisilietėme. Kas pasirinko šokį, tai nuolat ir dirbo su tuo“; „o čia, kur yra šokio etiudų kūrimas, dramaturgija, muzika, scenografija – tai mes buvome vieną dieną apsikeitę ir su kiekviena šia rūšimi susipažinau po truputį“. Kaip ir projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai, „Menų spaustuvės“ mokiniai taip pat teigė, kad labiausiai patobulino tuos įgūdžius, kurių turėjo mažiausiai o kiek mažiau patobulinti gebėjimai susiję su tuo, kad jų ir taip turėjo projektui prasidedant: „daugiausiai sužinojau apie šiuolaikinį šokį. O apie teatrą, vizualinius menus, scenografiją aš pakankamai nemažai žinojau. Bet be abejo – buvo ir naujų dalykų“; „sceninė kalba irgi... nelabai patobulinau. **Kodėl?** Iš tikrųjų tai buvo užsiėmimų su scenine kalba, tokie pratimai, kuriuos mes ir teatro mokykloje darydavom su savo mokytoja, tai nebuvo kažkokio labai didelio pašokimo, patobulėjimo“.

Kiekybinio tyrimo duomenimis, kaip ir projekto „Mokausi iš kino“ atveju, ne visi „Menų spaustuvė“ projekto dalyviai po projekto daugiau dėmesio ėmė skirti platesniam spektaklio kontekstui (režisieriaus asmenybei, istorinei epochai, šalies kultūrai ir pan.) ar domėtis scenos menų istorija.

Didžiausią įtaką dalyvių kompetencijoms projektas turėjo tais atvejais, kuomet mokiniai dalyvavo ir teoriniuose seminaruose su spektaklių peržiūromis, ir kūrybinėse dirbtuvėse arba tik kūrybinėse dirbtuvėse. Dalyvavusiems tik teoriniuose seminaruose projekto įtaka sąlyginai buvo kiek mažesnė.

Scenos menų istorija labiau domėtis pradėjo mažesnė dalis projekto dalyvių, tačiau šiauliečiai, lyginant su kituose miestuose besimokančiais moksleiviais, scenos menų istorija domisi mažiausiai. Merginos kiek dažniau nei vaikinai nurodo išmokusios labiau suprasti dramos, šokio, tarpsritinio spektaklio ar miniatiūros kūrimo eigą, o su menine veikla savo užsiėmimus siejantieji dalyviai kiek dažniau nurodo pradėję kreipti dėmesį į techninius spektaklių sprendimus.

Apibendrintai vertinant abiejų projektų įtaką mokinių specialiųjų kompetencijų ugdymui, pastebima, kad, nepriklausomai nuo skirtingos projektų organizacinės schemos ir tikslinės grupės specifikos, projektų poveikis šiems gebėjimams nesiskiria. Nedidele išimtimi galima būtų laikyti tik tai, kad projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai, projektui pasibaigus, kiek dažniau pradėjo kreipti dėmesį į techninius kino filmų ar spektaklių sprendimus.

Projekte „Mokausi iš kino“ įgytus įgūdžius projekto dalyviai moksleiviai panaudoja įvairiose srityse: kas antras tai, ką išmoko projekte, panaudoja organizuodamas mokyklos renginius, užsiimdamas kitomis kūrybinėmis veiklomis; kiek daugiau nei trečdalis moksleivių šiuos įgūdžius panaudoja rašydami rašinius, interpretacijas ar kurdami su scenos menais susijusius darbus. Dabartiniai studentai, dalyvavę projekte „Mokausi iš kino“ gautas žinias panaudoja užsiimdami su scenos menais susijusiais darbais ar kita kūrybine/ menine veikla, ruošdami užduotis universitete. Interview metu projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai kalbėdami apie gautų specialiųjų įgūdžių pritaikymą nurodė kritinį filmo vertinimą žiūrint įvairius filmus bei filmavimo įgūdžių pritaikymą filmuojant asmeninę medžiagą: „žiūri filmą ir galvoji iš kokio čia kampo nufilmuota, kaip čia ką padarė“; „pradedi mąstyti apie tai, kiek žmogus dirbo, kad tai nufilmuotų. Prisimenu, kaip pati dirbau“; „išmokau kritiškiau žiūrėti į patį filmą – pastebėjau, kad mano vertinimas pasidarė kritiškesnis. Po kiekvieno filmo tavo vertinimas tobulėja – pasižiūri į viską iš kito kampo. Vis dėlto to taip pat reikia išmokti“; „tik po projekto pradėjau normaliai į kiną žiūrėti. Šiaip žiūrėjimas nėra tikras žiūrėjimas. **Kas yra tikras žiūrėjimas?** Kai tu analizuoji filmą, sprendi, suvoki, kas tau patinka, kas ne ir kodėl, gali argumentuoti“; „**minėjai, kad išmokai naudotis filmavimo technika. Ar kažkur pravertė šie įgūdžiai?** Teko ir pačiam namie, ir pats bandau, ką ten mokiausi. [Labiausiai padėjo to išmokti] vedėjas, kuris buvo atsakingas už filmavimo įrenginius. Jis ir mokė, kaip reikia filmuoti. Ir filmavimo eigoje mokiausi iš klaidų – tau pasako, kur, ką blogai darai. Tada stengiesi taisyti“.

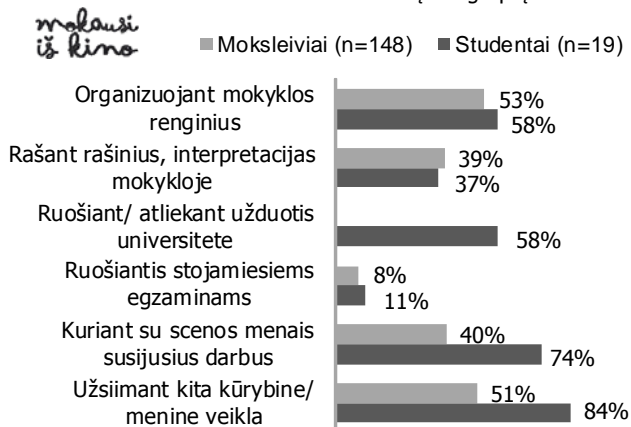
Kokių gebėjimų projektas išmokė, paskatino?

vidurkiai skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173/104

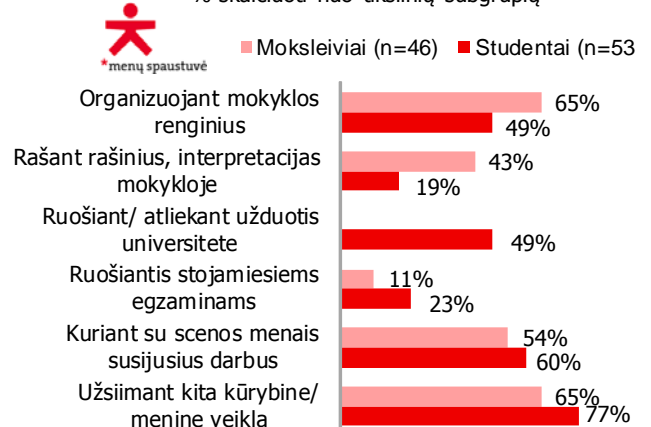
Sritis, kuriose panaudojami įgyti įgūdžiai

% skaičiuoti nuo tikslinių subgrupių

Sritis, kuriose panaudojami įgyti įgūdžiai

% skaičiuoti nuo tikslinių subgrupių

Panašios tendencijos stebimos ir analizuojant projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių gautų įgūdžių pritaikyme: dažniausiai tiek moksleiviai, tiek studentai panaudoja gautus įgūdžius kitome kūrybinėse/ meninėse veiklose ar kurdami su scenos menais susijusius darbus, organizuodami renginius. Moksleiviai gautus įgūdžius panaudoja ir rašydami rašinius, interpretacijas, o studentai – atlikdami įvairias užduotis universitete. Interviu metu „Menų spaustuvės“ dalyviai nurodė pritaikę projekto metu gautus įgūdžius mokykloje pamokose, ar veiklose po pamokų (pvz. organizuojant mokyklos renginius), laikant stojamuosius egzaminus, atliekant užduotis universitete, bei įvairiose kitose gyvenimiškose situacijose, veiklose: „būna per stojamąjį egzaminą paklausia, ką esu mačiusi iš spektaklių ir mano didžioji dalis matytų spektaklių buvo iš Menų spaustuvės. Ir žinios apie tuos menus. Tiesiog daugiau jau mačiusi“; „kai ruošmės šimtadieniui ar būdavo koks nors koncertas mokykloj, būdavo kokį šokį reikia paruošti ar kažką, tai mes su panelėm, kurios kartu buvo Menų spaustuvėj, buvom mačiusios to moderniojo šokio, žinojom judesių ir galėjom pritaikyt“; „tas įvairias veiklas išbandydavome per teatro pamokas, net ir šokio veiklas pritaikydavome teatrui. Kiekvienas, kuris dalyvavome, pasidalindavome su visais tuo, ką išmokome“; „dabar net ir nestudijuodamas – kadangi aš vis tiek ir universitete, ir mokykloje bandžiau kažką kurti, statyti – pastebiu, kad daugiausiai visokių būdų prieiti prie aktorius, žaisti, improvizuoti scenoje aš naudoju iš šito projekto“; „aš padedu pravedinėti treniruotes – tas apšilimas prieš šokant būdavo stuburui, įvairiausi pratimai – aš juos galiu pritaikyti sau ir padėti kitiems“.

7.2 Projektų veiklų įtaka vartojimui ir savanoriškai veiklai

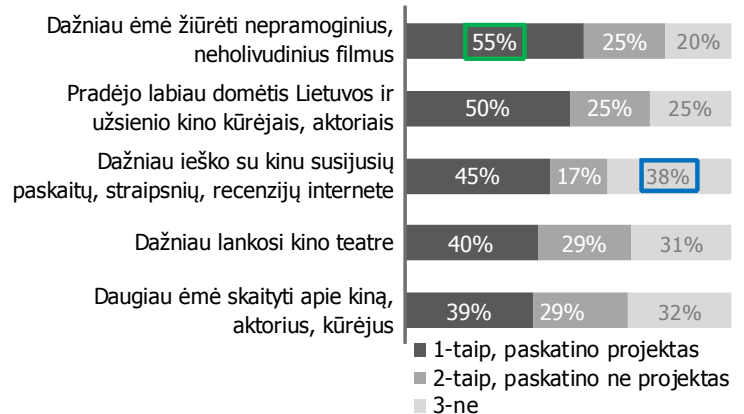
Projekto veiklos turėjo įtakos ir kultūros kūrinių „vartojimui“. Pasibaigus projektui „Mokausi iš kino“, didesnė dalis projekto dalyvių pradėjo dažniau žiūrėti *kitokius* – nepramoginius, *ne hollywoodinius* – filmus. Trys iš keturių dalyvių pradėjo daugiau domėtis Lietuvos ir užsienio kino kūrėjais, aktorais. Dažnas projekto dalyvis pradėjo dažniau lankytis kino teatre bei daugiau skaityti apie kiną, aktorius ir kūrėjus. Tai patvirtina ir interviu metu išsakytos moksleivių patirtys: „pradėjau daugiau domėtis netradiciniais, ne hollywoodiniais filmais. Visą laiką galvojavu kažkoks europietiškas, kažkokia nesąmonė, o dabar gerai. Supratau, kad tie filmai daug vertingesni. **Tik dažniau žiūri ar ir ieškai informacijos?** Vis tiek jie tokie sudėtingesni yra, tai peržiūri, pasiskaitai paskui kažkokią analizę, kažką apie filmą“; „aš gal net nebesidomiu tokiais [holivudiniais] filmais. Dabar visai kitaip. Man pradėjo labai rūpėti tokie filmai, kur kažkokie vaizdai įdomūs, tas filmavimo būdas kai viskas plaukia, atrodo, savo akim nematai tokių dalykų, kad viskas taip gražiai plauktų ir suktųsi. Kitaip rinktis pradėti“; „kino teatruose tai tikrai dažniau pradėjau lankytis. **Anykščiuose?** Anykščiuose nėra tokio dalyko, nebent per kokias šventes kažką parodo. **Kur pradėjai lankytis?** Važiuoju į Vilnių. Į Skalviją. **Prieš projektą ten važiuodavai?** Nei kart nebuvau“; „aš apie lietuvius nelabai domėdavaisi, kurie kažką laimi ar pasiekia toje srityje. Labiausiai apie kiną. Susimąščiau, kad nelabai žinau apie lietuvius, kurie Lietuvoj kažką daro. **Kas paskatino būtent lietuviams domėtis?** Kad susitikau, net nežinojau, kad jie kažką pasiekę“. Dalis mokinių taip pat minėjo, kad nei domėjimasis, nei filmai, kuriuos žiūri po projekto nepasikeitė, nes ir iki to laiko tam buvo skiriama pakankamai dėmesio: „**Ar pasikeitė tavo domėjimasis ne hollywoodiniu kinu?** Nepasakyčiau. Žiūriu visokius filmus, tad nepasakyčiau, kad pasikeitė“; „pradėjau daugiau žiūrėti to, kaip ir sakiau, pamokančio kino. Bet mes ir nebuvome labai apsileidę kultūros srityje – dažnai vaikštome į teatrą, į kiną – ne taip dažnai, bet pasižiūrime per kompiuterį. Kad labai pasikeitė – tai ne, bet ir nepablogėjo“; „ne, ženkliai irgi nesikeitė. Ir prieš tai, ir dabar žiūriu“. Tuo tarpu mokytojai lydėję mokinius „Mokausi iš kino“ projekto metu realių didesnių pokyčių, susijusių su projekto įtaka vartojimui nurodyti negalėjo. Fragmentiškai minėta, kad po projekto mokiniai parodė didesnę susidomėjimą Skalvijos kino teatru: „pas mane tik pokytis, kad nori į Skalvijos kiną“.

Kiekybinio tyrimo duomenimis tik kiek mažesnė dalis projekto dalyvių po projekto internete pradėjo dažniau ieškoti su kinu susijusių paskaitų, straipsnių ar recenzijų. Interviu metu dauguma moksleivių taip pat teigė, kad su kinu susijusios informacijos paieška po projekto nepasikeitė.

mokausi iš kino

Domėjimosi kinu pokyčiai po projekto

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173

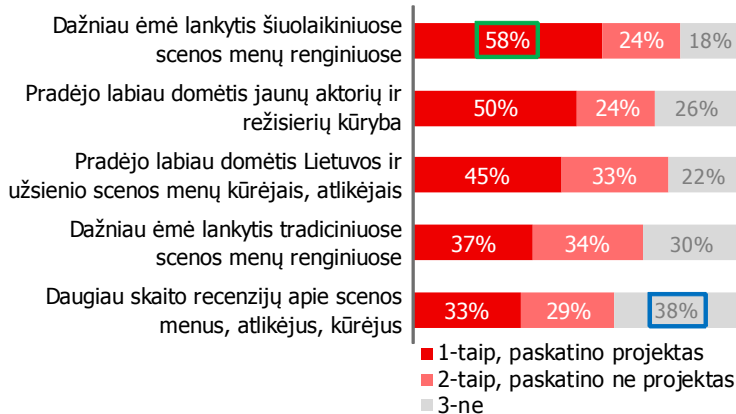

Domėjimosi scenos menais pokyčiai po projekto

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=104

Dauguma projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai, teigia jog, pasibaigus projektui, dažniau ėmė lankytis šiuolaikiniuose scenos menų renginiuose (šiuolaikinio šokio, naujojo cirko, naujosios operos, tarpsritiniuose spektakliuose), pradėję labiau domėtis jaunų aktorių ir režisierių kūryba. Kiek mažesnę įtaką projektas turėjo recenzijų apie scenos menų atlikėjus, kūrėjus skaitymui internete, knygoje, spaudoje. Tai patvirtina ir kokybinis tyrimas. Interviu metu mokiniai teigė, kad projektas paskatino dažniau lankytis *kitokiuose* šiuolaikinių scenos menų renginiuose arba ieškoti jų įrašų internete: „keitėsi, labai norėjau nueiti į šokio

spektaklius ar šiaip kažkur. Pasižiūriu, yra spektaklis – einam“; „šiek tiek platesnis vaizdas, kritiškesnis mąstymas – renkiesi daugiau įdomių projektų“; „stengiuosi pažiūrėti kad ir Baltijos šokio festivalio spektaklius“; „per youtube kanalą ištraukas iš šokių spektaklių pasižiūriu, man tai įdomu. Visokiausius sprendimus. Nes būna įvairiausios istorijos, ir iš jų padaro ne paprastą spektaklį, o šokio – įdomu pažiūrėti, kaip tai atlikta“; „žymiai dažniau pradėjau lankytis ne masiniuose spektakliuose“. Fragmentiškai minėta, kad projektas apskritai pakeitė požiūrį į teatrą ir lankymąsi teatre: „kažkaip anksčiau buvo toks požiūris, kad jei eini į teatrą, tai būtinai vakare, į kažkokį pripažintą spektaklį, su brangia suknele, pasipuošęs ir panašiai. Dabar pradėjau žiūrėti į teatrą paprasčiau, tai lygiai tas pats kaip eiti į kiną. Kinas tiesiog nėra gyvas, tu neturi kontakto su žmogumi, filmą gali parsisiųsti ir 10 kartų pažiūrėti. Teatras palieka įspūdį, idėją“. Dalis mokinių taip pat nurodė, kad „Menų spaustuvės“ dėka dalyviai sužinojo, kur ieškoti su scenos menais susijusios informacijos: „pats paprasčiausias supažindinimas su Menų spaustuve buvo naudingas tuo, kad sužinojau, kad ten egzistuoja infoteka, kuri turi Lietuvoje didžiausią scenos ir vizualiesiems menams skirtų duomenų bazę – net negaliu pasakyti, kad knygų, nes ten yra ir DVD, ir žurnalų, ir programų, ir katalogų“.

Kiekybinio tyrimo duomenimis kas trečias apklausos dalyvis nurodo po projekto nepraėjus dažniau lankytis ir tradiciniuose scenos menų renginiuose (dramos, klasikinio baleto spektakliuose, operoje).

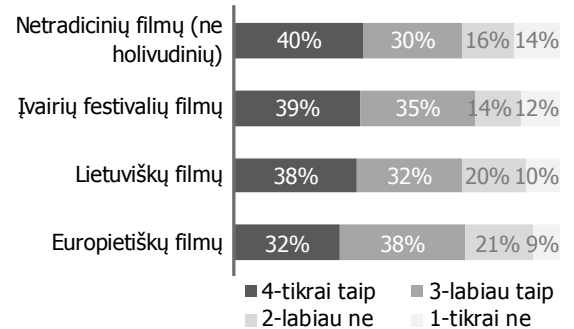
Projekto dalyviai teigia, kad dalyvavimas projektuose turėjo įtakos ir jų sprendimams, kokius filmus ar spektaklius žiūrėti. Dauguma projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių pradėjo žiūrėti daugiau *kitokių* – netradicinių (ne hollywoodinių), įvairių festivalių, lietuviškų bei europietiško filmų.

Įvairių festivalių, lietuviškus ir europietiškus filmus kiek dažniau pradėjo žiūrėti tie projektų dalyviai, kurie ir iki projekto domėjosi kino menu, o projekte norėję pagilinti turimas žinias.

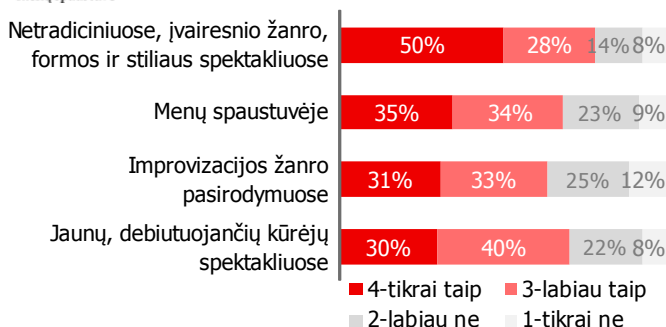
Kokių filmų pradėjo daugiau/dažniau žiūrėti?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173

Kokiuose spektakliuose pradėjo daugiau lankytis?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=104

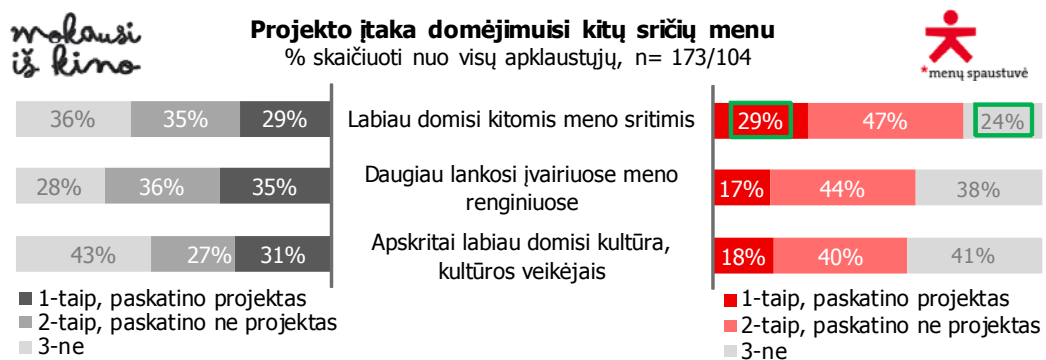
Kiek didesnė dalis projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių projektui pasibaigus pradėjo dažniau lankytis netradiciniuose, įvairesnio žanro, formos ir stiliaus spektakliuose (tarpsritiniuose spektakliuose, spektakliuose netradicinėse erdvėse). Trys iš keturių projekto dalyvių teigia dažniau pradėję lankytis ir „Menų spaustuvėje“ ar jaunų, debiutuojančių kūrėjų spektakliuose. Daugiau nei pusė apklaustųjų nurodo dažniau pradėję lankytis ir improvizacijos žanro pasirodymuose.

Jaunų debiutuojančių kūrėjų spektakliuose dažniau pradėjo lankytis mokiniai apie scenos menus jau turėję žinių ir prieš projektą, o projekte norėję jas pagilinti. Apskritai dažniau įvairiuose spektakliuose pradėję lankytis dažniau nurodo mokiniai, dalyvavę ir teoriniuose seminaruose, ir kūrybinėse dirbtuvėse.

Didesnė dalis projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių, lyginant su projekto „Menų spaustuvė“ dalyviais, nurodė, jog projektas turėjo įtaką jų susidomėjimui ir kitų sričių menu. Vis dėlto vertinant kiekybinio tyrimo duomenis bei skirtingų tyrimų poveikį, svarbu atsižvelgti ir į tai, kad projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai ir prieš projektą buvo labiau įsitraukę į su menine/ kūrybine veikla susijusius užsiėmimus, tad mažesnė projekto įtaka jų susidomėjimui kitų sričių menais yra dėsninga.

Interviu su „Menų spaustuvė“ dalyviais mokiniai teigė, kad išaugo jų domėjimas įvairiausiomis meno sritimis, o projekto metu įgytos žinios yra naudingos tiek domintis, tiek atliekant įvairias su kitomis meno sritimis susijusias veiklas: „visos sritys, kurios buvo dirbtuvėse – galima sakyti, kad visos kultūros sritys siejasi – dramaturgija – su literatūra, kompozitoriai – su muzika, scenografija – su daile, tapyba. Visomis sritimis susidomėjimas išaugo“; „teko ne tiek su šokiu, bet su teatru – kūriau įvairiausių etiudus. Dabar artėja įskaitos, tenka ir rašyti, ir režisūros tos... Padeda tie, kurie tame projekte dalyvavo, režisūroje. Tenka pasiimti įvairiausių idėjų ir naudojamės visomis savybėmis, visomis žiniomis“. FGD su „Menų spaustuvė“ mokytojais metu taip pat fragmentiškai minėti pavyzdžiai, kai projekte dalyvavę mokiniai po projekto susidomėjo kitomis meno sritimis: „vienas mokinys išėjo iš teatro grupės... jis atsiprašinėjo, sako, „mokytoja, aš supratau, kad noriu šokti, supraskit mane, jie ten taip gražiai šoko“. Aš tai priėmiau, kaip kad – nuostabu, jis panoro šokti!“

Projektas „Mokausi iš kino“, savo ruožtu, kiek didesnę dalį jo dalyvių paskatino daugiau lankytis įvairiuose meno renginiuose. Kas trečias dalyvis nurodo, jog projekto dėka labiau susidomėjo ir kitomis meno sritimis (daile, literatūra, skulptūra, kinu ir kt.) ar apskritai pradėjo labiau domėtis kultūra, kultūros veikėjais. Mokiniai tai patvirtino ir pokalbių, interviu metu: „labiau viskuo pradėjau domėtis. Dizainas labai įdomu. Menas apskritai man įdomu, koks jis ten bebūtų. Buvo įdomu ir prieš projektą, bet daugiau paviršius. Dabar pradėjau žiūrėti į tuos įdomesnius, sudėtingesnius kūrinius, ne vien tik kur viskas paduota ir tau dar pasako kaip čia kas turi būti“; „aš supratau, kad tai [kinas] yra labai susiję su fotografija, kad ir su daile – ta pati kompozicija, kadro pajautimas“; „pradėjau domėtis tuo, kas vyksta Panevėžyje ir kur dar būtų galima sudalyvauti“; „šiaip dar mes pradėjom šokt, nes mūsų vadovė šiuolaikinį šokį šokdavo anksčiau. Keletą kartų darėm kino-vaizdo-garso-judesio spektaklius“.

Projektas „Mokausi iš kino“ labiau domėtis kultūra ar jos veikėjais kiek dažniau paskatino tuos projekto dalyvius, kurių veiklos su menais susijusios ir dabar. Projektas „Menų spaustuvė“ dar labiau kultūra ir menininkais sudomino dalyvavusius ir teoriniuose seminaruose su spektaklių peržiūromis, ir kūrybinėse dirbtuvėse.

Abiejų projektų veiklos turėjo įtakos ir didesniams dalyvių įsitraukimui į kitas veiklas. Tik kas penktas projekto „Mokausi iš kino“ ir kad dešimtas projekto „Menų spaustuvė“ dalyvis teigia, kad jokiose kitose/naujose veiklose projektui pasibaigus nepradėjo dalyvauti.

Projektas „Mokausi iš kino“ didesnę dalį dalyvių paskatino netradiciškai žvelgti į įprastas užduotis mokykloje, prisidėti prie renginių mokykloje ar mieste organizavimo, toliau savarankiškai ar su grupe kurti filmus. Interviu metu dalis mokinių taip pat teigė pradėję daugiau dalyvauti kitose veiklose: „mokykloj kažkokį filmuką. Kad ir šiaip reikia kažkam padaryt ir filmuoti, galvoji tą scenarijų. Pavyzdžiui šventėms, pamokoms“; „filmuojant pritaikau, nes filmuoju filmukus visokius. Kino meno elementus, kaip su ta kamera, rakursus, filmavimo techniką“. Kalbant apie ateities planus, tik pavieniai nurodė po projekto pradėję sieti savo ateitį su kinu, tuo tarpu dauguma mokinių su kinu savo ateities nesieja: **„o tu pradėjai sieti savo ateitį su kinu?“**

Jo. Aš manau, kad čia buvo puiki pradžia. Aš galvoju apie režisūrą arba ten kaip būna tokių specialybių, pavyzdžiui, medijų menas, tiesiog medijos, fotografija“; „kol kas nežinau, į kurią pusę pakryps gyvenimas. Galbūt ateitį siesiu ir su filmu – apie tai dabar negalvoju“; „savo ateities su kinu nesieju, bet manau, kad tai man gali praversti asmeniniame gyvenime“; „asmeniškai man tai nėra aktualu, aš savo ateities su kinu sieti neplanuoju. Tačiau kitiems tikrai buvo įdomu sužinoti, kas ką daro, ir galbūt net suprasti, ko siekti nori gyvenime“. Tuo tarpu mokytojai diskusijų metu nurodė pavyzdžių, kai projektas „Mokausi iš kino“ paskatino vaikus pradėti sieti savo ateitį su kinu: „kad buvo tokių vaikų kurie nieko nenori, niekuo nenori būti. Vienas mokinys turi 8 neigiamus trimestre, bet [kinas] jam patiko, jis norėtų būti užaugęs. Dar kitas berniukas užsimanė būti aktoriumi ir nepamiršta, siekia stengiasi“; „ankstesnės laidos yra nuėję į tą sritį, dalyvavo Kino Pavasaryje viena mergina su savo filmuku, kitas įstojo į VGTU vizualinėm technikom susijusią sritį. Projekto metu jie atsiskleidė“. Fragmentiškai minėta ir tai, kad projektas privertė persigalvoti dėl ateities karjeros: „viena mergina pasakė, nebebūsiu aktorė tikrai. Jų suvokimas [buvo], kad aktorė graži mergina, o čia dirbti reikėjo“. Kiekybinio tyrimo duomenimis sąlyginai kiek mažesnė dalis „Mokausi iš kino“ dalyvių projektui pasibaigus pradėjo domėtis savanorystės programomis, dalyvauti savanoriškoje veikloje, dalyvauti kituose projektuose ar būreliuose, susijusiuose su kino menu. Interviu su „Mokausi iš kino“ dalyviais metu dauguma mokinių teigė dalyvavę savanoriškose veiklose ir prieš projektą, tačiau pavieniai nurodė, kad projektas nors ir netiesiogiai, tačiau paskatino dalyvauti savanoriškoje veikloje: „buvau [savanore] maratonuose visokiuose po projekto. **Kodėl anksčiau nedalyvavai?** Nelabai žinojau. Ir to laiko... apskritai aš atsiskleidžiau labiau, drąsesnė pasidariau“.

Kiekybinio tyrimo duomenimis iki projekto „Mokausi iš kino“ žinių apie kino meną jau turėję mokiniai ir į projektą ėję tik pagilinti turimas žinias kiek dažniau nurodo, kad po projekto ir toliau savarankiškai ar su grupe kūrė spektaklius, filmus bei apsisprendė rinktis su kino menu susijusią specialybę. Ir, priešingai, mokiniai, projekte norėję tiesiog gerai praleisti laiką, dažniau nurodo, kad po projekto jokiose kitose panašiose veiklose nepradėjo dalyvauti. Projekto dalyviai, kuriems dabar yra 15-17 metų, kiek dažniau nei jaunesni ar vyresni nurodė pradėję dalyvauti kituose projektuose, būreliuose, susijusiuose su kino menu. Su menu savo veiklas ir dabar siejantis projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai kiek dažniau nei menu dabar nesidomintieji nurodo, jog, projektui pasibaigus, pradėjo dalyvauti kitose su menu (nebūtinai su kino menu) susijusiose veiklose, prisidėjo prie renginių mokykloje ar mieste organizavimo, pradėjo domėtis savanorystės programomis ar dalyvauti savanoriškoje veikloje. Tie projekto dalyviai, kurie po projekto į įprastas užduotis mokykloje ar universitete ėmė dažniau žvelgti netradiciškai, dažniau nurodo, kad projektas jiems labai patiko, buvo jiems asmeniškai naudingas ir, jei būtų galimybė, sudalyvautų tokiame projekte dar sykį.

Veiklos, kuriose pradėjo dalyvauti po projekto

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173/104

Projekto „Menų spaustuvė“ veiklos jo dalyvius, projektui pasibaigus, taip pat kiek dažniau paskatino į įprastas užduotis mokykloje žvelgti netradiciškai, prisidėti prie renginių organizavimo, pradėti domėtis ar dalyvauti savanoriškoje veikloje. Sąlyginai kiek mažiau šio projekto dalyvių nurodė, kad po projekto kitose veiklose ar būreliuose kitose veiklose, susijusiose ar nesusijusiose su scenos menais, nepradėję dalyvauti. Turint omeny, kad šio projekto dalyviai į su menu susijusias veiklas buvo labiau įsitraukę ir iki projekto, tai nestebina.

Interviu metu mokiniai taip pat teigė po projekto ir toliau kūrė, tačiau labiausiai akcentavo *kitokį* geresnį rezultatą dėka projekto metu gautų žinių: „12 klasėj teko šimtadieniui kurti šokį, buvo ir merginų šokis, po to valsas“; „taip, [po projekto] kūriau ir mokykloje, ir universitete. **O prieš projektą?** Taip. Projektas nelabai ką pakeitė, tačiau kai sužinai daugiau dalykų – kyla pats lygis“; „pravertė tikrai, ypatingai tos improvizacijos, kūrybiškumas, žiūrėjimas kitu kampu. Ypatingai mokykloje, kai reikia kažkokią užduotį atlikti, pristatymą padaryti. Norisi visą laiką pažvelgti originaliau, padaryti kitaip“. Nemažai interviu dalyvių taip pat teigė, kad „Menų spaustuvė“ projektas paskatino atvirumą įvairioms naujoms patirtims, pavyzdžiui savanorystei: „na, prisidėjo ir tai, kad mes esame iš Vilniaus, ir Menų spaustuvė yra Vilniuje, ir aš bei nemažai mano kolegų iš mano ir kitų Vilniaus mokyklų liko ir pradėjo bendradarbiauti su Menų spaustuve. Aš jau tais pačiais metais pradėjau ten savanoriauti. Iš to per pažintis, per rekomendacijas patekau ir į Sirenų tarptautinį festivalį, po to savanoriauau dramos teatre, po to pakvietė dirbti, dabar dirbu su Sirenų festivaliu“; „tenka, dalyvauju. Kaip visuomet, bėgimas, žygiai, maisto bankas. **Dalyvaudavai prieš projektą?** Ne. **O kas pasikeitė?** Pats projektas gal tiesiogiai neprisidėjo, bet pasidariau atviresnė kažkokiai naujai veiklai, pradėjau pati ieškoti naujų veiklų, būrelių“; „mums visą laiką siūlydavo – eikite budėti, paduoti paltus, po to – pažiūrėti spektaklius. Kažkaip numodavau ranka. O dabar atrodo – eisiu, kad tik kažką pamatyti, išgirsti kažką naujo. Daugiau laiko praleidžiu teatre nei anksčiau“.

Kalbant apie „Menų spaustuvė“ projektą moksleivių ateities planams, nemaža dalis respondentų teigė, kad projektas padaršino, paskatino rimčiau svarstyti scenos menus, kaip ateities specialybę, tuo tarpu keletas vyresnių respondentų teigė projekto paskatinti įstoję studijuoti su scenos menais susijusias disciplinas: „šiek tiek pasikeitė. Iš pradžių galvojau, ar rimčiau studijuoti šokį, bet ir dramą lankiau... tai man po tos stovyklos buvo „viskas, noriu tik to“; „buvo kuriems tikrai patiko ir įstojo kažkur su režisūra ar su aktoriniu“; „paskui, kai susipažinau su pačia teatro virtuve, supratau, kad teatras nėra hobis, tai tikras darbas, kuris yra įdomus, besikeičiantis. Galbūt tai būtų visai geras ateities planas“; „tai mano planas B. Šiaip planuoju ateitį sieti su tiksliais mokslais, bet jei planas A neišdegs, scenos menai bus tas planas B“; „studijuuju šokio pedagogiką“; „dabar įstojau Klaipėdoje į aktorinį, į vaidybą. **Kaip manai, projektas tam turėjo įtakos?** Manau, kad taip, nes tuo metu aš buvau kaip ir neapsisprendus. Po to mane labai įtraukė į tuos menus, užkabino ir dar didesnis susidomėjimas atsirado. Pagalvojau čia gera, aš norėčiau čia būt“; „[šis projektas] padaršino [sieti ateitį su scenos menais]. Ir iš dėstytojų pusės – nes mes po to apie tai ir kalbėjome. Tai buvo didelis padaršinimas“. Tuo tarpu mokytojai FGD metu taip nurodė pavyzdžių, kai po projekto mokiniai ateities specialybę pradėjo sieti ar susiejo su scenos menais. Anot mokytojų, projektas „Menų spaustuvė“ daugeliui mokinių buvo gera proga pasitikrinti, geriau susipažinti su darbo šioje srityje specifika ir realijomis: „į kino industriją įstojo Anglijoje“; „dramaturgiją studijuoja“; „pasirinko būti teatro mokytoja“; „viena mergaitė nusprendė pailsėti šiais metais, bet stos į kūrybines industrijas“; „taip jie pasitikrino, patobulėjo, savo kryptį pamatė, galėjo išsirinkti kas artimiausia, gal svarstė, nežinojo dar“.

Analizuojant kiekybinio tyrimo duomenis, pastebima, kad su scenos menais projekte norėjusieji susipažinti ir iki projekto nelabai žinoję apie scenos menus, projektui pasibaigus dažniau nurodė pradėję dalyvauti kitose, su scenos menais nesusijusiose, meninėse veiklose. Su scenos menais susijusiose veiklose, būreliuose, pradėję dalyvauti kiek dažniau nurodė ir teoriniuose seminaruose, ir kūrybinėse dirbtuvėse dalyvavę projekto dalyviai, vaikinai bei menine veikla ir dabar užsiimančys projekto dalyviai.

7.3 Projektų veiklų įtaka bendrosioms kompetencijoms

Analizuojant apklaustų dalyvių projekto „Mokausi iš kino“ įtakos bendrosioms kompetencijoms vertinimus, pastebima, kad projektas turėjo didelę įtaką visų tiriamų gebėjimų sustiprinimui, atskleidimui (didžioji dauguma (82%-86%) dalyvių teigia, kad projektas daugiau ar mažiau sustiprino gebėjimus). Kiek labiau projekto veiklos sustiprino dalyvių smalsumą, norą pažinti aplinką, kūrybiškumą, gebėjimus kitaip pažvelgti į įprastus dalykus, gebėjimą savarankiškai dirbti, mokytis, pagerino bendravimo įgūdžius bei gebėjimą improvizuoti. Labai sąlyginai kiek mažesnę įtaką projektas „Mokausi iš kino“ turėjo jo dalyvių iniciatyvumui, konfliktų sprendimo įgūdžiams, pasitikėjimui savimi, atvirumui naujovėms.

Interviu metu kalbėdami apie projekto metu įgytus gebėjimus mokiniai labiausiai akcentavo su darbu grupėje susijusius įgūdžius (bendravimo, bendro sprendimo priėmimo gebėjimai), taip pat drąsą išsakyti savo nuomonę, priimti sprendimus, bei gebėjimą atsipalaiduoti stresinėse situacijose: „išmokau komandoje dirbti, bendrauti su žmonėm“; „labai išmokė, kad ką tu sugalvoji, tą gali paimt ir pasakyt, o ne šiaip galvot, kad čia lieva mintis ir geriau sau pasilaikyt“; „išmokau kaip eit toliau kai atsiranda tokių situacijų kai nėra viskas padėta vietoj ir turi vis tiek išmąstyti“; „bandymas surasti kažkokį vieną sprendimą, kad visiems tiktų“; „pavyzdžiui, gebėjimas atsipalaiduoti.. iš pradžių atrodo, kad tai neįmanoma, bet tu turi sugebėt visame tame ir atsipalaiduoti, nors ir žinai, kad nespėji. Atsitinka kokia visiška nesąmonė ir suprantu, kad tas rytoj man jau nieko nereikš, reikia pamiegot ir viskas bus gerai. Supranti, kad tai nėra pasaulio pabaiga, tau nereikia pulti į paniką“; „greitas mąstymas, reakcija irgi prie to paties. Kai filmuoji ir darbas vyksta tai visur reikia to greito mąstymo ir reakcijos“. „Mokausi iš kino“ mokytojams projekto įtaką bendriesiems

gebėjimams vertinti buvo gana sudėtinga, tačiau fragmentiškai minėta, kad mokiniai projekto metu patobulino tolerancijos, pakantumo kitiems gebėjimą: „nepopuliari mergaitė iš atstumtųjų, ji buvo įjungta, filmavosi. Veikloje ją įjungė“.

Kiekybinio tyrimo duomenimis kiek didesnę įtaką bendrosioms kompetencijoms projekto veiklos turėjo dalyvavusiems dirbtuvėse, mažesnę – dalyvavusiems filmų peržiūrose kino teatre. Labiau savo bendrąsias kompetencijas sustiprino ir labiau „motyvuoti“ projekto dalyviai, norėję projekte susipažinti su kino menu arba pagilinti turimas žinias; dalyviai, kurių užsiėmimai ir dabar susiję su menine veikla. Merginos kiek dažniau nei vaikinai nurodė, jog projektas sustiprino gebėjimą nuosekliai formuluoti, reikšti mintis, pagrįsti savo nuomonę, paskatino smalsumą ir norą pažinti aplinką, sužadino norą tobulėti. Jauniausi projekto dalyviai (kurie dabar yra 13-15 metų amžiaus) kiek dažniau nei vyresnieji nurodo, kad projektas sustiprino jų gebėjimą improvizuoti. Kaimuose bei mažuose miesteliuose gyvenantys projekto dalyviai dažniau nei gyvenantys didesnėse gyvenvietėse nurodė, kad projekto veiklos sustiprino jų pasitikėjimą savimi.

Interviu metu kalbant apie tai, kas padėjo įgyti įgūdžių, moksleiviai dažniausiai nurodė darbą grupėje ieškant bendrų sprendimų, išsakant savo nuomonę, sprendžiant konfliktines situacijas su vadovais ar bendramoksliais. Taip pat, anot mokinių, tam tikrų gebėjimų įgyti padėjo ir kitų dalyvių parodytas supratimas, pripažinimas taip pat įvairios užduotys projekto metu: „dirbdamas grupelėje turi dirbti su kitais, bet turi savarankiškai ir

nuosekliai išreikšti savo mintis tam, kad galėtum jas pasakyti“; „gebėjimas dirbti ir bendradarbiauti komandoje tai irgi pasitobulino, nes buvo nesklaidumas ir tarp mūsų, ir su vadovais, reikėjo kažkaip stengtis. Vis tiek bandai kažkaip susijungt, kad nesusipyktumėme, nes jau buvo įtempta kai kada“; „tiek paties scenarijaus rašymas – turėjome galvoti kūrybiškai. Aktoriai taip pat turėjo elgtis kūrybiškai – apgalvoti aprangą, elgesį“; „kai pajutau, kad esu išklašomas – atsirado noras reikštis. Jautiesi pasitikintis savimi“. Tam tikrų gebėjimų, anot mokinių, nepavyko reikšmingai patobulinti ir dėl vyraujančio grupinio darbo pobūdžio bei geros užduočių, laiko organizacijos: „kad ir tas savarankiškumas, vis tiek nebuvo taip, kad mes dirbam grynai savarankiškai, pasako tam tikras... nebuvo taip, kad mes visiškai vieni viską darytume“; „pavyzdžiui, organizuotumas, nelabai lyg ir buvo kur išmokti, nes vadovai mums viską darė. Tai tas organizuotumas tiesiog, kad ateitumėm laiku ir kažką susitartumėme, čia buvo natūralus dalykas, nebuvo taip, kad dar labiau patobulinčiau“; „greitas mąstymas ir reakcija – nebuvo būtina mąstyti greitai, galėjome mąstyti lėtai, savo nuomonę išreikšti kada norėjome“. Taip pat, mokinių nuomone, tam tikros savybės, pavyzdžiui, iniciatyvumas, organizuotumas, atsakomybės jausmas, pareiginingumas yra jau susiformavusios ir projektas tam iš principo turi mažiau įtakos: „organizuotumas, pareigingumas – aš pati nesu asmeniškai tokia, čia jau mano problema“; „pats žmogus arba yra atsakingas ir pareigingas, arba ne. Aš esu atsakinga, ir atsakingumo aš nebeatobulinau“. Dažniausiai interviu metu mokiniai teigė po projekto pritaikę įgytus ar patobulintus gebėjimus bendraujant su kitais žmonėmis, taip pat dalyvaujant įvairiose grupinėse veiklose. Dalis mokinių taip pat nurodė pritaikę bendruosius gebėjimus ir mokykloje, pamokų metu, bei toliau žiūrint ar vertinant filmus: „pasitaiko gyvenime kai reikia dirbt ir ne vienam viską galvot, išmoksti nerodyt savo asmenybės, kito nuomonės išklaust ir sprendimą bendrą surast“; „tas mintis išmoksti reikšti ir tai padeda, kad ir per pamoką lietuvių – tavęs kažko paklausia ir tu kitaip kalbi“; „kūrybiškumas ir saviraiška – lengviau mokykloje rašyti rašinėlius“; „filmus kitaip žiūri, gali matyt, kad ten kažkur tikrai negerai yra. Ne šiaip pasakyt, kad man nepatinka, bet gali argumentuot“; „pasitikėjimas savim... visur praverčia“.

Projektas „Menų spaustuvė“ taip pat turėjo didelę įtaką dalyvių bendrųjų kompetencijų stiprinimui. Didžioji dauguma dalyvavusių projekte teigia, kad beveik visi tiriami gebėjimai projekto dėka buvo atskleisti arba sustiprinti. Sąlyginai labiausiai projekto veiklos sužadino dalyvių kūrybiškumą, gebėjimą pažvelgti į dalykus kitaip, atvirumą naujovėms ir gebėjimą jas įsisavinti, norą tobulėti. Kiek mažesnę įtaką projekto veiklos turėjo dalyvių gebėjimams nuosekliai formuluoti mintis, pagrįsti nuomonę, sugebėjimą vertinti, pasverti „plusus“ ir „minusus“, spręsti konfliktus. Interviu metu kalbėdami apie įgytus bendruosius gebėjimus dauguma respondentų nurodė su bendravimu įgytus gebėjimus: konfliktų sprendimo, kompromiso paieškos, tolerancijos, empatijos, prisitaikymo prie kito žmogaus bei atsakingumo dirbant poroje. Taip pat fragmentiškai minėta, kad projektas padėjo išmokti mokytis: „aš kai esu labai karštakošė, tai man būdavo sunku, bet išmokau ne kaip reikia prigesinti konfliktą, bet kai išspręsti, išeiti į kompromisą“; „gal čia jau tolerancija prasideda, bet sugebėdavai suprasti kaip kitas žmogus jaučiasi, ne visi drąsūs ant scenos, ne visi drąsūs vaidinti, pasirodyti prieš kitus žmones“; „prisitaikymas prie kito žmogaus – kaip ir scenoje, tu negali nusodinti kito žmogaus, jei jam sunkiau sekasi, tu turi padėti“; „kažkaip išmokau pakantumo, nereikia veltis į konfliktus, reikia išklausti kitą žmogų ir jo

nuomonę gerbti“; „vienas didžiausių dalykų – mokėjimas mokytis. Išmoksti žiūrėti, girdėti“; „atsakingumas, tuo labiau, kad dirbame su kitais žmonėmis. Nes kai šoki gali ir susižeisti. Kažkaip išaugo ir atsakingumo jausmas“. Projekto „Menų spaustuvė“ metu mokinys lydėjusių mokytojų nuomone, mokiniai projekto metu įgijo kūrybiškumo, drąsos, bendravimo ir bendro darbo su nepažįstamais žmonėmis įgūdžių bei tolerancijos, pasitikėjimo savimi: „pasitikėjimo, kad aš galiu, mane ar mano nuomonę priims, nebūsiu sukritikuotas“; „suprato, kad visi vienodi“; „įgijo drąsos bandyti, daryti“; „mokiniai seniau padarydavo ir paslėpdavo, o čia jie dalindavosi, rodydavo kitiems, nebijojo“; „išmoko kūrybiško priėjimo“.

Kiekybinio tyrimo duomenimis gebėjimą improvizuoti, dalyvaudami projekto veiklose, sustiprino tie projekto dalyviai, kurie iki projekto apie scenos menų nelabai žinojo ir projekto metu tikėjosi daugiau sužinoti. Dalyvavusieji ir teoriniuose seminaruose, ir kūrybinėse dirbtuvėse sustiprino imlumą ir atvirumą naujovėms, gebėjimą greitai jas įsisavinti, gebėjimą dirbti ir bendradarbiauti komandoje, sužadino iniciatyvumą, kūrybišką požiūrį į aplinką, sumažino scenos baimę. Dalyvavusieji tik kūrybinėse dirbtuvėse kiek dažniau nurodo, kad projekto veiklos padėjo jiems išmokti dirbti komandoje, sustiprino organizacinius įgūdžius bei iniciatyvumą. Šiauliuose gyvenantys projekto dalyviai kiek dažniau nurodė, kad projekto veiklos sustiprino jų organizacinius gebėjimus. Merginos kiek dažniau nei vaikinai nurodė, kad projektas sužadino jų smalsumą bei norą tobulėti.

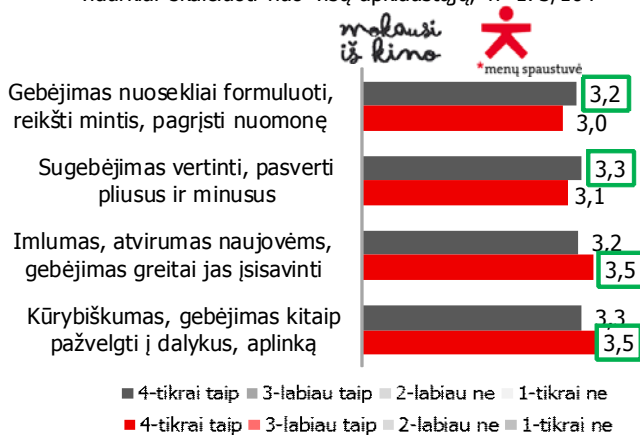
Interviu metu aptariant tai, kas projekto „Menų spaustuvė“ metu respondentų nuomone padėjo įgyti įvairių gebėjimų dauguma nurodė, kad tai buvo konkrečios šiems įgūdžiams lavinti skirtos užduotys, praktiniai užsiėmimai, darbas grupėse bei didelis vadovų dėmesys įvairių bendrųjų gebėjimų lavinimui: „buvo užduotis – yra konfliktas ir reikėjo tą konfliktą spręsti, reikėjo išmokti prigesinti konfliktą“; „kūrybiškumą ir saviraišką lavint padėjo tos individualios užduotys“; „kai būdavo aptarimai mūsų darbų, reikėdavo kiekvienam pasisakyti, visą laiką tokią kaip ir recenziją darydavom, kiekvienas pasakydavom“; „gebėjimas improvizuoti – būdavo užduotys, kurias tu gaudavai čia ir dabar, ir stebint žmonių improvizuodavai. Mokeisi improvizuoti čia ir dabar, nepasimesti“; „mes kiekvieną darbėlį, kiekvieną penkių minučių improvizaciją aptarinėdavome, beveik kiekvieno buvo prašoma pasisakyti, nemanau, kad buvo bent vienas žmogus, kuris per tas aštuonias dienas išvis nepasisakė. Manau, kad kiekvienas pasisakė bent po dvidešimt kartų – buvai priverstas mąstyti, kalbėti prieš kitus ir nebijoti“; „režisierė visuomet stengėsi išskirti pažįstamus žmones kiekvieną kartą pergrupuodama grupes, kiekvienai 3-5 minučių užduočiai – vis kita grupė, kad dirbtum kitaip. Tu maišaisi su žmonėmis ir bandai susibendravti, dirbti – tai priverčia suprasti kitus“. Taip pat, anot mokinių, gebėjimus lavinti padėjo darbo grupėse organizavimo principai (nuolatinis partnerių keitimas), taip pat – kitų dalyvių tolerancija bei galimybė susipažinti su kitokiais, kitų miestų, tautybių dalyviais: „šiaip esu įpratusi, kad kažką pažįstu, o ten mes buvome dviese, tad stengėmės susipažinti su visais“; „tolerancija aplinkai ir žmonėms – todėl, kad ten buvo ir rusakalbių. Tikrai susibendravau su jais, tapome gerais draugais, labiau patobulinau savo toleranciją kitiems. **Čia mažiau tenka susidurti su rusakalbiais?** Čia gal net nesu susidūrusi, Panevėžyje“; „buvo nemažas susiskaldymas – vilniečiai labai keistai žiūrėjo į ne vilniečius. Ir mūsų požiūris visiškai pasikeitė. Per laiką atrandi kitas manieras, kitas charakterio savybes, kurios patinka...“.

Kaip ir projekto „Mokausi iš kino“, taip ir projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai kalbėdami apie tai, kodėl projekto metu tam tikrus įgūdžius patobulino mažiau ar iš viso nepatobulino kaip pagrindinę priežastį nurodė tai, kad dalį ypač su asmenybe susijusių įgūdžių (atsakingumas, iniciatyvumas) jie jau ir taip turėjo arba šiems įgūdžiams tobulinti projekto metu nebuvo progos: „dauguma sakė, kad įgijo labai daug pasitikėjimo savimi, bet aš jau tokia atėjau į tas kūrybines dirbtuves“; „pasitikėjimą savimi, organizuotumą, komunikabilumą aš jau turėjau. Gebėjimas savarankiškai mokytis, tobulėti lygiai taip pat. Iniciatyvumas taip pat nepatobulėjo todėl, kad ir taip buvo“; „šias savybes turėjau su savimi atsinešusi, nebuvo kažkas naujo“; „[savarankiško darbo] nebuvo, nes ten buvo grupinis [darbas]. Savarankiško darbo turėjo dramaturgai“; „atsakingumas, pareiškimas – galbūt net nebuvo vietos kur jį tobulinti, reikėjo nebent ateiti laiku į paskaitą. Nebuvo ir jokios situacijos, kur reikėtų priimti sprendimą“. Taip pat fragmentiškai minėta, kad kartais tam tikrus įgūdžius patobulinti trukdė drovumas ar pernelyg didelis tempas: „kažkaip vis tiek kartais būna nedrąsu. Pritrūko to kažkiek. Būdavo kartais taip sunku bendrauti, nes esi pavargęs, nieko nebenori“.

Kalbant apie projekto „Menų spaustuvė“ metu gautų bendrųjų kompetencijų pritaikymą, mokiniai interviu metu teigė, kad šiuos gebėjimus po projekto pritaikė savarankiškai ar su grupe kuriant, įgyvendinant su scenos menais susijusias veiklas, taip pat – ypatingai bendraujant su kitais, mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis, dirbant grupėje bei dalyvaujant klasės, mokyklos ar universiteto veiklose: „pravertė būnant spektakliuos, vaidinant, vedant renginius, dingo scenos baimė, nebeliko sienos tarp tavęs ir žiūrovo“; „bendravimas su kitais žmonėmis labiausiai pasikeitė, daugiau atvirumo. Pradėjau labiau stebėti kitus žmones, jų elgseną, kūno kalbą, kalbėseną. Iš menų spaustuvės atėjo tas suvokimas, kad kiekvienas žmogus labai

unikalus"; „tikrai pravertė. Savarankiškai mokytis ir tobulėti, kolegijoje ar universitete vis tiek turi savarankiškai viską mokėti"; „vis tiek tenka būti žmonių grupėje, kažkokia bendra veikla, kad ir darbas klasėje, kokie renginiai ar šiaip sprendimo priėmimas. Tas mokėjimas dirbti vieniems su kitais, komunikabilumas yra žiauriai naudinga"; „mokykloje – komunikabilumas... Nežinau, ar tapau aktyvesnis, bet stengiausi, kad bendravimas su žmonėmis, kurie nėra tokie artimi ar mėgstami, pasikeistų"; „po projekto per pamokas, atrodo, pradėjau drąsiau siūlyti savo sprendimus, rašyti kažką"; „prieiti prie žmogaus ir tiesiog su juo bendrauti“.

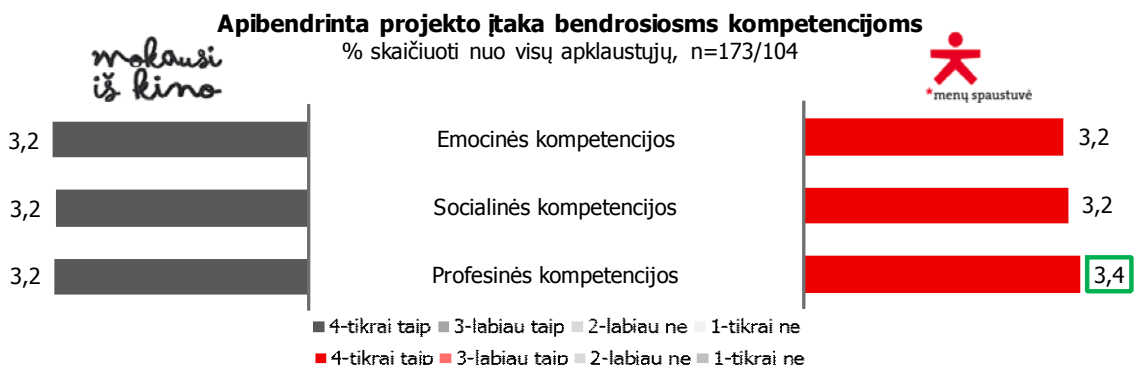
Projekto įtaka gebėjimų stiprinimui, atskleidimui
vidurkiai skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173/104

Lyginant abiejų projektų įtaką dalyvių gebėjimų stiprinimui ar atskleidimui, pastebima, kad iš esmės projektai daugeliui gebėjimų turėjo panašią įtaką. Tik vertinant kelis gebėjimus projektų vertinimai išsiskyrė: „Mokausi iš kino“ atveju projekto veiklos kiek didesnę įtaką turėjo dalyvių gebėjimui nuosekliai formuluoti mintis, pagrįsti savo nuomonę bei gebėjimui vertinti, pasverti „plusus“ ir „minusus“; projekto „Menų spaustuvė“ veiklos labiau sustiprino dalyvių atvirumą naujovėms bei kūrybiškumą, gebėjimą į aplinką pažvelgti kitaip.

Siekiant apibendrinti projektų įtaką bendrosioms dalyvių kompetencijoms, bendrosios kompetencijos suskirstytos į tris grupes: (1) emocines, (2) socialines, (3) profesines. „Emocinėms“ kompetencijoms priskiriamas gebėjimas nuosekliai formuluoti bei reikšti mintis, pagrįsti nuomonę; gebėjimas vertinti, pasverti „plusus“ ir „minusus“; gebėjimas savarankiškai mąstyti, mokytis, tobulėti; imlumas, atvirumas naujovėms, gebėjimas jas greitai įsisavinti. „Socialinėms“ kompetencijoms priskiriamas komunikabilumas, bendravimo įgūdžiai; gebėjimas dirbti ir bendradarbiauti komandoje; smalsumas, noras pažinti aplinką; tolerancija aplinkai ir žmonėms; konfliktų sprendimo įgūdžiai; organizuotumas; iniciatyvumas. „Profesinės“ kompetencijos apima atsakingumą ir pareigingumą; pasitikėjimą savimi; gebėjimą improvizuoti; norą nuolat tobulėti; kūrybiškumą, gebėjimą kitaip pažvelgti į aplinką.

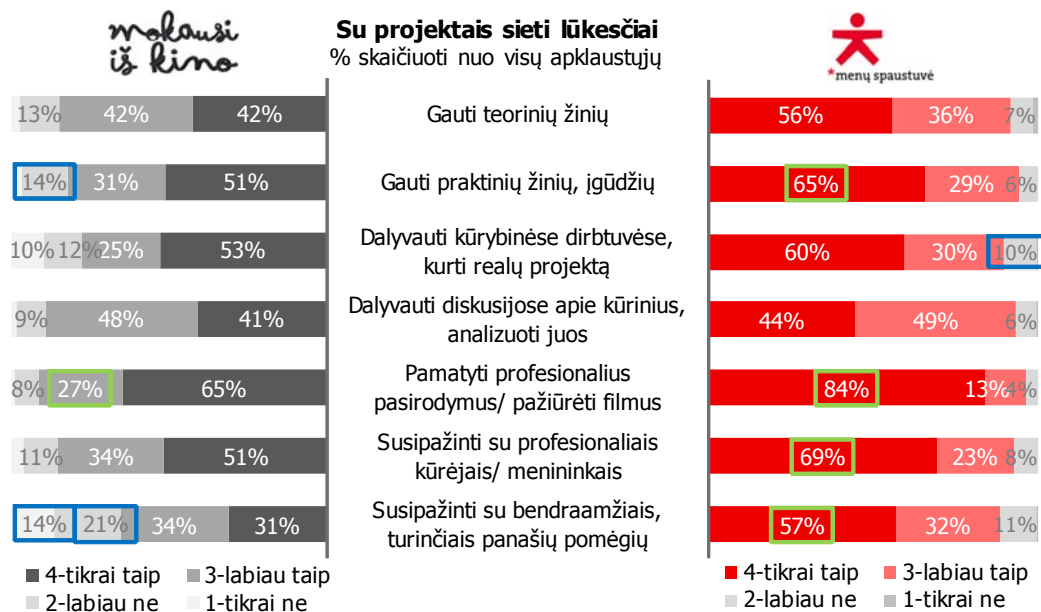
Tyrimo rezultatai rodo, kad projekto „Mokausi iš kino“ veiklos turėjo panašią įtaką visoms dalyvių kompetencijoms – emocinėms, socialinėms ir profesinėms. Projekto „Menų spaustuvė“ veiklos kiek didesnę įtaką turėjo profesinėms dalyvių kompetencijoms. Abiejų projektų įtaka emocinėms ir socialinėms dalyvių kompetencijoms yra panaši.

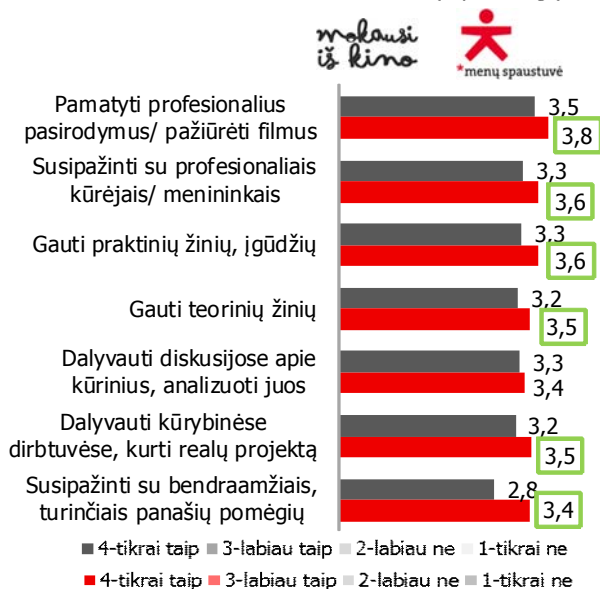

8. Su projektais sietų lūkesčių pateisinimas

Labiausiai abiejų projektų dalyviai tikėjosi pamatyti profesionalų atliekamus teatro, šokio spektaklius ar pažiūrėti filmus, susipažinti su profesionaliais menininkais ar filmų kūrėjais, gauti praktinių žinių, įgūdžių, reikalingų scenos menams ar filmams kurti, dalyvauti kūrybinėse dirbtuvėse, kuriant realius scenos menų ar kino projektus. Abiejų projektų dalyviai mažesnius lūkesčius siejo su pažintimis su panašius pomėgius turinčiais bendraamžiais, dalyvavimu diskusijose, teorinėmis žiniomis apie kiną ar scenos menus.

Su projektais sieti lūkesčiai
vidurkiai skaičiuoti nuo visų apklaustųjų

Scenos menų edukacijos projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių beveik visi tiriami lūkesčiai buvo kiek didesni nei kino meno edukacijos projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių lūkesčiai. Tik su diskusijomis apie matytus kino filmus ar scenos menų kūrinius siejami projektų dalyvių išankstiniai lūkesčiai buvo tokie patys.

Analizuojant su projektais sietus lūkesčius pagal kitas dalyvių charakteristikas, pastebimos tokios tendencijos:

projektas „Mokausi iš kino“:

- dalyvavusieji kūrybinėse kino dirbtuvėse kiek dažniau nei kiti projekto dalyviai tikėjosi projekte gauti teorinių ir praktinių žinių bei įgūdžių apie kiną ir jo kūrimą;
- susipažinti su profesionaliais kino kūrėjais tikėjęsi kiek dažniau nurodė dalyvavusieji filmų peržiūrose atvykus „Kino busui“ ir kūrybinių dirbtuvių dalyviai;

- projekto dalyviai, projekto metu norėję susipažinti su kino menu ar pagilinti esamas žinias ir įgūdžius, dažniau nurodo tikėjęsi projekte gauti teorinių ir praktinių žinių bei įgūdžių apie kiną ir jo kūrimą bei susipažinti su profesionaliais kino kūrėjais. Tuo tarpu, projekte norėję tiesiog gerai praleisti laiką, kiek dažniau nei kiti norėjo pasižiūrėti filmų;
- kaimuose ir mažuose miesteliuose gyvenantys mokiniai kiek dažniau nei kiti nurodė tikėjęsi susipažinti su profesionaliais kino kūrėjais;
- su filmų analize, diskusijomis didesnius lūkesčius siejo vyresni apklausti projekto dalyviai (16-20 metų amžiaus).

projektas „Menų spaustuvė“:

- mokiniai, jau turėję žinių apie scenos menus, o projekte žinias ir įgūdžius norėję pagilinti, didesnius lūkesčius siejo su kūrybinėmis dirbtuvėmis; apie scenos menus nieko nežinoję ir norėję susipažinti su scenos menais projekte, didesnius lūkesčius siejo su teorinėmis ir praktinėmis žiniomis, reikalingomis kurti scenos menus, bei kūrybinėmis dirbtuvėmis;
- projekte dalyvavusios merginos kiek dažniau nei vaikinai projekte tikėjosi susipažinti su profesionaliais menininkais bei pamatyti profesionalų atliekamus pasirodymus;
- projekto dalyviai, kurių veiklos ir dabar susijusios su menu, kiek didesnius lūkesčius nei dabar su menu nesusių projekto dalyviai, siejo su dalyvavimu diskusijose apie scenos menų kūrinius, jų analize.

Apibendrintai vertinant, galima teigti, kad projektai, daugiau ar mažiau, tačiau *patenkino* jų dalyvių lūkesčius. Kiek labiau dalyvių lūkesčius pateisino projektas „Menų spaustuvė“. 39% projekto „Mokausi iš kino“ bei 60% projekto „Menų spaustuvės“ dalyvių turėtų lūkesčius projektai puikiai pateisino arba net viršijo. Tuo tarpu lūkesčiai buvo labiau pateisinti nei nepateisinti kas antro (54%) projekto „Mokausi iš kino“ dalyvio bei kiek daugiau nei trečdalis projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių. Tik pavieniai abiejų projektų dalyviai nurodė, kad projektai jų lūkesčių nepateisino.

Projektas „Mokausi iš kino“ kiek labiau pateisino lūkesčius tų dalyvių, kurių veiklos su menu susijusios ir dabar. Projektas „Menų spaustuvės“ kiek labiau pateisino lūkesčius dalyvavusių ir teorinių seminarų cikle su spektaklių peržiūromis, ir kūrybinėse dirbtuvėse, arba dalyvavusių tik kūrybinėse dirbtuvėse. Dalyvavusių tik teoriniuose seminaruose su spektaklių peržiūromis bendri su projektu susiję lūkesčiai buvo pateisinti kiek mažiau.

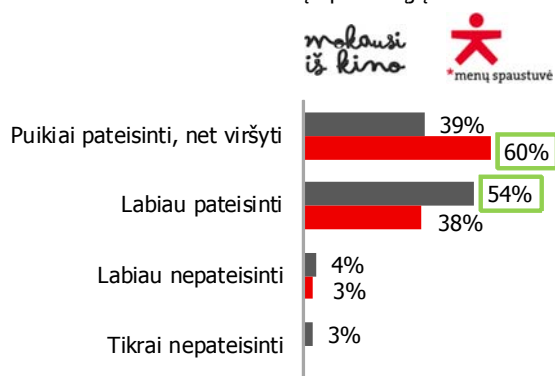
Projektas „Menų spaustuvės“ kiek labiau pateisino lūkesčius dalyvavusių ir teorinių seminarų cikle su spektaklių peržiūromis, ir kūrybinėse dirbtuvėse, arba dalyvavusių tik kūrybinėse dirbtuvėse. Dalyvavusių tik teoriniuose seminaruose su spektaklių peržiūromis bendri su projektu susiję lūkesčiai buvo pateisinti kiek mažiau.

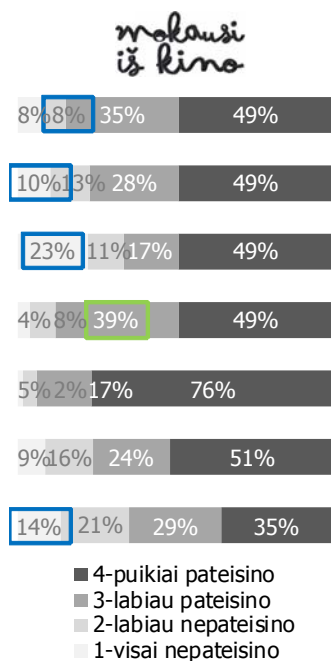
Labiausiai abiejų projektų dalyvių lūkesčius pateisino pamatyti profesionalų atliekami scenos menų pasirodymai („Menų spaustuvės“ atveju) bei matyti filmai („Mokausi iš kino“ atveju).

„Menų spaustuvės“ projektų dalyvių lūkesčius labai pateisino ir matytų pasirodymų aptarimas diskusijose bei gautos teorinės žinios. Kiek mažiau šio projekto dalyvių lūkesčius pateisino pažintis su profesionaliais menininkais bei realaus scenos menų projekto kūrimas. Projekto „Mokausi iš kino“ dalyviai nurodo, kad kiek mažiau jų lūkesčiai pasiteisino pažindinantis su panašių pomėgių turinčiais bendraamžiais.

Bendras lūkesčių pateisinimo vertinimas

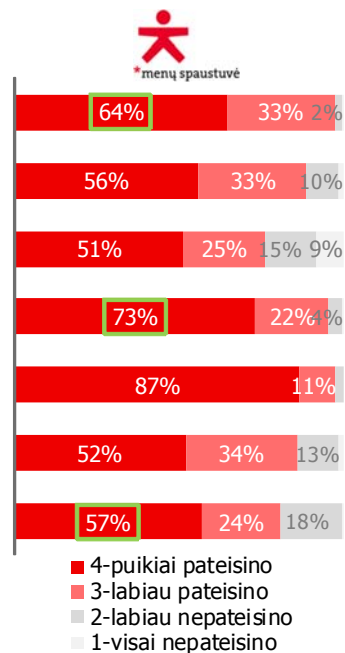
% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų

Lūkesčių pateisinimas
% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų

- Gavo teorinių žinių
- Gavo praktinių žinių, įgūdžių
- Dalyvavo kuriant realų projektą
- Dalyvavo diskusijose apie kūrinis, analizavo juos
- Pamatė profesionalius pasirodymus/pažiūrėjo filmus
- Susipažino su profesionaliais kūrėjais/ menininkais
- Susipažino su bendraamžiais, turinčiais panašių pomėgių

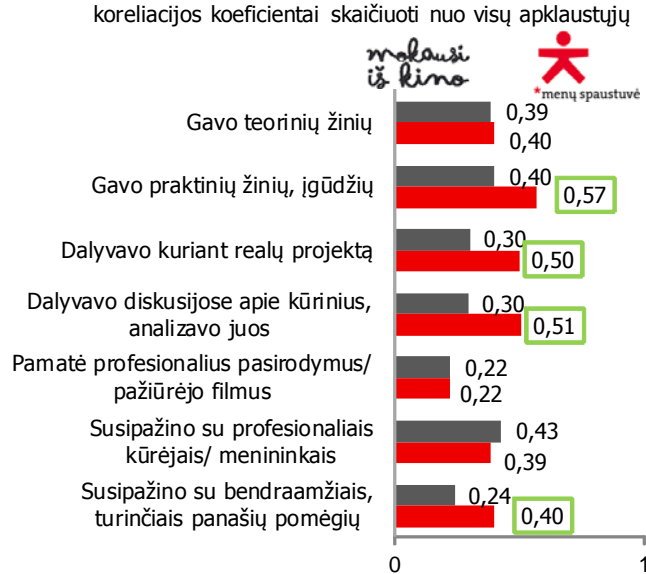

Projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių lūkesčius projektas pateisino kiek labiau nei projekto „Mokausi iš kino“ projekto dalyvių lūkesčius. Tik abiejų projektų dalyvių lūkesčiai, siejami su pažintimis su profesionaliais menininkais ar filmų kūrėjais bei kūrybinėmis dirbtuvėmis, buvo patenkinti panašiai.

Lūkesčių pateisinimas
vidurkiai skaičiuoti nuo visų apklaustųjų

Konkrečių lūkesčių pateisinimo įtaka bendrų lūkesčių pasiteisinimo vertinimui
koreliacijos koeficientai skaičiuoti nuo visų apklaustųjų

Bendrajam teigiamam projekto „Mokausi iš kino“ lūkesčių pateisinimo vertinimui didesnę teigiamą įtaką turėjo mokinių pažinties su profesionaliais kino kūrėjais, praktinių bei teorinių žinių gavimo lūkesčių pateisinimo vertinimas. Mažiausią įtaką teigiamam bendrajam projekto lūkesčių patenkinimo vertinimui turėjo teigiamas lūkesčių, siejamų su filmų peržiūra, vertinimas.

Bendrajam teigiamam projekto „Menų spaustuvė“ lūkesčių pateisinimo vertinimui didesnę teigiamą įtaką turėjo teigiamas praktinių žinių, reikalingų scenos menams kurti, gavimo bei dalyvavimo diskusijose ir kūrybinėse dirbtuvėse lūkesčių pateisinimo vertinimas. Mažiausią įtaką teigiamam bendrajam projekto lūkesčių patenkinimo vertinimui turėjo teigiamas lūkesčių, siejamų su profesionalių menininkų atliekamų pasirodymų peržiūra, vertinimas.

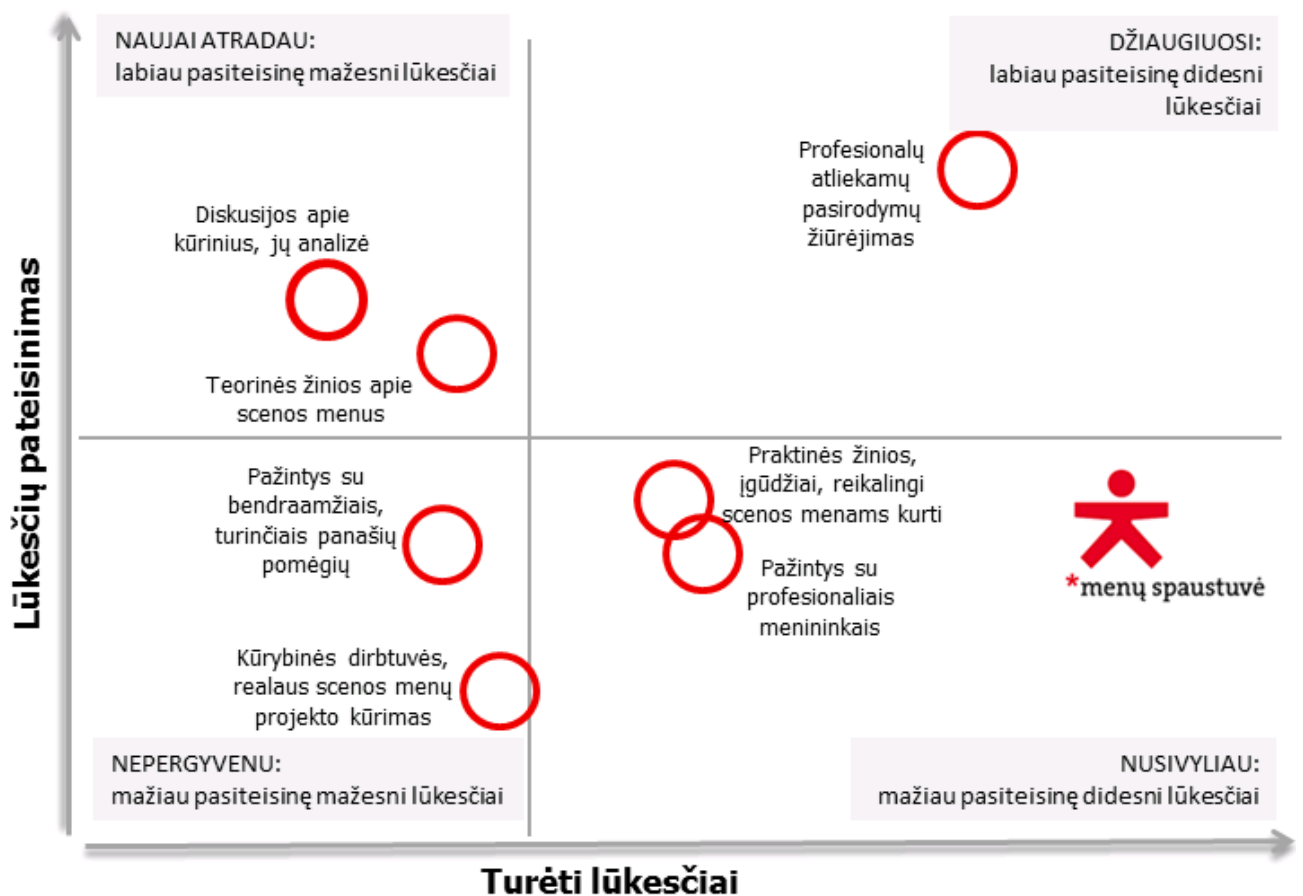
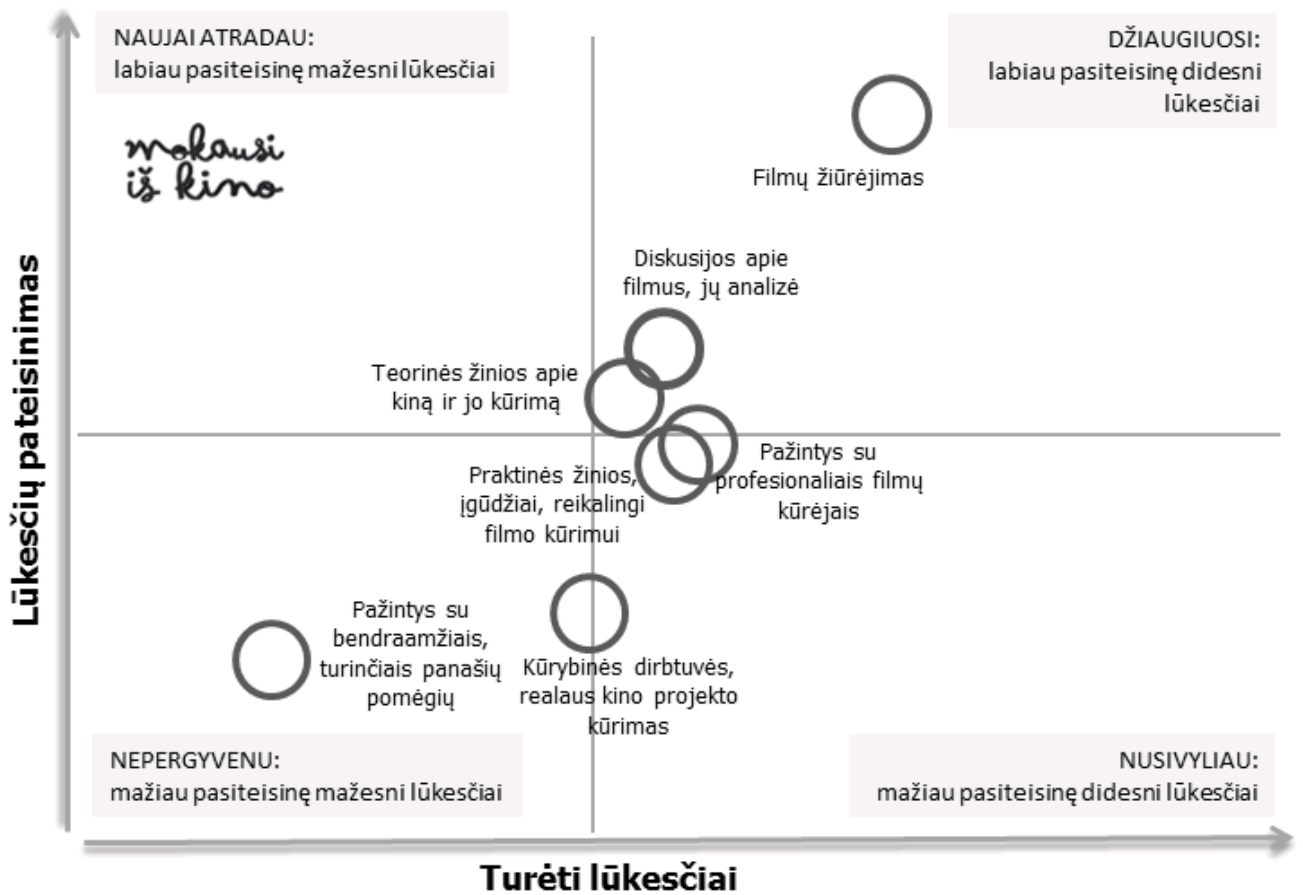
Pastebima ir tai, kad teigiamam bendrajam „Menų spaustuvės“ projekto vertinimui praktinių žinių gavimo, dalyvavimo diskusijose bei kūrybinėse dirbtuvėse, pažinčių su panašius pomėgius turinčių bendraamžių vertinimas turėjo didesnę įtaką nei bendrojo projekto „Mokausi iš kino“ lūkesčių vertinimui.

Siekiant išsamiau įvertinti tai, kokius išankstinius, su projektais sietus lūkesčius, dalyviai turėjo ir kurie iš jų buvo patenkinti, toliau ataskaitoje pristatomos lūkesčių pateisinimo analizę apibendrinančios matricos. Kiekvienas iš lūkesčių gali patekti į vieną iš šių segmentų:

- „DŽIAUGIUOSI: labiau pasiteisinę didesni lūkesčiai“: tai yra su projektu sieti dideli lūkesčiai, kurie buvo puikiai patenkinti arba net viršyti;
- „NAUJAI ATRADAU: labiau pasiteisinę mažesni lūkesčiai“: su projektu sieti mažesni lūkesčiai, kurie, netikėtai, labiau pasiteisino;
- „NEPERGYVENU: mažiau pasiteisinę mažesni lūkesčiai“: su projektu sieti sąlyginai mažesni lūkesčiai, kurie mažiau ir pasiteisino;
- „NUSIVYLIAU: mažiau pasiteisinę didesni lūkesčių“: su projektu sieti dideli lūkesčiai, kurie, deja, nepasiteisino.

Projekto „Mokausi iš kino“ atveju galima išskirti kelis lūkesčius: (1) didelius lūkesčius projekto dalyviai siejo su filmų peržiūra ir šie jų lūkesčiai buvo labai gerai pateisinti, (2) ir atvirkščiai: sąlyginai mažiausiai projekto dalyviai tikėjosi iš naujų pažinčių su panašius pomėgius turinčiais bendraamžiais ir šie lūkesčiai buvo mažiau patenkinti. Su kitomis projekto veiklomis projekto dalyviai siejo sąlyginai vidutiniškus lūkesčius ir tie lūkesčiai sąlyginai vidutiniškai buvo patenkinti.

Projekto „Menų spaustuvė“ atveju situacija kiek kitokia. Čia projektai pagal du analizuojamus kriterijus yra labiau diferencijuoti į keturis sektorius. Tai galima sieti su tuo, kad šio projekto dalyviai turėjo didesnes išankstines su scenos menais siejamas žinias bei didesnius su projekto veiklomis sietus lūkesčius. *Pasidžiaugti* šiuo atveju galima tuo, kad sąlyginai didesni dalyvių lūkesčiai, sieti su profesionalų atliekamų pasirodymų peržiūromis, buvo labai gerai pateisinti. Taip pat teigiamu projekto pasiekimu galima laikyti ir tai, kad projekto metu dalyviai *atrado naujų*, jiems netikėtų patirčių: su kūrybinės analizės bei aptarimo ir teorinėmis žiniomis sieti lūkesčiai buvo viršyti. Tačiau projekto dalyviai kiek *nusivylė*, kuomet jų su praktinėmis žiniomis bei įgūdžiais, reikalingais kurti scenos menus, bei pažintimis su profesionaliais menininkais sieti lūkesčiai buvo patenkinti mažiau nei vidutiniškai. Dėl mažiau patenkintų su kūrybinėmis dirbtuvėmis bei pažintimis su panašių pomėgių turinčiais bendraamžiais siejamų lūkesčių projekto dalyviai *nepergyvena*, nes didelių lūkesčių su šiais projektų veiklų aspektais ir neturėjo.

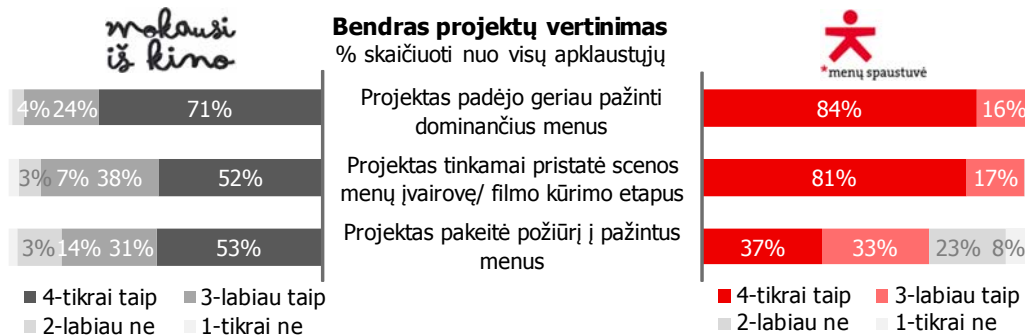
Pokalbių su „Menų spaustuvė“ projekto dalyviais metu, absoliuti dauguma respondentų nurodė, kad projektas viršijo turėtus lūkesčius. Daugumą respondentų labiausiai nustebino kūrybinės dirbtuvės. Anot respondentų, projekto pradžioje jie nesitikėjo gauti tiek daug praktinės patirties, tokio užduočių ir veiklos intensyvumo bei sulaukti profesionalių menininkų dėmesio: „ta visa veikla su visais tais užsiėmimais. Tu visada turėdavai kažką veikti. Su draugais būdavo susitinku, sako „tu tokia pavargusi atrodai, kas tau buvo?“, o aš sėdžiu laiminga, man taip patikdavo“; „atrodė bus eiliniai kažkokie užsiėmimai, kažkas nelabai įdomaus, įtraukiančio. O čia buvo aukštas lygis. Profesionalai, kurie su mumis dirbo, vien ta speciali erdvė aplink“; „pačios dirbtuvės iš tikro buvo gana netikėtos, labai gerai, įdomiai sukonstruotos. Tikėjausi kažkokio tokio teatrinio pajutimo arba teorinio pagrindo... Iš tikro galbūt pačių dirbtuvių ir nesitikėjau, maniau, kad daugiausiai dėmesio bus skiriama teorinėms paskaitoms“; „tikėjomės tiesiog atokvėpio nuo mokslų, o gavome visai nemažai patirties“.

„Mokausi iš kino“ projekto dauguma dalyvių pokalbių metu taip pat nurodė, kad projektas viršijo jų lūkesčius labiausiai kūrybinių dirbtuvių dėka. Anot respondentų, procesas buvo daug įdomesnis ir linksmesnis, nei jie tikėjosi, suteikė galimybę išbandyti įvairias roles kuriant filmą bei pamatyti procesą iš arti: „galvojau, kad čia bus toks rimtas darbas, kur sėdėsi, o ten taip linksma, mes galėjom patys reikštis, galėjom viską. Ta prasme, negalvojau, kad mes ten taip lygiai bendrausim visi su visais dėstytojais, vadovais“; „tikrai nemaniau, kad dabar čia sėdėsiu ir pasakosiu kaip buvau režisierė“; „negalvojau, kad teks pabūti ir operatoriumi – tai labai nustebino. Dar nesitikėjau, kad dirbsime ir kolektyve – galvojau, kad kažką darysime atskirai“; „nesitikėjau, kad galėsime viską pamatyti, kaip viskas vyksta, pačiupinėti tuos visus daiktus, pamatyti, kaip filmuojama“. Analizuojant „Mokausi iš kino“ dalyvių vertinimą galima pastebėti, kad šiek tiek mažesnę įspūdį projektas paliko tiems respondentams, kurie jame dalyvavo nebe pirmą kartą bei tiems, kurie apie projektą jau buvo girdėję iš ankstesnių projekto dalyvių.

9. Bendrasis projektų vertinimas

9.1 Projektų poveikis pažinimui

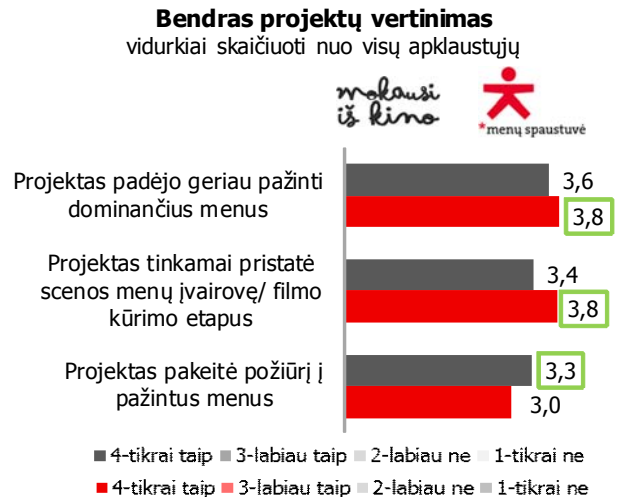
Didžioji dauguma abiejų projektų dalyvių projektus vertina labai gerai: projektai jų dalyviams padėjo geriau pažinti dominančius menis, supažindino su scenos menų įvairove ar filmų kūrimo etapais. Vertindami, ar projektai pakeitė požiūrį į dominančius menis, kiek didesnė dalis projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių nurodė, kad jų buvęs požiūris į scenos menis ar į kino meną nepakito: taip teigia 31% „Menų spaustuvės“ ir 17% „Mokausi iš kino“ projektų dalyvių.

Galime kelti prielaidą, kad šiam vertinimų skirtumui, vėlgi, įtakos turėjo skirtingos išankstinės su projektų veiklomis susijusios projektų dalyvių žinios ar įgūdžiai. „Menų spaustuvės“ projekto dalyvių žinios ir įgūdžiai iki projekto, tikėtina, buvo didesni nei projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių žinios ir įgūdžiai, todėl jų požiūris į scenos menis pasikeitė mažiau.

Projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai kiek geriau įvertino tai, kaip projektas pristatė scenos menų įvairovę bei tai, kad projekto veiklos padėjo geriau pažinti scenos meną.

Tyrimo rezultatai taip pat atskleidžia tai, kad bendrasis projekto „Mokausi iš kino“ vertinimas priklauso nuo išankstinės šio projekto dalyvių motyvacijos: tie dalyviai, kurie projekte dalyvavo ne tik norėdami gerai praleisti laiką, o susipažinti ar geriau pažinti kino meną, dažniau nurodo, kad projekto veiklos tinkamai pristatė visus kino kūrimo etapus ir pakeitė požiūrį į kino meną. Sąlyginai geresnius bendruosius projekto vertinimus pateikė ir tie dalyviai, kurie ir šiuo metu dalyvauja veiklose, susietose su menu.

Labiau su meninėmis veiklomis susijusių projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių požiūrio į scenos menis pokyčio vertinimas labiau priklauso nuo to, kokiose projekto veiklose jie dalyvavo. Dalyvavusieji tik teoriniuose seminaruose kiek rečiau nurodo, kad jų požiūris į scenos menis pakito. O, savo ruožtu, projekto dalyviai, dalyvavę ir teorinių seminarų cikle su spektaklių peržiūromis, ir kūrybinėse dirbtuvėse, arba dalyvavę tik kūrybinėse dirbtuvėse, kiek dažniau nurodo, kad jų požiūris į scenos menis pakito.

9.2 Projekto sąsajos su mokyklos ugdymo programomis

Fokusuotų grupinių diskusijų metu aptariant projekto veiklas kartu buvo vertinamas ir mokytojų požiūris į projekto veiklų suderinimą su mokyklos mokymo programomis.

Nors pokalbių metu abiejų projektų mokinius lydėję mokytojai vienodai akcentavo, kad projektai buvo itin vertingi savo praktine veikla, galimybe mokiniams susipažinti ir vertinti realius spektaklius/kino filmus, taip pat patiems dalyvauti kuriant scenos menus/filmą, tačiau kalbant apie tai, ar tokių projektų veiklą, programą reikėtų derinti su mokyklos ugdymo programomis, skirtingų projektų mokytojų nuomonė išsiskyrė.

Dalis projekto „Mokausi iš kino“ mokytojų nurodė, kad projekto veiklų derinimas, sąsajos su mokymų programomis būtų naudingas bei pagelbėtų, papildytų ne tik su kinu, bet ir su kitomis disciplinomis susijusias veiklas mokykloje: „man svarbu [kad būtų suderinta], yra privalomas literatūros sąrašas, kur kiekvieną savaitę turi paskaityti ir paanalizuoti. Ir kad būtų filmas ar tematika artimas, jei nėra ekranizacijos. Aš 8-os klasės beveik visus filmus susirinkus, bet nėra kada žiūrėti, dvi pamokos atpuola, o po pamokų turi kažką daryti tokio fantastiško, kad jie susirinktų. 5 ir 6 nieko neturiu, būtų gerai jei būtų kažkas man padėtų, man per sunku vienai ir iš ko susirinkti ir rasti“; „šiaip gerai būtų, bet pritariu, kad bent filmą pažiūrėtų jei neskaitys knygos. Bet mes negauname filmų...“. Kitų mokytojų nuomone, projekto veiklų susiejimą su mokyklos programomis apsunkena ribotos galimybės, o projekto medžiagą ar idėjas galima pritaikyti pamokoms ir savarankiškai: „prie programos ko gero nereikia derinti, o ir sunku. Vyresniems tai yra „Baltaragio malūnas“, bet mažiukams, atraskit „Cukrinius avinėlius“, ko nėra“; „manau nereikėtų, kiekvienas mokytojas yra kūrybiška asmenybė, kuri gali pritaikyti, įterpti ją. Galima kūrybiškai pačiam panaudoti“.

Tuo tarpu „Menų spaustuvės“ mokinius lydėję mokytojai vieningai nurodė, kad projekto veiklų nereikia derinti prie mokymo programų: „*ojezau*, ne, nereikia nieko“; „nereikia jokių būdų“. Anot mokytojų, teorijos mokiniai gauna pakankamai mokykloje, tuo tarpu panašių projektų veiklas naudingiausia orientuoti į praktinę, su scenos menų realijomis susijusią veiklą: „jie pasisemia iš čia, teoriją susiriša su praktika. Mūsų programos labiau teorija, o čia praktinių [užduočių] buvo kur čia ir dabar gali išbandyti viską“; „šitas projektas yra laipteliu aukščiau nei mūsų programa, ne tiek akademiniam, kad vaikai nesuprastų, bet vartotojiško ir akademinio [lygmens]“.

Vis dėlto abiejų projektų mokytojų nuomone, projektai, nors ir skirdami didesnę dėmesį praktikai, neatitraukia mokinių nuo mokymosi, o papildo dabartines mokyklų mokymo programas: „papildo, vienareikšmiškai“; „išplečia akis, atidaro ausis“; „papildo, man net su literatūra, ten galybė visko, tas pats motyvas, tema, problemos, viskas siejasi“; „man tai susijęs, man didelė nauda. Programą net papildo, dar geriau kai atvažiuoja pats pasimokau...“.

9.3 Ar patiko projektai?

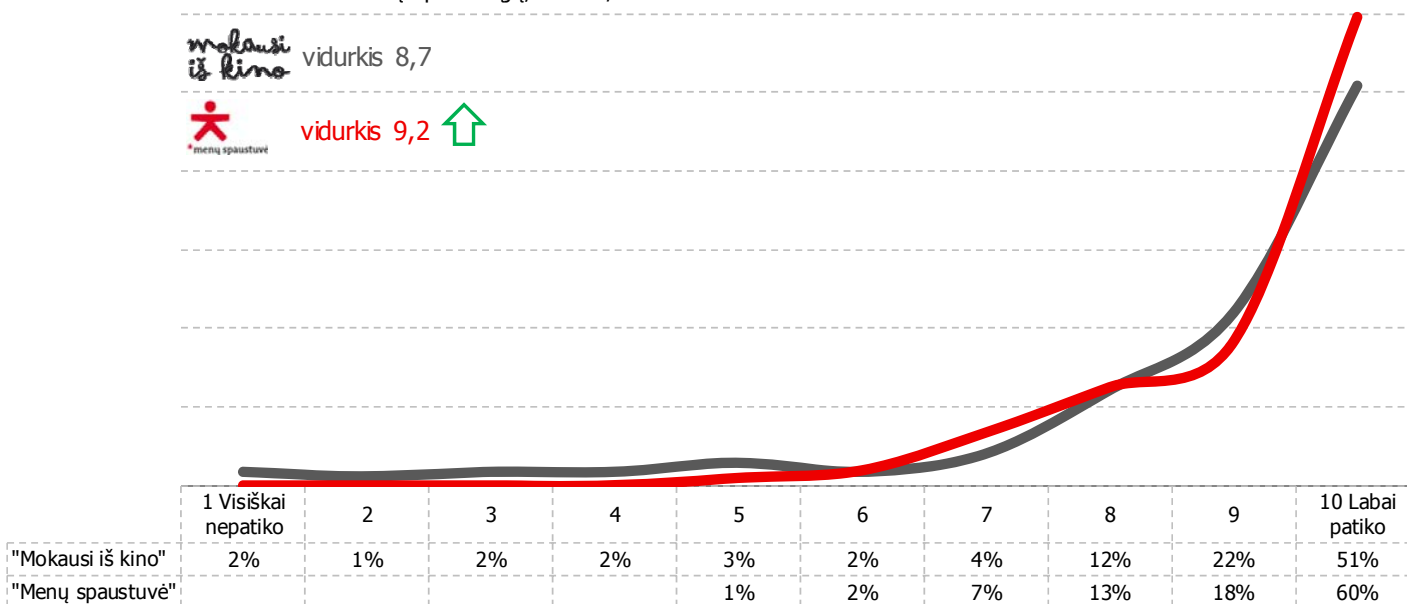
Abu projektai jų dalyviams labai patiko. Ir nors projekto „Menų spaustuvė“ dalyvių atsakymai į klausimą, „kiek apskritai patiko projektas“, yra kiek geresni, iš esmės dalyvių vertinimai nelabai skiriasi.

Kiek apskritai patiko projektas?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173/104

mokausi iš kino vidurkis 8,7

menų spaustuvė vidurkis 9,2 ↑

Analizuojant mokinių, dalyvavusių šiame projekte atsakymų į klausimus, ar patiko projektas, atsakymus pagal įvairias charakteristikas, pastebimos tokios svarbios tendencijos:

projektas „Mokausi iš kino“:

- projektas labiau patiko mokiniams, dalyvavusiems filmų aptarimuose/ diskusijose bei kūrybinėse kino dirbtuvėse; mažiau projektas patiko dalyvavusiems filmų peržiūrose kino teatre;
- projektas labiau patiko labiau „motyvuotiems“ mokiniams, t.y. tiems, kurie į projektą atėjo susipažinti su kino menu arba pagilinti esamas žinias;
- projektas labiau patiko mokiniams, gyvenantiems vidutinio dydžio miestuose, miesteliuose bei kaimuose; mažiau projektas patiko mokiniams, gyvenantiems didmiesčiuose;
- projektas labiau patiko merginoms nei vaikinams;
- projektas labiau patiko tiems dalyviams, kurių veiklos ir dabar susijusios su menu, kūryba;

projektas „Menų spaustuvė“:

- projektas labiau patiko mokiniams, dalyvavusiems ir teorijos seminaruose, ir kūrybinėse dirbtuvėse, arba tiems mokiniams, kurie dalyvavo tik kūrybinėse dirbtuvėse; mažiau projektas patiko dalyvavusiems tik teoriniuose seminaruose.

9.4 Projektų naudingumo vertinimas

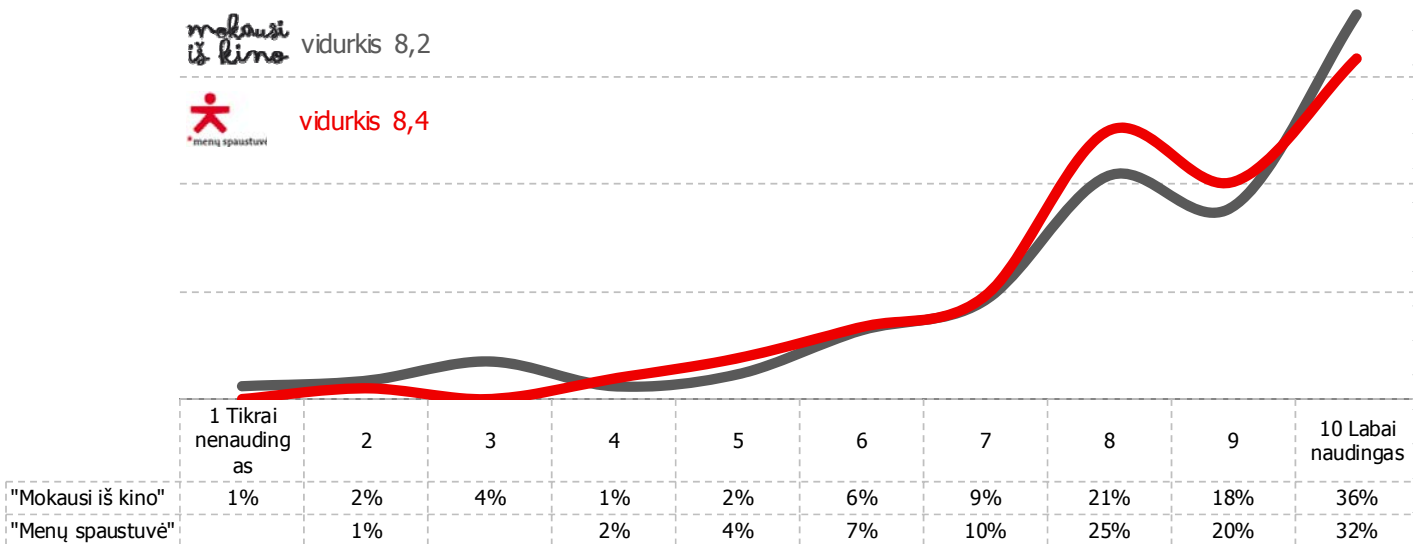
Projektų veiklos naudingos buvo aštuoniems iš dešimties abiejų projektų dalyvių. Projektų naudingumo jų dalyviams vertinimas iš esmės nesiskiria.

Kiek projektas buvo naudingas?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173/104

mokausi iš kino vidurkis 8,2

menų spaustuvė vidurkis 8,4

Analizuojant projekto naudingumo jo dalyviams vertinimą pagal įvairias mokinių charakteristikas, pastebimos tokios tendencijos:

projektas „Mokausi iš kino“:

- projektą jiems asmeniškai naudingesniu kiek dažniau įvardija dalyvavusieji filmų peržiūrose atvykus „Kino busui“, dalyvavusieji filmų aptarimuose/ diskusijose bei kūrybinių dirbtuvių dalyviai; mažiau naudingą projektu jiems asmeniškai kiek dažniau laiko mokiniai, dalyvavę kino peržiūrose kino teatre;
- projektas naudingesnis buvo labiau „motyvuotiems“ projekto dalyviams; mažiausiai naudos iš projekto veiklų gavo tiek mokiniai, kurie projekte dalyvavo tiesiog norėdami gerai praleisti laiką;
- jiems asmeniškai naudingomis projekto veiklas taip pat kiek dažniau laiko mokiniai, gyvenantys vidutinio dydžio miestuose, mažuose miesteliuose ar kaimuose; kiek mažiau naudingą projektą dažniau įvardija didmiesčiuose gyvenantys mokiniai;
- projektas naudingesnis buvo mokiniams, kurių veiklos ir dabar susijusios su menu, kūryba.

projektas „Menų spaustuvė“:

- projektą naudingą dažniau įvardija mokiniai, dalyvavusieji ir teorijos seminaruose, ir kūrybinėse dirbtuvėse, arba dalyvavusieji tik kūrybinėse dirbtuvėse; mažiau naudingas projektas kiek dažniau buvo dalyvavusiems tik teorijos seminaruose su spektaklių peržiūromis.

9.5 Pakartotinio dalyvavimo tikimybė

Beveik visi projekto „Menų spaustuvė“ dalyviai, jei turėtų galimybę vėl dalyvauti tokiame pačiame projekte, teigia jog tikrai dalyvautų. Pakartotinai tokiame pačiame projekte norėtų dalyvauti ir devyni iš dešimties projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių.

Kiek tikėtina, kad vėl dalyvautų tokiame projekte?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173/104

mokausi iš kino vidurkis 8,7

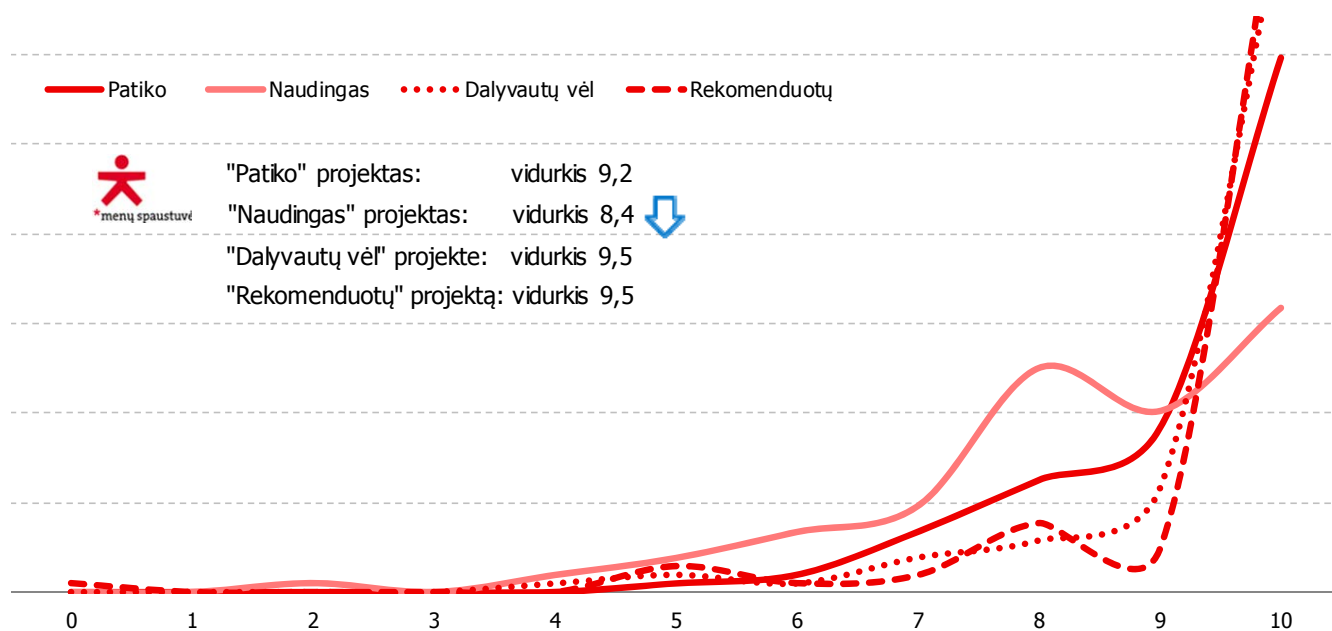
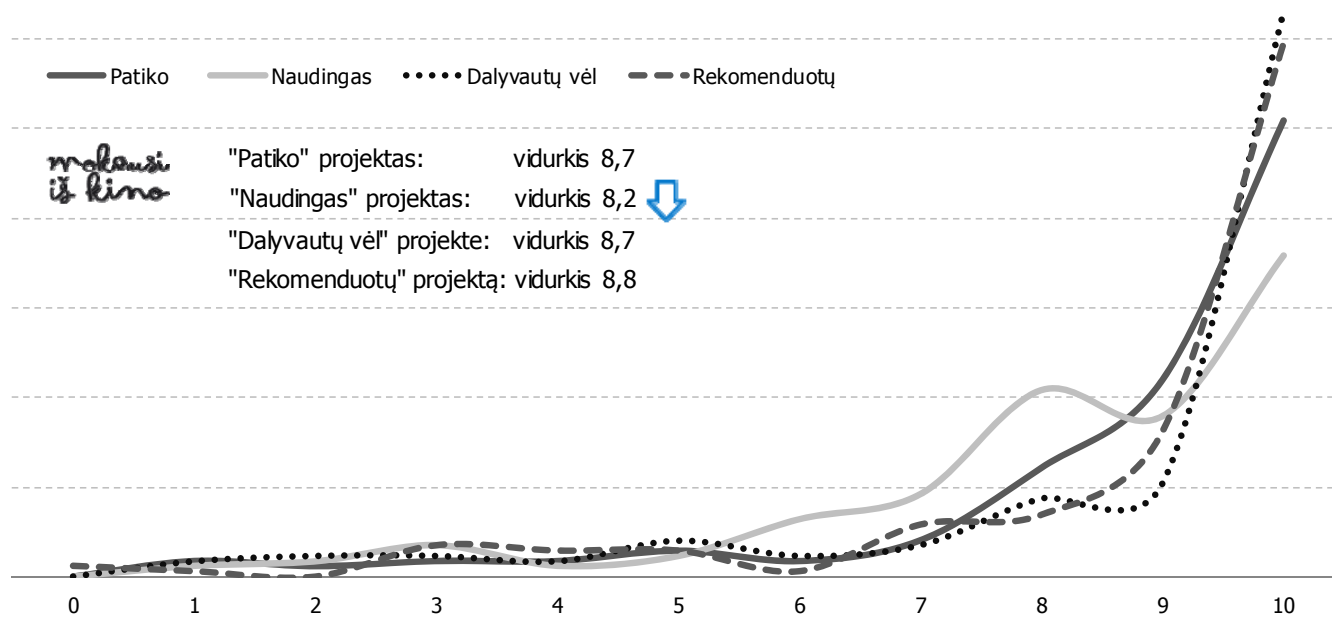
menų spaustuvė vidurkis 9,5 ↑

	1 Tikrai nedalyvaučiau	2	3	4	5	6	7	8	9	10 Tikrai dalyvaučiau
"Mokausi iš kino"	2%	2%	2%	2%	4%	2%	4%	9%	10%	63%
"Menų spaustuvė"				1%	2%	1%	4%	6%	12%	75%

Projekte „Mokausi iš kino“ pakartotinai kiek dažniau nurodo, kad norėtų dalyvauti mokiniai dalyvavę filmų aptarimuose/ diskusijose ir/ ar kūrybinėse kino dirbtuvėse. Projekte dalyvavusios merginos taip pat kiek dažniau nurodo, kad norėtų panašiam projekte sudalyvauti dar sykį. Projekto dalyviai, kurių užsiėmimai ir šiuo metu susiję su menine veikla, taip pat kiek dažniau nurodo jog norėtų dar sykį dalyvauti panašiam projekte.

Projekte „Menų spaustuvė“ kiek dažniau nurodo jog norėtų pakartotinai dalyvauti tie mokiniai, kurie dalyvavo ir kūrybinėse dirbtuvėse, ir teoriniuose seminaruose, ar dalyvavusieji tik kūrybinėse dirbtuvėse.

Apibendrintai vertinant abiejų projektų bendruosius įvertinimus, pastebima, kad kiek prasčiau projektų dalyviai įvertino projektų naudingumą jiems asmeniškai.

9.6 Projektų rekomendavimo tikimybė

Didžioji dauguma abiejų projektų dalyvių rekomenduotų projektus savo broliams, seserims ar draugams. Kiek didesnė rekomendavimo tikimybė būtų projekto „Menų spaustuvė“ atveju.

Kiek labiau rekomenduoti projektą „Mokausi iš kino“ būtų linkę tie projekto dalyviai, kurie dalyvavo filmų aptarimuose, diskusijose bei kūrybinėse dirbtuvėse. Labiau „motyvuoti“ projekto dalyviai, t.y. tie, kurie į projektą atėjo norėdami susipažinti su kino menu arba pagilinti turimas žinias, rekomenduoti projektą „Mokausi iš kino“ būtų linkę labiau nei tie, kurie projekte norėjo gerai praleisti laiką. Projektą taip pat kiek dažniau rekomenduoti būtų linkusios merginos bei mokiniai, kurių veikla ir dabar susijusi su menais, kūrybine veikla.

Projektą „Menų spaustuvė“ kiek labiau rekomenduoti būtų linkę tie projekto dalyviai, kurie dalyvavo ir teorijos seminaruose, ir kūrybinėse dirbtuvėse, ar dalyvavę tik kūrybinėse dirbtuvėse. Projekto „Menų spaustuvė“ rekomendavimas iš dalies priklauso ir nuo dalyvių gyvenamosios vietos: kiek labiau projektą būtų linkę rekomenduoti Šiauliuose, Ignalinoje, Švenčionyse bei Troškūnuose gyvenantys projekto dalyviai; sąlyginai kiek mažiau projektą rekomenduoti būtų linkę Vilniuje ir Panevėžyje gyvenantys projekto dalyviai. Projektą labiau rekomenduoti būtų linkę ir tie projekto dalyviai, kurių veikla su menu/ kūryba susijusi ir šiuo metu.

Kiek tikėtina, kad rekomenduotų projektą broliui, sesei ar draugui?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173/104

 vidurkis 8,7

 vidurkis 9,5

	0 Tikrai nerekomenduočiau	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 Tikrai rekomenduočiau
"Mokausi iš kino"	1%	1%		4%	3%	3%	1%	6%	7%	16%	60%
"Menų spaustuvė"	1%					3%	1%	2%	8%	5%	81%

9.7 Projektų NPS (Net Promoter Score)

Net Promoter Score (arba NPS®) indekso skaičiavimo metodologija remiasi bazine prielaida, kad vartotojus (šiuo atveju projektų dalyvius) galima skirstyti į tris pagrindines kategorijas: (1) rėmėjus, (2) neutraliuosius bei (3) skeptikus:

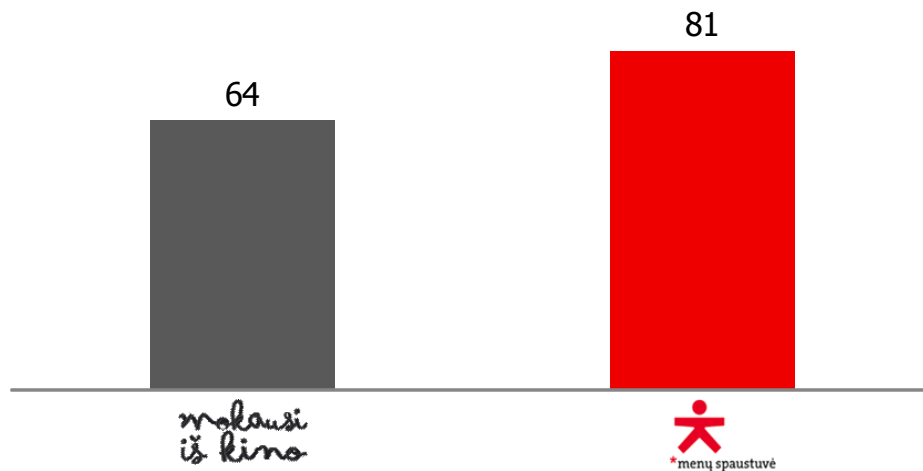
- rėmėjai (angl. *Promoters*) (vertinimai 9-10 balų) yra lojalūs entuziastai, kurie ne tik patys su malonumu dalyvavo projekte, bet ir nusiteikę rekomenduoti projektą kitiems;
- neutralieji (angl. *Passives*) (vertinimai 7-8 balai) yra patenkinti projektu, tačiau viską vertinti labiau linkę santūriai;
- skeptikai (angl. *Detractors*) (vertinimai 0-6) projektu nepatenkinti dalyviai, kurie apie projektą linkę skleisti neigiamus atsiliepimus.

Žemiau esančioje grafinėje iliustracijoje pateikiamas NPS apskaičiavimo būdas:

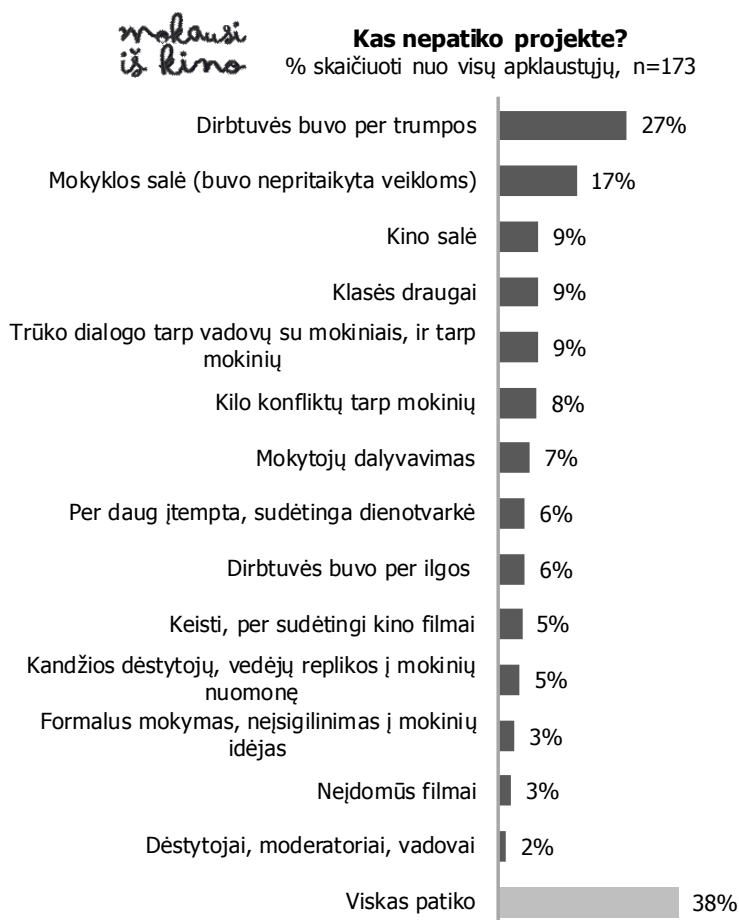

Geresnis projekto rėmėjų ir projekto skeptikų santykis, t.y. geresnis NPS yra „Menų spaustuvė“ projekto.

Projektų NPS (*Net Promoter Score*)

9.8 Projektų trūkumai

Kiek daugiau nei trečdalis projekto „Mokausi iš kino“ dalyvių negali nurodyti projekto trūkumų ir teigia, kad viskas projekte jiems patiko. Trečdalis (33%) projekto dalyvių nurodo esantys nepatenkinti kūrybinių dirbtuvių trukme: didžiąją dalį jų jos buvo per trumpos, o nedidelei daliai – per ilgos. Dar 6% dalyvių nurodo, kad projekto dienotvarkė buvo per daug įtempta ir sudėtinga.

Kas ketvirtam (26%) nepatiko patalpos, kuriose vyko veiklos: kino salė arba tokioms veikloms nepritaikyta mokyklos salė.

Kas penkto projekto dalyvio nurodyti projekto trūkumai siejami su moderatoriais, dėstytojais, veiklų vadovais: nepatiko arba patys vadovai, arba tai, kad trūko dialogo tarp mokinių ir vadovų, arba kandžios dėstytojų, vedėjų replikos į mokinių nuomonę, arba formalus mokymas, neįsigilinimas į mokinių idėjas.

17% dalyvių projekto trūkumus sieja su klasės draugais: vieniems apskritai nepatiko tai, kad projekte dalyvavo su klasiokais, kiti nurodo, kad tarp mokinių kildavo konfliktų.

8% projekto dalyvių nepatiko rodyti kino filmai: jie buvo keisti, per sudėtingi arba tiesiog neįdomūs.

Tuo tarpu mokytojai FGD metu kalbėdami apie tobulintinus projekto „Mokausi iš kino“ aspektus nurodė organizacinę projekto dalį: pagalbą iš projekto organizatorių pritraukiant bei motyvuojant mokinius dalyvauti projekte: „prie silpnesnių dalių, aptarimas, analizė. 2,5 valandos vaikai žiūri filmą ir po to jau reikia sulaukyti vaikus kurie lekia namo. Problema tame. Likdavo tik grietinėlė labiausiai įsitraukę“; „kad po vidurines mokyklas pavažinėtų žmonės to projekto, kaip kūrybos grupė. Daug nereikia, pusvalandžio kad pristatytum projektą. Jei atvažiuotų, mes pasikviečiam pažįstamus, jie įkvepia atsidaro kuriančių, kad pasakytų, kad galima dalyvauti, paskatintų tą motyvaciją“. Taip pat, fragmentiškai minėta, kad ne visos mokyklos (ir ypatingai specialaus ugdymo įstaigos) turi galimybę dalyvauti galutinėje mokinių filmų peržiūroje ne darbo dienomis: „man dar tas, kad kai buvo filmų pristatymas, jis vyko sekmadienį, sudėtinga tai, nes mokytojams išėiginės dienos, vaikus reikia atvežti, vairuotojui išėiginė ir sekmadienis netinkama diena. Atėjo tik pavaduotoja su keliais vaikais. Maža dalis. Jos po to jau matė savo produktą, bet norisi premjeros, to raudono kilimo...“.

Kas trečias projekto „Menų spaustuvė“ dalyvis taip pat nurodo nematantys jokių projekto trūkumų. Visiems apklaustiems projekto dalyviams patiko ir kūrybinių dirbtuvių dalyvių nakvynė kartu.

Sąlyginai didesnė dalis (30%) dalyvių projekto trūkumus sieja su dirbtuvių trukme: daugumai jos buvusios per trumpos, nedidelei daliai – per ilgos. Dar 4% dalyvių veiklų dienotvarkė buvo per daug įtempta.

Tokia pati dalis projekto dalyvių (30%) projekto trūkumus sieja su dėstytojais, vedėjais: nepatiko patys veiklų vedėjai arba jų kandžios replikos į mokinių išsakytas mintis, neįsigilinimas į mokinių idėjas.

16% projekto dalyvių nepatiko tai, kad projekte kartu dalyvavo ir mokytojai, o 10% dalyvių nurodo, kad konfliktai kilo ir tarp mokinių.

Kas dešimtam (11%) projekto dalyviui matyti spektakliai buvo keisti, per sudėtingi arba neįdomūs.

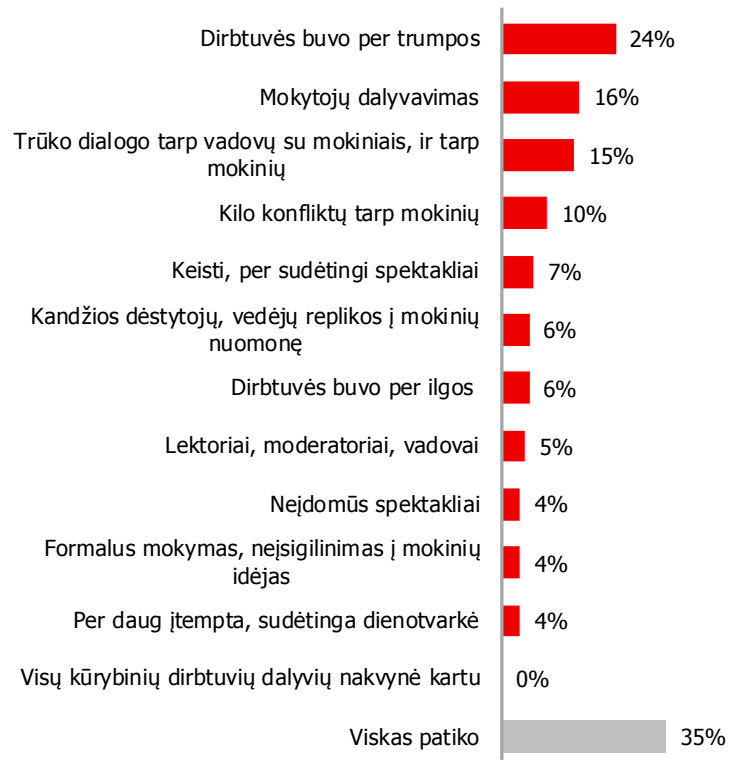
Mokytojai fokus grupių metu negalėjo nurodyti projekto trūkumų: „mes savo vaikų klausėm, kokie įspūdžiai, klausėm. Jų akys žiba, super, negalėjo pasakyti, kad kažkas negerai. Jie buvo sužavėti tuo kas vyksta. Niekada nedarė ir supranta kad gali“. Tuo tarpu kalbėdami apie tobulintinus projekto „Menų spaustuvė“ aspektus labiausiai nurodė iššūkius, susijusius su organizacine projekto dalimi: mokinių atranka projektui, dalyvavimo kūrybinėse dirbtuvėse organizavimą mokykloje su kolegomis bei mokyklos vadovybe, projekto veiklų įgyvendinimo laiką: „apie problemas tai dėl laiko iškilo, turėjom derinimą kurį laiką paimti ar po pirmos sesijos ar vėliau. Nes kiekvienoje mokykloje yra kitaip, pasirinko atostogų metą, tai idealiai tiko, aišku gal kas nukentėjo, pavyzdžiui, mokytojai“; „mums sutapo su mokslo laiku, tai buvo kaip iššūkis reikėjo vaikams išeiti iš pamokų. Reikėjo ir kelionei, ir toliau nuo namų išsiruoti“; „mokinių skaičius buvo problema, per mažai tų mokinių [galėjom paimti], mes tiek sprendėm dilemą...“; „mums irgi buvo sunku atrinkti, bandau tolerantiškai pasakyti, taip yra, be jei tas kitas mokinsys nenorės, aš tave tuoj pat paimsiu...“; „jauti kažkokią kaltę, kad nepaimi to vaiko, norisi jų paimti daugiau“. Kai kurias iškilusias problemas, anot mokytojų, projekto organizatoriai lanksčiai išsprendė dar projekto metu: „antras buvo, bet išsprendėme, sakėm, kad rotacijos būdu [darytų teorines paskaitas ir peržiūras], o ne tą pačią dieną, nes tada tos pačios pamokos nukenčia. Bet [organizatoriai] tai iš karto išsprendė“.

Dalis mokytojų taip pat nurodė, kad mokslo metu į kūrybines dirbtuves buvo sudėtingiau pritraukti motyvuotus vaikus, kurie prioritetą teikė pamokoms: „labai gaila kad dalis vaiku kuriuos norėjom kviesti ir imti jie patys atsisakė, nes ta savaite laiko yra daug, jie labai motyvuoti mokyti ir labai gaila nes jie turėjo būti tie, kurie dalyvavo projekte“. Taip pat fragmentiškai minėta, kad gyvenimo viešbutyje metu norėjosi didesnio mokinių ir viešbučio svečių atskyrimo dėl paprastesnės mokinių kontrolės ir saugumo: „man tas viešbutis, nes už sienos buvo lenkų kompanija, baliai ištisi, sienelės kartoninės... Idealus variantas būtų, kad būtų gyvenę tik vaikai, o ne dar suaugę žmonės ir neatskiri iš kur triukšmas sklinda, ir tų viešbučio svečių buvo tikrai visokių. Jei būtų tik mūsų aukštas, būtų kažkaip ir saugumas kažkoks, nes dabar ne tik savo vaikus bet ir kitus prižiūrėti reikėjo... bet čia tik uogelės“.

Kas nepatiko projekte?

% skaičiuoti nuo visų apklaustųjų, n=173

10. Tyrimo rezultatų santrauka

Veiklų vertinimas

Teoriniai seminarai:

Projektas „Menų spaustuvė“: teorinė medžiaga – lengvai suprantama ir naudinga gilinantį j scenos menus, tačiau sunkiau pritaikoma praktiniams užsiėmimams. Seminarų lektoriai gerai išmano savo sritį ir yra gerai pasiruošę seminarams, tačiau ne visuomet moka užmegzti ir palaikyti dialogą su dalyviais, suvaldyti mokinių auditoriją.

Filmų ir spektaklių peržiūros:

Projektas „Mokausi iš kino“: filmų peržiūros – naudingos, padėjo geriau pažinti kino meną. Filmai – tinkamai parinkti, o moderatoriai padėjo analizuoti filmus, atsakė į rūpimus klausimus. Tačiau ne visiems pakako supažindinimo su platesniu filmo kontekstu. Taipogi, ne visi turėjo galimybę dalyvauti filmų aptarimuose, o mokytojams išdalinta metodinė medžiaga, nors ir naudinga, tačiau nepakankama kokybiškam filmų aptarimui savarankiškai pamokų metu. Filmai buvo aiškūs ir suprantami, skatino susimąstyti, kėlė klausimus. Diskusijų moderatoriai gebėjo priimti mokinių nuomonę, išklausti ir įsiklausti, suburti dalyvius, juos padrašinti, sudominti ir įkvėpti, demonstravo savo srities išmanymą, tačiau ne visuomet sugebėjo suderinti skirtingų žmonių poreikius bei suvaldyti mokinių auditoriją.

Projektas „Menų spaustuvė“: spektaklių peržiūros buvo naudingos pažindinantis su scenos menais ir gaunant profesionalų atsakymus į rūpimus klausimus. Tačiau ne visi galėjo pasinaudoti galimybe įgyti žinių ar įgūdžių, reikalingų spektaklių kūrimui. Spektakliai buvo netradiciniai, įvairių žanrų, skatino susimąstyti, kėlė klausimus, tačiau ne visuomet buvo aiškūs ir suprantami.

„Mokausi iš kino“ vs. „Menų spaustuvė“: scenos menų projektas dalyviams buvo kiek naudingesnis pažindinantis su dominančiu menu, gaunant profesionalų atsakymus į rūpimus klausimus bei įgyjant žinias, įgūdžius, reikalingus spektaklių kūrimui. Spektakliai atspindėjo didesnę žanrų, stilių ir formų įvairovę, buvo kiek labiau netradiciniai nei peržiūrėti filmai. Filmai buvo aiškesni ir suprantamesni nei spektakliai.

Kūrybinės dirbtuvės:

Projektas „Mokausi iš kino“: dirbtuvės buvo naudingos, padėjo geriau pažinti kino meną, suprasti filmo kūrimo „virtuvę“. Užduotys buvo aiškios, visi dalyviai buvo įtraukti į veiklas, darbas grupėse buvo efektyvus. Tačiau ne visuomet pakako laiko teorinės medžiagos pateikimui ir aptarimui ar kūrybiniam ir praktiniam užsiėmimams. Ir pati dirbtuvių trukmė buvo ne visai tinkama (dažniau manoma, kad ji buvo per trumpa). Dirbtuvių vadovai gerai išmano savo sritį, stengiasi palaikyti dialogą su dalyviais, sugeba sudominti, suburti dalyvius. Kiek sunkiau sekasi derinti skirtingus poreikius, priimti mokinių nuomonę bei suvaldyti auditoriją bei taktiškai vertinti mokinių nuomonę.

Projektas „Menų spaustuvė“: dirbtuvės buvo naudingos, padėjo geriau pažinti scenos menus. Naudingas buvo ir dalyvių buvimas kartu viso projekto metu. Darbas grupėse buvo efektyvus, sudarytos sąlygos sėkmingam darbo grupių bendradarbiavimui. Tačiau ne visuomet pakako laiko pasiruošti užduotims, o paruoštos užduotys ne visuomet sulaukė kritiško profesionalų vertinimo, pastabų. Dirbtuvių vadovai gerai išmano savo sritį, sugeba sudominti, geba palaikyti dialogą su dalyviais, priimti mokinių nuomonę, valdyti auditoriją, lanksčiai koreguoti užduodamas užduotis, tačiau ne visuomet sugeba išklausti ir įsiklausti, suderinti skirtingus poreikius.

„Mokausi iš kino“ vs. „Menų spaustuvė“: kūrybinių kino dirbtuvių dalyviai kiek labiau patenkinti atliktų užduočių profesionaliu įvertinimu, pastabomis; scenos menų dirbtuvių dalyviai kiek labiau patenkinti dirbtuvių trukme. Kūrybinių scenos menų dirbtuvių vadovai geriau geba valdyti mokinių auditoriją.

Netradicinė mokymosi aplinka

Projektas „Mokausi iš kino“: veiklų organizavimas ne mokykloje vertinamas labai palankiai. Mokydamiesi ne mokykloje mokiniai jaučiasi mažiau suvaržyti, bendravimas yra draugiškesnis, ne toks formalus, gaunama daugiau praktinių įgūdžių. Tačiau mokymasis nėra labiau koncentruotas, o teorinės žinios neįsisavinamos lengviau nei mokykloje. Mokytojų dalyvavimas projekte – svarbus.

Projektas „Menų spaustuvė“: mokymasis ne mokykloje visų dalyvių vertinamas labai teigiamai. Mokydamiesi ne mokykloje mokiniai jaučiasi mažiau suvaržyti, bendravimas yra ne toks formalus, darbas scenos menų kūrimo aplinkoje padeda geriau suvokti kūrimo procesą, gaunama daugiau praktinių įgūdžių, mokytis įdomiau. Tačiau pats mokymasis ne mokykloje nėra labiau koncentruotas, teorinės žinios įsisavinamos ne lengviau. Aplinkos pakeitimas nevertinamas kaip proga pamatyti Vilnių kitomis akimis. Mokytojai projekte dalyvavo kaip lygūs su mokiniais, tačiau jų dalyvavimas projekte ne visuomet buvo vertinamas kaip būtinas. Mokytojai ne visuomet susilaukė nevadovavę mokiniams, neprimetę jiems savo idėjų.

„Mokausi iš kino“ vs. „Menų spaustuvė“: mokytojų dalyvavimą projekte geriau vertina kino edukacijos projekto dalyviai. Didesnę sąveiką su mokytojais projekto veiklose turėję scenos menų edukacijos projekto dalyviai mokytojų dalyvavimą projekte vertina kiek prasčiau.

Veiklų įtaka dalyvių kompetencijoms, vartojimui ir savanoriškai veiklai

Įtaka specialiosioms dalyvių kompetencijoms:

Projektas „Mokausi iš kino“: projekto veiklos praplėtė dalyvių požiūrį į kino meną, padėjo suvokti meno specifiką bei padėjo suvokti, kokių asmeninių savybių reikia norint dirbti kino meno srityje. Tačiau, nepriklausomai nuo kino meno suvokimo ir žinių pokyčių, ne visi projekto dalyviai pradėjo dažniau lankytis kine. Projektas didelę įtaką turėjo dalyvių kritinio analitinio mąstymo stiprinimui (išmokė labiau gilintis į filmų idėjas, ieškoti „paslėptų minčių“, argumentuotai reikšti savo nuomonę, kritiškiau vertinti ir analizuoti judančius vaizdus, techninius sprendimus). Tačiau domėtis kino istorija ar daugiau dėmesio skirti platesniam kino kontekstui projektas paskatino kiek mažiau projekto dalyvių. Kūrybinių dirbtuvių dalyviai įgavo daugiau praktinių gebėjimų reikalingų kino meno kūrimui (kino kalbos elementų, filmo kūrimo eigos išmanymo, gebėjimo naudotis filmavimo technika).

Projektas „Menų spaustuvė“: projektas praplėtė dalyvių akiratį apie scenos meną, šio meno specifiką, suteikė žinių apie reikiamas asmenines savybes, tačiau po projekto ne visi jo dalyviai pradėjo dažniau lankytis teatre. Projektas padėjo dalyviams geriau pažinti šiuolaikinius scenos menus, labiau gilintis, analizuoti spektaklio idėją, labiau suprasti dramos, šokio, tarpsritinio spektaklio, miniatiūros kūrimo eigą. Mažesnę dalį projekto dalyvių projektas paskatino labiau domėtis scenos menų istorija.

„Mokausi iš kino“ vs. „Menų spaustuvė“: abiejų projektų įtaka dalyvių specialiųjų gebėjimų ugdymui buvo panaši. Scenos menų edukacijos projekto dalyviai tik kiek labiau išmoko atkreipti dėmesį į techninius kūrinių sprendimus.

Įtaka vartojimui:

Projektas „Mokausi iš kino“: projektui pasibaigus dalyviai ėmė dažniau žiūrėti ne hollywoodinius filmus, pradėjo labiau domėtis Lietuvos ir užsienio kino kūrėjais, aktorais, lankytis įvairiuose meno renginiuose, domėtis kitomis meno sritimis. Kiek mažesnę įtaką projektas turėjo dalyvių skaitymui apie kiną, aktorius bei lankymuisi kino teatre.

Projektas „Menų spaustuvė“: projektui pasibaigus dalyviai ėmė dažniau lankytis šiuolaikiniuose scenos menų renginiuose, labiau domėtis jaunų aktorių ir režisierių kūryba, Lietuvos ir užsienio scenos menų kūrėjais, kitomis meno sritimis. Tačiau ne visi dalyviai dažniau ėmė skaityti recenzijas ar lankytis tradiciniuose scenos menų renginiuose.

Įtaka veikloms ir savanoriškam dalyvavimui veiklose:

Projektas „Mokausi iš kino“: pasibaigus projektui nemažai dalyvių atlikdami užduotis pradėjo galvoti, kaip padaryti jas kitaip, pažvelgti ir įvertinti netradiciškai, prisidėjo prie renginių organizavimo.

Projektas „Menų spaustuvė“: kas antras projekto dalyvis projektui pasibaigus pradėjo ieškoti netradicinių užduočių atlikimo būdų, prisidėjo prie renginių organizavimo, pradėjo domėtis savanorystės programomis, dalyvauti savanoriškoje veikloje.

Įtaka bendrosioms kompetencijoms:

Projektas „Mokausi iš kino“: projekto veiklos kiek labiau sužadino dalyvių smalsumą, kūrybiškumą, savarankišką mąstymą ir mokymąsi, bendravimo įgūdžius, gebėjimą improvizuoti. Kiek mažesnę įtaką projekto veiklos turėjo dalyvių iniciatyvumui, konfliktų sprendimo įgūdžiams. Projektas turėjo vienodą įtaką emocinių, socialinių, profesinių kompetencijų stiprinimui.

Projektas „Menų spaustuvė“: kiek didesnę įtaką projekto veiklos turėjo projekto dalyvių kūrybiškumo, imlumo naujovėms, noro tobulėti, tolerancijos, pasitikėjimo savimi, gebėjimo improvizuoti atskleidimui ir sustiprinimui. Kiek mažesnę įtaką projekto veiklos turėjo projekto dalyvių gebėjimui nuosekliai formuluoti, reikšti mintis, vertinti, pasverti „pliusus“ ir „minusus“, spręsti konfliktus. Profesinių kompetencijų stiprinimui projektas turėjo didesnę įtaką nei emocinių ar socialinių kompetencijų stiprinimui.

„Mokausi iš kino“ vs. „Menų spaustuvė“: daugumos bendrųjų kompetencijų stiprinimui projektai turėjo panašią įtaką. Įtaka skyrėsi tik kelių kompetencijų atveju: kino edukacijos projekto dalyviams projektas turėjo didesnę įtaką jų gebėjimui nuosekliai formuluoti, reikšti mintis, sugebėjimui vertinti; scenos menų edukacijos projektas didesnę įtaką turėjo dalyvių atvirumui naujovėms, kūrybiškumui. Profesinių kompetencijų stiprinimui projektas „Menų spaustuvė“ turėjo didesnę įtaką nei projektas „Mokausi iš kino“.

Lūkesčių pateisinimas

Su projektais sieti lūkesčiai:

Projektas „Mokausi iš kino“: labiausiai projekto dalyviai tikėjosi pažiūrėti filmus. Nemažai dalyvių tikėjosi ir susipažinti su profesionaliais kūrėjais, kurti realų kino projektą, gauti praktinių žinių, įgūdžių. Kiek mažesni lūkesčiai sieti su teorinių žinių gavimu, diskusijomis, kūrinių analize, pažintimis su panašių pomėgių turinčiais bendraamžiais.

Projektas „Menų spaustuvė“: didžiausi lūkesčiai projekte buvo siejami su profesionalių pasirodymų peržiūra, pažintimis su profesionaliais menininkais, praktinių žinių, įgūdžių gavimu. Kiek mažiau projekto dalyviai tikėjosi iš diskusijų, kūrinių analizės.

„Mokausi iš kino“ vs. „Menų spaustuvė“: scenos menų edukacijos projekto dalyvių lūkesčiai visais analizuojamais aspektais buvo didesni nei kino meno edukacijos projekto dalyvių lūkesčiai. Išimtimi galima laikyti tik kūrinių analizę, diskusijas, su kuriomis abiejų projektų dalyviai siejo mažesnius lūkesčius.

Lūkesčių pateisinimas:

Projektas „Mokausi iš kino“: nors daugiau dalyvių nurodo, kad projektas lūkesčius „labiau“, o ne „puikiai“ pateisino, iš esmės projektas beveik visų dalyvių lūkesčius pateisino. Labiausiai lūkesčius pateisino matyti filmai. Kiek mažiau lūkesčius pateisino kūrybinės dirbtuvės bei pažintys su panašių pomėgių turinčiais bendraamžiais.

Projektas „Menų spaustuvė“: didžiosios dalies dalyvių lūkesčius projektas puikiai pateisino arba net viršijo. Labiausiai lūkesčius pateisino matyti profesionalūs pasirodymai, kūrinių analizė, diskusijos, teorinių bei

praktinių žinių gavimas. Kiek mažiau lūkesčius pateisino kūrybinės dirbtuvės, pažintys su profesionaliais kūrėjais bei panašių pomėgių turinčiais bendraamžiais.

„Mokausi iš kino“ vs. „Menų spaustuvė“: beveik visus dalyvių turėtus lūkesčius labiau pateisino projektas „Menų spaustuvė“. Tik su kūrybinėmis dirbtuvėmis sietų lūkesčių pateisinimą abiejų projektų dalyviai įvertino panašiai.

Bendrasis projektų vertinimas

Projektas „Mokausi iš kino“: projektas padėjo geriau pažinti kino meną. Apibendrintai vertinant, projektas daugumai dalyvių labai patiko, pasitaikius progai tokiame projekte mielai dalyvautų dar sykį ir rekomenduotų dalyvauti draugams. Kiek prasčiau vertinama projekto nauda.

Projektas „Menų spaustuvė“: projektas padėjo geriau pažinti scenos meną, pristatė scenos menų įvairovę. Projektas didžiąjai daugumai dalyvių labai patiko, esant progai tokiame projekte dalyvautų dar sykį arba rekomenduotų dalyvauti draugams. Kiek prasčiau vertinama projekto nauda.

„Mokausi iš kino“ vs. „Menų spaustuvė“: scenos menų edukacijos projektas dalyviams padėjo geriau pažinti dominančią meno sritį bei kiek išsamiau (nei filmų kūrimo etapus) pristatė scenos menų įvairovę. Kino edukacijos projektas kiek labiau pakeitė dalyvių požiūrį į pažintą meno sritį. Scenos menų edukacijos projektas jo dalyviams patiko labiau nei kino edukacijos projektas jo dalyviams. Projekte „Menų spaustuvė“ dalyviai taip pat kiek dažniau dalyvautų pakartotinai bei kiek labiau būtų linkę jį rekomenduoti kitiems.

Projektų trūkumai

Projektas „Mokausi iš kino“: kas trečiam dalyviui netiko dirbtuvių trukmė (didžiąjai daliai jos buvo per trumpos). Kas ketvirtam nepatiko patalpos, kuriose vyko veiklos (mokyklos salė arba kino salė). Kas penktas dalyvis projekto trūkumus sieja su moderatoriais, dėstytojais, veiklų vadovais: nepatiko arba patys vadovai, arba tai, kad trūko dialogo tarp mokinių ir vadovų, arba kandžios dėstytojų, vedėjų replikos į mokinių nuomonę, arba formalus mokymas, neįsigilinimas į mokinių idėjas.

Projektas „Menų spaustuvė“: kas trečias dalyvis projekto trūkumus sieja su dirbtuvių trukme: daugumai jos buvusios per trumpos, nedidelei daliai – per ilgos. Tokia pati dalis projekto dalyvių projekto trūkumus sieja su dėstytojais, vedėjais: nepatiko patys veiklų vedėjai arba jų kandžios replikos į mokinių išsakytas mintis, neįsigilinimas į mokinių idėjas. Daliai projekto dalyvių nepatiko tai, kad projekte kartu dalyvavo ir mokytojai, o kas dešimtas nurodo, kad konfliktai kilo ir tarp mokinių.

Geografinis projektų vertinimo aspektas

Projektas „Mokausi iš kino“:

didmiestis:

- kiek rečiau nurodo, kad žiūrėti filmai buvo aiškūs ir suprantami;
- projektas, apskritai vertinant, patiko kiek mažiau labiau nei kitose vietovėse gyvenantiems dalyviams;
- projektas, apskritai vertinant, buvo kiek mažiau naudingas asmeniškai nei kitose vietovėse gyvenantiems dalyviams;

vidutinio dydžio miestas:

- kiek rečiau nurodo, kad dalyvavo kūrybinėse dirbtuvėse, kūrė realų kino projektą; kiek rečiau nurodo ir tai, kad projekte gavo praktinių žinių, reikalingų filmo kūrimui;
- kiek dažniau nurodo, kad diskusijų apie peržiūrėtą filmą vedėjai geba suburti dalyvius, išklausti ir įsiklausti;

mažas miestas/kaimas:

- kiek labiau tikėjosi susipažinti su profesionaliais kino kūrėjais;

- kiek dažniau nurodo, kad diskusijų apie peržiūrėtą filmą vedėjai geba suburti dalyvius;
- kiek dažniau nurodo, kad kūrybinių kino dirbtuvių vadovai sugeba priimti mokinių nuomonę, stengiasi palaikyti dialogą su mokiniais;
- kiek dažniau nurodo, kad projektas sustiprino jų pasitikėjimą savimi;
- projektas, apskritai vertinant, patiko kiek labiau nei kitose vietovėse gyvenantiems dalyviams.

Projektas „Menų spaustuvė“:

Vilnius (n=50):

- kiek dažniau nurodo, kad teorinę medžiagą buvo lengva suprasti, ji buvo įdomiai pateikta;
- kiek rečiau nurodo, kad projektas sustiprino organizacinius gebėjimus;

Šiauliai (n=8):

- kiek dažniau nurodo, kad projekto metu susipažino su panašių pomėgių turinčiais bendraamžiais;
- kiek rečiau nurodo, kad teorinę medžiagą buvo lengva suprasti, ji buvo įdomiai pateikta;
- kiek rečiau mano, kad teorinių seminarų lektoriai sugeba sudominti;
- kiek dažniau mano, kad dalyvavimas projekte praplėtė akiratį, požiūrį į scenos menus;
- kiek rečiau mano, kad projektas padėjo labiau domėtis scenos menų istorija;
- kiek dažniau nurodo, kad projektas sustiprino organizacinius gebėjimus;

Panevėžys (n=14):

- kiek rečiau nurodo, kad teorinę medžiagą buvo lengva suprasti;
- kiek rečiau mano, kad teorinių seminarų lektoriai geba sudominti;
- kiek rečiau mano, kad dalyvavimas projekte praplėtė akiratį, požiūrį į scenos menus;

Ignalina, Švenčionys, Troškūnai (n=10):

- kiek dažniau nurodo, kad projekto metu susipažino su panašių pomėgių turinčiais bendraamžiais;
- kiek dažniau nurodo, kad teorinę medžiagą buvo lengva suprasti, ji buvo įdomiai pateikta;
- kiek dažniau mano, kad mokytojų dalyvavimas projekte buvo svarbus;
- kiek dažniau mano, kad dalyvavimas projekte praplėtė akiratį, požiūrį į scenos menus.

11. Apibendrinimas

- ✓ **Abu projektai**, jų veiklos ir veiklų moderatoriai, vedėjai dalyvių dažniausiai yra **vertinami labai gerai arba gerai**.
- ✓ **Hipotezė**, kad „skirtingi kino meno ir scenos menų ugdymo metodai daro skirtingą įtaką ugdymo procesų dalyviams, stipriau veikdami vienas ar kitas jų kompetencijas, įvairių kultūros produktų vartojimą bei savanorišką veiklą“, **nepatvirtinta**. Tyrimo rezultatai labiau rodo tai, kad **didesnius projektų vertinimo ar jų įtakos** dalyvių kompetencijoms ar veikloms **skirtumus turi skirtingos projektų tikslinės grupės**, t.y. labiau meninei veiklai motyvuoti mokiniai iš sustiprintų scenos menų edukavimo mokyklų projekto „Menų spaustuvė“ atveju ir socialiai problemiška, turinti mažesnę išankstinę motyvaciją meninei veiklai, mokinių auditorija projekto „Mokausi iš kino“ atveju.
- ✓ Kino ir scenos menų **kūrybinės praktikos turi didelę įtaką** projektų dalyvių specialiujų, bendrųjų **kompetencijų stiprinimui bei vartojimui**. Dalyvavimas kino ir scenos menų edukavimo projektų veiklose **turi teigiamą įtaką** ir **padidėjusiai savanoriškai** dalyvių **veiklai** kultūros srityje.
- ✓ Apibendrintai vertinant, **geografinis aspektas didelės įtakos** projektų dalyvių kompetencijų ugdymui, vartojimo ar savanoriškos veiklos pokyčiams **neturi**. Kiek **didesni** projektų ir jų veiklų **vertinimo skirtumai geografiniu aspektu** fiksuojami projekto „Mokausi iš kino“ atveju. Projekto „Menų spaustuvė“ atveju **geografinis aspektas** vertinant projektus, jų veiklas bei įtaką kompetencijų ugdymui ar veikloms, įtakos iš esmės **neturi**.